REALITATEA EVREIASCĂ

PUBLICAȚIE A FEDERAȚIEI COMUNITĂȚILOR EVREIEȘTI DIN ROMÂNIA

ANUL LVI ● NR. 464-465 (1264-1265) ● 1 – 31 IANUARIE 2016 ● 20 TEVET – 21 ŞVAT 5776 ● 24 PAGINI – 3 LEI

Tu Be'Şvat PAG. 7

75 de ani de la Pogromul legionar antievreiesc din Bucureşti din 21-23 ianuarie 1941

Foto: Sandu Câlția

Foto: arhivă CSIER

Foto: arhivă Yad Vashem

În dimineața zilei de 21 ianuarie 2016, Federația Comunităților Evreieşti din România, Comunitatea Evreilor din Bucureşti şi Centrul pentru Studierea Istoriei Evreilor din România (CSIER) au organizat o ceremonie de comemorare a victimelor Pogromului legionar antievreiesc, care a avut loc la Bucureşti, în zilele de 21-23 ianuarie 1941.

La evenimentul găzduit de Templul Coral au luat parte reprezentanți ai Preşedinției, Parlamentului, Guvernului, Casei Regale, Corpului diplomatic, clerului, oameni de cultură, jurnalişti din presa scrisă şi audio-vizuală, precum şi lideri şi numeroşi membri ai comunității evreieşti.

În holul Templului Coral, CSIER a organizat o expoziție cu imagini din timpul Pogromului.

Manifestarea a început prin depunerea de coroane de flori la Monumentul Holocaustului din curtea Templului Coral, urmată de o ceremonie religioasă de pomenire a victimelor Pogromului. Apoi, în Templu a avut loc o adunare publică, în cadrul căreia personalitățile prezente au exprimat un pios omagiu pentru victime şi convingerea că societatea nu trebuie să mai permită niciodată producerea unor astfel de „atrocități şi fapte inumane săvârşite pe criterii etnice", primul pas în această direcție fiind recunoaşterea şi asumarea acestor „acțiuni xenofobe, rasiste şi antisemite din acele zile sângeroase", după cum a spus preşedintele României, într-un mesaj adresat adunării comemorative.

În după-amiaza aceleiaşi zile, CSIER a organizat un simpozion ştiințific pe tema Pogromului legionar antievreiesc.

La buna organizare a ceremoniilor comemorative au contribuit, în afară de vicepreşedintele Paul Schwarz, Adrian Cioflâncă, director CSIER, Anca Tudorancea şi Lya Benjamin, cercetători CSIER, Silvian Horn (director Cabinet preşedinte), Robert Schorr (şef Oficiu Cultură, Artă, Ştiință), Andreea Varodin (protocol), Silvia Solomonovici (Oficiul Cultură, Artă, Ştiință).

Transmisia pe internet a fost realizată cu sprijinul lui Geni Brenda.

Continuare în pag. 3)

2016, anul organizării Congresului F.C.E.R.
Interviu cu dr. Aurel Vainer PAG. 2

Ziua Internațională a Memoriei Holocaustului PAG. 6

Ionel Schlesinger:
Atmosferă interetnică armonioasă la Arad PAG. 9

Un pas important în dialogul iudeo-creştin PAG. 7

PAG. 10 **Premiile Academiei Române**

Medalii de onoare acordate de F.C.E.R. PAG. 2

Prof. univ. dr. Ladislau Gyémánt:
„Evreii din România mai au un viitor" PAG. 11

2016, anul organizării Congresului F.C.E.R.

Interviu cu dr. AUREL VAINER, preşedintele F.C.E.R., deputat

– Vă propun să începem prin a face o retrospectivă a anului trecut, pe plan intern şi extern, pentru a stabili contextul în care au trăit anul trecut evreii din lume şi din România.

– În primul rând, dați-mi voie să vă mulțumesc pentru că îmi oferiți posibilitatea de a mă adresa cititorilor dvs. chiar în primul număr din acest an al *Realității Evreieşti*, an deosebit, pentru că în luna iulie va avea loc cel de-al treilea Congres al F.C.E.R. Aş începe retrospectiva propusă cu evenimentele de acasă. A fost primul an sub preşedinția domnului Klaus Iohannis, ales la finele anului 2014, din dorința societății româneşti de schimbare în bine. Apoi, România a fost una dintre puținele țări europene care a înregistrat o creştere economică atât de dinamică, încât a permis şi adoptarea unor măsuri favorabile populației. Aşa cum se ştie, au crescut salariile la unele categorii de bugetari, salariul minim a fost mărit de două ori, TVA la alimente a scăzut la 9% şi apoi s-a diminuat la 20% la celelalte categorii de produse şi servicii, ceea ce a favorizat consumul. Au rămas însă minusurile de la investiții, din sectorul infrastructurii de transport, în special la construcția de autostrăzi.

Printre evenimentele politice majore ale anului trecut trebuie să amintim schimbarea guvernului Victor Ponta cu cel condus de Dacian Cioloş, schimbare survenită în urma tragediei de la Clubul „Colectiv", unde şi-au pierdut viața 63 de persoane, numeroase altele fiind grav rănite. Să amintim că unele dintre acestea au fost tratate în Israel. Evident, venirea la putere a noului Executiv a influențat şi viața comunității evreieşti, ca şi pe a celorlalte minorități naționale din România. Ca deputat, am participat la consultările cu preşedintele în vederea desemnării noului premier şi apoi am dat un vot favorabil la sesiunea plenară reunită a Camerei Deputaților şi a Senatului. Întâlnirile noului premier şi ale altor membri ai Cabinetului său cu Grupul Minorităților Naționale au fost de bun augur: în bugetul aprobat pentru anul 2016, privind organizațiile minorităților naționale au fost prevăzute sume cu 5% mai mari decât în anul 2015. Mai dificilă este situația fondurilor pentru refacerea patrimoniului nostru de cult. În general, guvernul Cioloş a prevăzut sume foarte mici pentru cultele religioase, în afara sprijinului pentru salarizare. Precizez însă că din alocațiile bugetare pe anul 2015, F.C.E.R. a primit alocații care ne permit continuarea lucrărilor de reabilitare pentru unele lăcaşuri de cult din Bucureşti şi din țară. De altfel, Noul Cod Fiscal, adoptat în 2015, menține facilitățile acordate cultelor religioase, implicit şi Cultului Mozaic, fără a acorda alte înlesniri.

Mai trebuie subliniate două succese remarcabile, respectiv actualizarea prevederilor legii privind indemnizațiile celor care au suferit în anii Holocaustului din România, iar aici remarc contribuția adusă de consilierul meu personal, Silviu Vexler. Al doilea este aprobarea Legii 217/2015, privind sancționarea negaționismului, antisemitismului şi xenofobiei, inclusiv definirea Holocaustului din România şi nominalizarea expresă a Mişcării legionare, contribuția majoră fiind a Institutului „Elie Wiesel", a directorului său general, Alexandru Florian.

– Care considerați că au fost principalele evenimente externe care au afectat viața comunităților evreieşti de peste hotare şi a israelienilor?

– Dintre aceste momente tensionate, le-aş aminti pe scurt, pentru că sunt cunoscute, pe cele din Ucraina, apoi anexarea Crimeei, atentatele teroriste de la Paris, din SUA şi Israel. Un mare impact l-au avut anul trecut activitățile militare şi teroriste organizate şi realizate de ISIS, care acum par să aibă ca rezultat o coalizare a eforturilor de anihilare a Daesh din partea SUA, a statelor membre ale UE, a Rusiei şi Turciei. Unul dintre efectele dureroase ale activității ISIS a fost valul mare de migranți care a lovit Europa şi a sporit insecuritatea evreilor din vestul continentului nostru.

Pe plan internațional, Israelul a trebuit să facă față recunoaşterii Palestinei de către ONU, de către unele state membre UE şi de Vatican. Ceea ce ne îngrijorează foarte mult acum este situația din Republica Moldova, existând pericolul de a părăsi drumul care duce spre UE şi apropierea de România.

În anul 2016, ca şi în anul precedent, dar şi înainte, evreii din România au fost alături de țara în care trăiesc. Evident, inima şi sufletul nostru au fost şi alături de Israel. Pe de o parte, au fost tragicele atentate, care continuă şi acum, pe de alta, există o apropiere, o favorabilă relansare pozitivă a relațiilor Israelului cu Turcia. În acelaşi timp, o îngrijorare serioasă pentru noi şi pentru Israel o constituie situația Iranului, după intrarea în vigoare a acordurilor încheiate cu marile puteri mondiale.

Pe plan internațional, dar şi intern, o mare influență o are şi o va avea scăderea prețurilor petrolului.

– Mergând de la mare la mic, să vedem care a fost poziția F.C.E.R. în acest context tulbure.

– Am căutat să fim prezenți la toate acțiunile organizate de Congresul Mondial Evreiesc şi de Congrescul European Evreiesc, am luat parte la Praga la un Forum despre lansarea unui proiect european de lege, promovat de preşedintele CEE, Moshe Kantor, privind toleranța şi înțelegerea, care va fi pus în practică în primul rând în România. În acest sens, amintim că deputatul Liviu Dragnea a inițiat un proiect de lege care va intra curând în dezbaterea Comisiei Juridice şi apoi a plenului Camerei Deputaților.

Aşa cum a informat *Realitatea Evreiască,* am mai luat parte la Conferința Internațională a Parlamentarilor Evrei, ocazie cu care m-am reîntâlnit cu membri ai Cabinetului Netanyahu şi cu preşedintele Knesset-ului, Yuli Edelstein, precum şi cu colegi din numeroase parlamente. În urma discuțiilor, am plecat cu convingerea că ne putem sprijini reciproc în proiectele noastre şi cu toții putem veni în ajutorul Statului Israel.

F.C.E.R. încearcă să sprijine Israelul în țară, prin contacte cu membrii Guvernului nostru, pentru a adopta reacții cât mai favorabile, ca şi pe plan internațional.

ALX. MARINESCU

(Continuare în pag. 17)

Medalii de Onoare acordate de FC.E.R. pentru prietenii comunității evreieşti şi pentru devotament în activitate

La sfârşitul anului trecut, Federația Comunităților Evreieşti din România a acordat mai multor personalități din diferite sectoare ale societății româneşti Medalia de Onoare „Prieten al Comunităților Evreieşti din România". Pentru cei care activează pentru promovarea acestor comunități, Federația a acordat „Medalia de Onoare pentru Devotament".

Gabriel Vlase

Ceremonia de înmânare a distincțiilor a avut loc la Templul Coral din Bucureşti, printre cei care au primit Medalia de Onoare „Prieten al Comunităților Evreieşti din România" fiind oameni politici, profesori universitari, scriitori sau jurnalişti.

Petru Gabriel Vlase, deputat, vicepreşedinte al Camerei Deputaților, vicepreşedinte al Adunării Parlamentare a NATO, preşedinte al Grupului Parlamentar de Prietenie România-Israel, a primit Medalia de Onoare „Prieten al Comunităților Evreieşti din România". Distincția a mai fost acordată deputatului Florin Iordache, vicepreşedinte al Camerei Deputaților, precum şi deputatului Angel Tâlvăr.

Prof. univ. dr. ing. Sorin Dimitriu, preşedinte al Camerei de Comerț şi Industrie a Municipiului Bucureşti, a fost de asemenea distins cu Medalia de Onoare „Prieten al Comunităților Evreieşti din România". „Vă mulțumesc foarte mult pentru această onoare. Apreciez în primul rând că onoarea este făcută mediului de afaceri în general şi colegilor mei din Camera de Comerț. Formația mea, în mare parte, a fost influențată de Comunitatea Evreilor din Roman, acolo unde am crescut. Rămân în continuare un prieten cu toată dăruirea pentru comunitatea evreilor din România", a spus în mesajul său de mulțumire domnul Sorin Dimitriu.

Sorin Dimitriu

O serie de jurnalişti şi personalități din conducerea Societății Române de Radiodifuziune au primit Medalia de Onoare „Prieten al Comunităților Evreieşti din România" pentru buna evidențiere a problematicii vaste a ceea ce înseamnă viața evreiască din țara noastră şi pentru promovarea valorilor şi a culturii evreieşti în general. Intre aceştia, Ovidiu Miculescu, preşedinte director general al instituției, care a declarat: „Radio România difuzează emisiuni pentru 15 minorități care trăiesc în țara noastră, iar între ele, minoritatea evreiască ocupă un loc special. Este onorant să avem în preşedintele Aurel Vainer şi în F.C.E.R. un partener. Împreună, apărăm valorile comune pe care, de multe ori, unii încearcă să le atace. Vă asigur că o să aveți în continuare în Radio România un prieten de nădejde". De la SRR, au mai primit aceeaşi medalie şi jurnalştii Carol Mălinescu, Valeriu Dăescu, Remus Rădulescu, Angela Cerven şi Cristina Toma.

Prof. univ. dr. Titus Vîjeu, scriitorul şi jurnalistul Stelian Tănase şi inspectorul şef al jandarmeriei Botoşani, col. Constantin Moroşanu, au fost distinşi cu prestigioasa medalie.

Prof. univ. dr. Iosif Urs, preşedintele Consiliului de Administrație al Universității „Titu Maiorescu" din Bucureşti, şi prof. univ. dr. Sorin Ivan, decanul Facultății de Ştiințe Sociale, Politice şi Umaniste a Universității „Titu Maiorescu", au primit din partea F.C.E.R. Medalia de Onoare „Prieten al Comunităților Evreieşti din România".

Iulian Olteanu, specialistul restaurator care a coordonat lucrările de reabilitare a Templului Coral din Bucureşti a fost, de asemenea, medaliat, ca şi Corina Gaftoi, *sales manager* al companiei Adesgo.

De la înființarea sa, Medalia de Onoare „Prieten al Comunităților Evreieşti din România" a fost acordată unor mari personalități din România, printre care Majestatea Sa Regele Mihai I al României, dar şi preşedinții României: Ion Iliescu, Emil Constantinescu, Traian Băsescu şi Klaus Iohannis.

Maia Morgenstern

Medalii de Onoare pentru Devotament au primit actrița Maia Morgenstern, directoarea Teatrului Evreiesc de Stat, actorul Rudy Rosenfeld, dr. Alexandru Elias, Attila Gulyas, directorul DASM, Silviu Vexler, consilier al preşedintelui F.C.E.R., şi Eduard Kupferberg, directorul Cancelariei Rabinice.

GEORGE GÎLEA

„La mulți ani" şi „Ad Mea Veesrim" pentru Aurel Vainer!

La împlinirea a 84 de ani de viață, preşedintele Federației Comunităților Evreieşti din România, dr. Aurel Vainer, deputat, a fost sărbătorit de colegi la Biblioteca Templului Coral „M.A. Halevy". Acolo avusese loc o întrunire a Comitetului Director al F.C.E.R., dar festivitatea a schimbat decorul: în locul mapelor cu documente, pe masă – delicii de artă culinară datorate adevăratelor *chefs* de la Căminul „Rosen" şi DASM. Sărbătoritul împărțea cu „oamenii Federației" bucuria de a fi ajuns să trăiască acest tonic „de la vlădică la opincă" *iom moledet*. N-au lipsit urătorii de „la mulți ani", începând cu ing. Paul Schwartz, vicepreşedinte F.C.E.R. şi preşedinte C.E.B., care a dat citire unui document constituind o succintă trecere în revistă a faptelor sărbătoritului din anul 2015, onorate de mediul academic şi de cel de afaceri sau social-politic, din România şi din lumea evreiască internațională, semnat de vorbitor, de secretarul general a Federației, Albert Kupferberg şi de directorul economic Ovidiu Bănescu. Directorul Cancelariei Rabinice, Edi Kupferberg, a făcut o urare de inspirație …chinezească: sărbătoritul să trăiască în epoci interesante!

Până acum, ursitoarele s-au ținut de cuvânt; nu se întrevăd motive să nu şi-l țină în viitor. Un *mişiberăh*, tradiționala binecuvântare evreiască pentru sănătate, a venit de la prim-cantorul Iosif Adler. Ceea ce l-a ajutat pe dr. Aurel Vainer să reuşească în viață a fost încrederea lucidă în oameni, a observat rabinul Rafael Shaffer. Au fost şi mesageri: dr. Lya Benjamin, cu un erudit „la mulți ani!" scris de soțul ei, dr. Hary Kuller. Sofia Nagy, colaboratoare apropiată a directorului Joint pentru România, a dat glas gândului lui Israel Sabag: dorința ca sărbătoritul să-şi continue importanta operă socială. Şi o surpriză muzicală, făcută de directorul de Cabinet al preşedintelui, Silvian Horn, coordonatorul formației Bucharest Klezmer Band, de dirijorul acesteia, Bogdan Lifşin, solistele Geni Brenda, Arabela Neazi, Carmen Iovițu, Rodica Doija. Cu zahăr şi piper pentru urările zise sau cântate a spus „mulțumesc" sărbătoritul. (**R.E.**)

75 de ani de la Pogromul legionar antievreiesc din Bucureşti din 21-23 ianuarie 1941

(Urmare din pag. 1)

Depuneri de coroane la Monumentul Victimelor Holocaustului

Oraşul măcelului. Aşa i-a spus Bucureştiului reporterul Felix Brunea-Fox, într-o carte scrisă febril, chiar în acele zile de groază ale rebeliunii legionare. De atunci, în memoria celor ucişi, zeci de coroane de flori acoperă, de fiecare 21 ianuarie, monumentul din Cimitirul Evreiesc din Şoseaua Giurgiului.

Anul acesta comemorarea a avut loc la Monumentul Victimelor Holocaustului din faţa Templului Coral din Bucureşti. Au depus coroane de flori: Administraţia Prezidenţială, reprezentată de consilierii prezidenţiali *Andrei Muraru* şi *Sergiu Nistor;* E. S. ambasador *Tamar Samash,* din partea Ambasadei Statului Israel; *Marjorie Stern*, ataşat cultural, din partea Ambasadei S.U.A. Au mai fost depuse coroane de flori din partea Casei Regale a României – A.S.R. Principesa *Maria;* a Ministerului Culturii – subsecretar de stat *Irina Cajal*, Ministerului Justiţiei – ministrul *Raluca Alexandra Prună*, Primăriei Sectorului 3 – primarul *Robert Negoiţă*; a B'nai B'rith – *ing. José Iacobescu,* preşedinte; ing. *Anette Vainer, vicepreşedinte* şi *Marius Sticlaru*; Complexului Educaţional "Lauder-Reut" – director *Dan Şandru*, însoţit de elevi ai şcolii; şi din partea Asociaţiei de Prietenie România-Israel – prof. univ. dr. gen. (r) *Mihail Ionescu*, preşedinte. Au mai depus coroane de flori delegaţii din partea Ministerului Tineretului şi Sportului şi a Primăriei Bucureşti.

Ing. Paul Schwartz, vicepreşedinte F.C.E.R.: "Acţunile legionarilor au reprezentat un act de violenţă absolută"

Evenimentul comemorativ a fost moderat de vicepreşedintele F.C.E.R, preşedinte al C.E.B., ing. *Paul Schwartz*. El a adresat un cuvânt de bun-venit şi a salutat prezenţa unor personalităţi precum consilierii prezidenţiali Andrei Muraru şi Sergiu Nistor, A.S.R. Principesa Maria, ministrul Justiţiei, Raluca Alexandra Prună, ministrul Educaţiei Naţionale şi Cercetării Ştiinţifice, dr. Adrian Curaj, secretarul de stat pentru Culte, Victor Opaschi, secretarii de stat de la Ministerul Culturii Irina Cajal şi Alexandru Oprean, ambasadorul Statului Israel în România, E.S. Tamar Samash, ataşatul cultural al Ambasadei Statelor Unite la Bucureşti, Marjorie Stern, alţi membri ai Corpului diplomatic, Episcopul Vicar Patriarhal Ieronim Sinaitul, din partea B.O.R., arhiepiscopul catolic Ioan Robu. La eveniment au luat parte de asemenea cadre universitare, dar şi elevi ai Complexului Educaţional „Lauder-Reut" din Capitală.

Vicepreşedintele F.C.E.R. a rememorat scene din vremea Pogromului de la Bucureşti, evocând momentele de violenţă extremă la care a fost supusă populaţia evreiască, teroarea în care evreii bucureşteni au trait în acele zile. De asemenea, s-a referit şi la contextul internaţional actual, care poate favoriza ascensiunea formaţiunilor politice de extremă dreapta, preponderent neo-naziste. În acest sens, vorbitorul a amintit despre participarea sa, din luna mai 2015, la o comemorare organizată de mai multe asociaţii creştine din Germania în oraşul Braunschweig, acelaşi oraş în care Adolf Hitler avea să îşi lanseze programul politic. Acţiunea a avut menirea de a atrage atenţia asupra pericolului ascensiunii neo-nazismului, dar s-a dorit şi o cinstire a memoriei victimelor Holocaustului. Paul Schwartz a arătat că exista o oarecare reţinere faţă de problematica studierii şi discutării Holocaustului în perioada comunistă. El a arătat că numărul victimelor Pogromului de la Bucureşti, răniţi şi morţi, demonstrează faptul că acţiunile legionarilor au reprezentat un act de violenţă absolută, printre victime numărându-se, pe lângă evrei, şi un etnic german, un grec, dar şi numeroşi români din diferite categorii profesionale. „Eu cred că ar trebui să tragem câteva concluzii. Este foarte important ca oamenii să caute să se înţeleagă între ei şi să găsească soluţii de pace".

Rabinul Rafael Shaffer: „Ne rugăm pentru amintirea sufletelor celor pieriţi"

Rabinul *Rafael Shaffer* şi prim-cantorul *Iosef Adler* au oficiat serviciul religios de comemorare, în timpul căruia s-au rostit rugăciunile „Kadiş" şi „El Male Rahamim". De asemenea, rabinul Rafael Shaffer a adresat câteva cuvinte întru amintirea sufletelor pierite şi a vorbit despre judecata umană şi cea divină, afirmând că fapta fiecărui om are efecte profunde. „Ne rugăm pentru amintirea sufletelor celor pieriţi. Ne rugăm pentru ca Dumnezeu să îşi aducă aminte de aceste suflete. [...] Un judecător plămădit din ţărână judecă faptele pe care le-a făcut omul. Judecata divină este mai profundă, omul este judecat nu numai pentru faptele sale, ci Atotputernicul şi Atotştiutorul ştie şi poate să judece pentru tot ceea ce s-a născut din aceste fapte". Vorbitorul a invocat menirea fiecărei persoane de face fapte bune în această viaţă.

Preşedintele Klaus Iohannis: „Statul este obligat să apere cu sfinţenie demnitatea şi libertatea fiinţei umane"

Andrei Muraru

Preşedintele *Klaus Iohannis* a transmis un mesaj, citit de consilierul Andrei Muraru participanţilor la adunarea pentru comemorarea victimelor Pogromului legionar antievreiesc.

În document se arată că în zilele de 21-23 ianuarie 1941, „legionarii şi acoliţii lor" au comis „atrocităţi şi fapte inumane". „Samavolnicia persecuţiilor şi actele de o violenţă extremă, săvârşite pe criterii etnice, s-au soldat cu decesul a peste o sută de evrei şi rănirea gravă a numeroşi supravieţuitori. Virulenţa climatului antisemit şi atmosfera opresivă în care trăiau etnicii evrei din acele timpuri au culminat cu aceste scene barbare, care au dovedit în fapt incapacitatea societăţii de a apăra valori şi principii fundamentale ale lumii moderne".

Aducând un „pios omagiu tuturor celor care acum 75 de ani au fost victimele acelui Pogrom şi acţiunilor xenofobe, rasiste şi antisemite", şeful statului a afirmat că „Pogromul de la Bucureşti este o pagină dezonorantă din istoria României, iar gestul firesc de aducere-aminte trebuie să ne facă în continuare conştienţi că evenimente ca cel din 1941 au fost consecinţa intoleranţei şi a urii sădite de-a lungul vremii într-o societate care nu a avut anticorpii necesari pentru a se apăra".

Şeful statului a îndemnat tânăra generaţie să se gândească „la acei semeni care, după ce au fost torturaţi, au fost atârnaţi în cârligele abatorului din Bucureşti, unii dintre ei când încă mai respirau! Gândiţi-vă la zecile de femei şi bărbaţi împuşcaţi în pădurea Jilava! Gândiţi-vă la lăcaşurile de cult, devastate şi incendiate!" şi a concluzionat: „Depinde doar de noi ca memoria acelor evenimente tragice să fie păstrată cum se cuvine şi să nu trecem sub tăcere suferinţa victimelor".

Klaus Iohannis a mai subliniat că faptele de atunci pot părea „evenimente foarte îndepărtate, dar cruzimea lor este cât se poate de actuală, dacă urmărim evoluţiile din alte părţi ale lumii" şi a tras o concluzie extrem de importantă:„Din acest trecut sumbru trebuie să învăţăm însă că statul este obligat să apere cu sfinţenie demnitatea şi libertatea fiinţei umane, iar orice manifestare sau formă incipientă de ură trebuie prevenită, condamnată şi combătută".

În final, preşedintele a precizat: „România este o ţară care a făcut în ultimul deceniu progrese foarte importante în vederea recunoaşterii şi asumării Holocaustului şi cred cu tărie că suntem astăzi în măsură să împărtăşim şi altora din experienţa noastră. O bună oportunitate este preluarea de către România, în acest an, a preşedinţiei Alianţei Internaţionale pentru Memoria Holocaustului, o organizaţie în care ţara noastră poate fi o voce solidă şi responsabilă. Îmi doresc ca în acest mandat să putem afirma voinţa noastră de a combate mai intens şi mai eficient fenomenele de antisemitism, de negare a Holocaustului, de xenofobie şi extremismele de orice fel".

Dr. Aurel Vainer, preşedintele F.C.E.R., deputat: „Cum s-a întâmplat, ce s-a întâmplat"

Dr. Aurel Vainer şi-a axat discursul pe răspunsul la întrebarea „*cum* s-a întâmplat, *ce* s-a întâmplat". Factori favorizanţi ai Pogromului: emergenţa antisemitismului pe fondul crizei economice între 1923-1933; înfiinţarea, în 1940, a statului naţional legionar; neînţelegerile între legionari şi conducătorul de atunci al statului, Ion Antonescu. Legionarii au atacat 25 de lăcaşuri de cult mozaic din Bucureşti. „Unul din cele mai mârşave atacuri s-a produs asupra Templului Coral. Legionarii i-au luat prizonieri pe cantorul Ozias Kopstück şi pe enoriaşi, i-au torturat, apoi i-au ucis în Pădurea Jilava. Sinagoga Mare a fost devastată, au fost profanate Suluri de Tora, obiecte de cult mozaic. A fost spartă locuinţa din apropiere a rabinului Zvi Guttman. Legionarii i-au luat prizonieri pe rabin şi pe doi dintre fiii săi, Iancu şi Iosef, i-au dus în Pădurea Jilava şi au tras în plin". Prin miracol, tatăl a scăpat cu viaţă după trei tentative de execuţie. A fost incendiat Templul Sefard *Cahal Grande*. *Sidurim* şi Suluri de Tora au fost arse pe rug. Evrei au fost ridicaţi de pe străzi, din case. Printre victime au fost şi veterani de război. La abatorul din Bucureşti, cadavre au fost atârnate în cârlige cu inscripţia «carne *caşer*»". „Un spectacol oribil" – scria în însemnările lui Vladimir Gheorghiu, fost legionar, ulterior fugit din ţară – care l-a făcut „să-i fie ruşine de el însuşi", a citat vorbitorul. Totodată, au fost amintite gesturile de omenie ale multor români etnici, care au salvat de la moarte vieţi evreieşti.

În memoria victimelor Pogromului din ianuarie '41 de la Bucureşti, în Piaţeta „Dr. Alexandru Şafran" va fi amplasat un monument, rezultat al colaborării între F.C.E.R. şi Primăria Sectorului 3 al Capitalei.

Dr. Anca Tudorancea: "Victimele nu mai sunt numere dintr-o statistică inertă, ci oameni cu nume și profesii"

Dr. *Anca Tudorancea*, cercetător în cadrul Centrului pentru Studierea Istoriei Evreilor din România (CSIER), a prezentat rezultatele unui studiu individual – efectuat de-a lungul câtorva luni – asupra Pogromului de la Bucureşti, din perspectiva arheologiei de tip vizual. Într-o primă etapă, fotografierea monumentelor funerare de la cimitirele Filantropia şi Giurgiului şi cercetarea biografiei celor care sunt înscrişi aici devin o modalitate de recuperare a memoriei, sub aspect estetic şi istoric. Victimele nu mai sunt numere dintr-o statistică inertă, ci oameni cu nume şi profesii, prin imaginile care oferă trecutului o componentă dinamică. Un al doilea pas îl constituie redimensionarea filmului „Rebeliunea legionară" (1941), din secvenţe de tip documentar în fotografii care poartă o istorie a lor (colţul unui birou devastat din Calea Dudeşti 24, centrul

CLAUDIA BOSOI, IULIA DELEANU, DAN DRUŢĂ, EVA GALAMBOS, GEORGE GÎLEA, ALX. MARINESCU

Continuare în pag. 4)

75 de ani de la Pogromul legionar antievreiesc din Bucureşti

(Urmare din pag. 3) de tortură din Calea Călăraşilor 37, de unde victimele erau duse în pădurea Jilava, Sinagoga Cahal Grande). Secţiunea ultimă a cercetării este dată de redactarea listei complete a victimelor Pogromului de la Bucureşti, studiul supus atenţiei reprezentând „forma cea mai apropiată de recuperare integrală" a acestei secvenţe tragice din istoria evreilor din România.

E.S. Tamar Samash: „Una dintre perioadele cele mai întunecate ale istoriei României"

Ambasadoarea Statului Israel în România a calificat Pogromul din Bucureşti drept una dintre cele mai întunecate perioade ale istoriei României, când „evreii din Bucureşti au devenit ţintele urii şi persecuţiilor Mişcării Legionare". Drept rezultat, 125 de persoane au murit, alte sute au fost umilite şi torturate numai fiindcă erau evrei, iar zeci de sinagogi şi temple, căminele evreilor şi magazinele lor au fost distruse. S-a urmărit nu numai distrugerea fizică a evreilor, ci şi anihilarea esenţei culturii iudaice.Tamar Samash a amintit de încercările unor "români curajoşi", din păcate puţini la număr, de a-i salva pe evrei. Toate acestea s-au înscris în contextul tragediei milioanelor de evrei europeni care şi-au pierdut viaţa ca o consecinţă a antisemitismului. Această comemorare, a menţionat domnia-sa, are loc cu câteva zile înaintea Zilei Internaţionale a Memoriei Holocaustului, când popoarele lumii sunt chemate să îşi amintească de aceste crime oribile şi să ia măsuri pentru ca ele să nu se mai repete. În context, ambasadoarea a scos în evidenţă eforturile României în domeniul educaţional pentru a păstra memoria acelor evenimente, prin faptul că în şcoli se predă istoria Holocaustului, la Bucureşti a fost ridicat un Memorial al Holocaustului, iar anul trecut a fost amendată ordonanţa de urgenţă din 2002 care interzice negarea Holocaustului, preşedintele Klaus Iohannis luând o poziţie fermă pentru a se recunoaşte existenţa Holocaustului în România. Anul acesta, ca preşedinte al Alianţei Internaţionale pentru Memoria Holocaustului - IHRA, România va putea realiza şi alte proiecte semnificative. Tamar Samash a atras atenţia că este nevoie de eforturi suplimentare pentru păstrarea memoriei Holocaustului şi pentru garantarea valorilor democratice. "În amintirea victimelor nevinovate pe care le comemorăm astăzi şi pentru asigurarea unui viitor liniştit, trebuie să fim hotărâţi să continuăm lupta împotriva otravei antisemitismului, rasismului, xenofobiei şi intoleranţei, încă foarte prezente în societăţile noastre", a spus în încheiere ambasadoarea Statului Israel în România.

Marjorie Stern: "Tragediile recente ne obligă să fim vigilenţi"

În discursul său, *Marjorie Stern*, ataşat cultural al ambasadei SUA la Bucureşti, a afirmat că este o onoare şi un privilegiu să participe la această comemorare, deşi este un eveniment trist. Diplomatul a vorbit despre moştenirea lui Martin Luther King jr., cel mai faimos lider al mişcării pentru drepturile civile din SUA, a cărui zi de naştere a fost în urmă cu câteva zile. „King a luptat pentru dreptate şi libertate. Continuăm moştenirea lui King atât acasă, cât şi în străinătate, iar Departamentul de Stat şi Ambasada Statelor Unite din Bucureşti sprijină eforturile de a combate antisemitismul, rasismul şi xenofobia, la fel cum a făcut Martin Luther King acum 60 de ani", a arătat Marjorie Stern. Ea a subliniat necesitatea de a evoca evenimentele de-acum 75 de ani, deoarece sunt chipuri umane care nu trebuie uitate. Erau oameni care trăiau în Bucureşti, cu profesiuni bine definite, despre care merită să ne amintim. Marjorie Stern şi-a exprimat speranţa că asemenea lucruri nu se vor mai întâmpla dar a atras atenţia că "tragediile recente ne obligă să fim vigilenţi". Generaţiile tinere trebuie să ştie despre aceste tragedii, pentru ca pogromurile sau Holocaustul să nu se mai repete.

Raluca Alexandra Prună, ministrul Justiţiei: „Cel care face pace în înălţimile Sale, Acela să facă pace între noi şi întregul Israel"

Vorbitoarea a adresat un mesaj de neuitare şi cinstire a memoriei victimelor din zilele Pogromului din Bucureşti. Ea a caracterizat acest eveniment drept „punctul culminant al unei atmosfere represive", afirmând necesitatea povestirii „unei lecţii triste" generaţiilor viitoare. „Este o onoare pentru mine să mă aflu aici, în Templul Coral, alături de dvs. Este o oră a comemorării, o oră tristă, o oră în care trebuie să ne cerem iertare. Astăzi se împlinesc 75 de ani de la Pogromul legionar antievreiesc din Bucureşti, unul dintre cele mai dureroase momente din istoria României. Pogromul nu a venit neanunţat, a fost punctul culminant al unei atmosfere opresive a statului naţional-legionar, care adoptase înainte douăzeci de decrete-legi care au restrâns drepturile şi libertăţile civile ale evreilor. În ianuarie, acum 75 de ani au fost devastate sinagogi şi temple, însă preţul cel mai dureros al acelor zile a fost plătit cu vieţile victimelor nevinovate pe care le comemorăm astăzi aici: 125 de evrei, care au nume, care erau funcţionari, avocaţi, farmacişti, veterani de război, fii de veterani de război sau orfani de război. Toţi aceştia aveau familie, prieteni şi erau din comunitate. Doresc să aduc astăzi, aici, un omagiu celor ucişi în masacrele din Pădurea Jilava, în evenimentele de la abator şi în timpul violenţelor dezlănţuite pe străzile din cartierul evreiesc din Bucureşti, alături de miile de persoane torturate, ridicate de pe stradă, din temple, din casă, pentru simplul fapt de a fi fost evrei. Nimic nu va putea repara vreodată răul provocat, putem doar să ne cerem iertare fără ca vreodată să fie destul şi mai ales trebuie să ne aducem aminte şi să nu uităm şi să povestim o lecţie tristă, indiferent de religia pe care o avem". Vorbitorul şi-a încheiat alocuţiunea cu un citat în ebraică din Kadiş: „Cel care face pace în înălţimile Sale, Acela să facă pace între noi şi întregul Israel".

Dr. Adrian Curaj, ministrul Educaţiei: „Un eveniment cu încărcătură simbolică şi emoţională deosebită"

Prof. univ. dr. *Adrian Curaj,* ministrul Educaţiei Naţionale şi Cercetării Ştiinţifice, a adresat mulţumiri F.C.E.R. pentru invitaţia de a lua parte la acest „eveniment cu încărcătură simbolică şi emoţională deosebită". Amintind liniile directoare după care se ghidează ministerul pe care îl conduce – promovarea toleranţei, combaterea oricărei forme de xenofobie –, Adrian Curaj vede în tragediile care au marcat istoria evreiască necesitatea de a face „recurs la cultură", de a reflecta asupra cauzelor care le-au făcut posibile, iar centrele abilitate să ofere răspunsuri sunt institutele „Elie Wiesel" (Bucureşti), „Yad Vashem" (Ierusalim), prin activitatea de cercetare şi instruire care le caracterizează. Adrian Curaj a încheiat printr-o reflecţie a actualului prim-ministru al Franţei, afirmaţie conform căreia "onoarea unei naţiuni stă în puterea de a recunoaşte ceea ce în trecut a fost o ruşine".

Adrian Cioflâncă, director al CSIER: „Asumarea istoriei este antidotul ruşinii"

Adrian Cioflâncă, directorul Centrului pentru Studierea Istoriei Evreilor din România (CSIER), a reluat spiritul aserţiunii

anterioare, plasând „ruşinea" într-un context complementar: nevoia de a-i ataşa un antidot implică nu numai recunoaşterea a ceea ce s-a întâmplat, ci şi dezbaterea coerentă şi înţelegerea profundă, vederea „în filigran". O aplecare asupra evenimentului evocat este posibilă prin imagine, unul dintre simboluri fiind, în opinia cercetătorului Adrian Cioflâncă, fotografia unui magazin distrus, înăuntrul căruia oamenii se înghesuie să privească. Acesta ar fi un simbol care denotă existenţa a numeroşi martori care aşteptau să afle „în favoarea cui se înclină balanţa confruntării", dar lipsa necesarei lor depoziţii face ca studiile asupra Pogromului de la Bucureşti să fie încă incomplete. Oamenii de stat şi profesorii de istorie tind să îl escamoteze în cadrul discursului lor, deşi este un eveniment care „a schimbat brutal profilul ţării". Pentru toţi cei care se înscriu în galeria oamenilor de cultură, devine imperativ demersul de a nu se limita la *a privi* sau *a vorbi* despre un eveniment din istoria ţării lor, ci de *a vedea*, în filigran, urmele a ceea ce s-a întâmplat.

Dr. Lya Benjamin: acţiuni comunitare înainte şi după Pogrom

Strategiile de apărare a comunităţii evreieşti bucureştene în acele vremuri de teroare au făcut obiectul alocuţiunii rostite de dr. *Lya Benjamin,* istoric. „Comunitatea evreiască a avut o poziţie militantă", a opinat vorbitoarea, argumentând cu documente furnizate de Matatias Carp în „Cartea Neagră" privind „sutele de memorii adresate de conducerea comunităţii conducătorului statului", în redactarea cărora un rol important l-a jucat preşedintele de atunci al Federaţiei, dr. Wilhelm Filderman. Matatias Carp evidenţia lupta „cu mijloace inegale" purtată de liderii comunitari împotriva legionarilor: „conştiinţa, demnitatea" versus „bătaia, pistolul". La înfrângerea legionarilor a contribuit şi comunitatea evreiască, dat fiind informaţiile pe care le-a furnizat conducătorului ţării. Conducătorul legionar Horia Sima, în cartea sa „Era libertăţii", acuza că „evreii au fost beligeranţi", din cauza numărului mare de memorii şi sesizări transmise autorităţilor. După pogrom au urmat alte zeci de memorii către conducătorul statului, cu referire la pierderile suferite în timpul pogromului, însoţite de un album de fotografii datate martie, 1941. Principala misiune asumată de Federaţie după pogrom a fost „lupta pentru supravieţuire conform tradiţiilor iudaice". O consemnare impresionantă, de la începutul lunii martie 1941, priveşte modul în care au fost înmormântate, la fel ca oamenii, obiectele de cult mozaic profanate. Tot în acea perioadă, comunitatea a înfiinţat Asociaţia pentru supravieţuitorii pogromului, prin care se acorda sprijin meseriaşilor şi negustorilor ale căror bunuri fuseseră distruse de legionari. Era o acţiune de refacere a activităţii productive, nu o societate caritabilă. Un accent special a fost pus pe educaţia iudaică, tocmai într-o perioadă în care „demnitatea evreiască era batjocorită".

Continuare în pag. 5)

75 de ani de la Pogromul legionar antievreiesc din Bucureşti

(Urmare din pag. 4)

Gral. (r.) Mihai Ionescu: De ce au intervenit forțele de ordine așa de târziu?

Contextul intern şi internațional în care a izbucnit Pogromul de la Bucureşti a fost analizat de către prof. univ. dr. gral (r) *Mihai Ionescu*, care a evidențiat că, din relatările supraviețuitorilor, rezultă că armata şi forțele de ordine au intervenit abia pe 24 ianuarie, iar rebeliunea începuse pe 21, ceea ce le-a îngăduit legionarilor să comită nestingheriți o serie de atrocități, timp de trei zile.

Pe plan mondial, în 1940, Franța fusese scoasă din luptă, Anglia continua singură războiul cu Germania, ceea ce a permis ca în estul Europei sovieticii să dea un ultimatum României, prin care i-au fost luate Basarabia şi nordul Bucovinei, iar o parte a Transilvaniei să fie smulsă din statul român prin Dictatul de la Viena. În aceste condiții, pe 13 septembrie 1940 a fost instaurat la Bucureşti statul național legionar. Apoi, pe 12 noiembrie, ministrul de externe sovietic Viaceslav Molotov a vizitat Berlinul, unde s-a întâlnit cu Hitler şi cu omologul său, Joachim von Ribbentrop. „Cu acest prilej, Hitler i-a propus Moscovei să adere la pactul tripartit dintre Germania, Italia şi Japonia, cu promisiunea că vor fi reîmpărțite şi sferele de influență. Moscova nu a fost de acord cu partea din glob care i se rezervase în proiectul de protocoale negociate ca anexe ale pactului. Nodul gordian fusese împărțirea strâmtorilor, a Finlandei şi a statelor riverane Mării Negre, în mod expres a României şi Bulgariei. Moscova a refuzat semnarea acestui pact", după cum o arată documentele de arhivă devenite recent accesibile, a spus gral. (r.) M. Ionescu. Rezultatul refuzului ruşilor a fost că, şase zile mai târziu, Înaltul Comandament German i-a prezentat lui Hitler planul de invadare a URSS-ului, aprobat pe 21 decembrie, deci cu o lună înainte de izbucnirea rebeliunii legionare şi a Pogromului de la Bucureşti.

„În acest context liniştea şi ordinea din spatele viitorului front deveneau decisive, iar la întâlnirea Hitler-Antonescu, din 15 ianuarie 1941, Hitler i-a dat mână liberă lui Antonescu să reinstaureze ordinea la Bucureşti. Din acest moment încep să curgă evenimentele care au culminat cu rebeliunea din 21-24 ianuarie. Anterior, fusese declanşat procesul de românizare (confiscarea proprietăților evreieşti şi eliminarea evreilor din conducerea companiilor), ceea ce a creat o extraordinară dezordine economică şi a ascuțit ura legionarilor față de Antonescu. Punctul culminant a fost în 27-28 noiembrie 1940, când au fost asasinați 64 de demnitari ai fostului regim, între care Virgil Madgearu şi Nicolae Iorga", a spus M. Ionescu. Antonescu şi-a asigurat sprijinul armatei pentru reinstaurarea ordinii şi „i-a lăsat pe legionari să ducă la paroxism dezordinea şi, abia când a crescut nemulțumirea populară, a dat ordinul de intervenție a forțelor de ordine", ceea ce explică şi intervenția acestor forțe după trei zile de la izbucnirea rebeliunii.

Şi, am adăuga noi, după ce 125 de evrei fuseseră ucişi, alte sute – maltratați, sinagogi şi proprietăți – vandalizate şi chiar distruse.

Aledin Amet: „Suntem alături de minoritatea evreiască din România"

Aledin Amet, secretar de stat la Departamentul pentru Relații Interetnice (DRI), a transmis F.C.E.R. un mesaj în care se arată că Pogromul legionar antievreiesc a fost „o pagină neagră în istoria României, care a însemnat de fapt o serie de crime înspăimântătoare şi manifestări violente", şi citează Raportul Comisiei Internaționale pentru Studierea Holocaustului din România, unde se afirmă că pogromul „nu a fost un eveniment izolat, rupt de atmosfera opresivă şi de persecuțiile tipice din statul național-legionar, ci punctul culminant al evoluțiilor evenimentelor" de atunci.

În document se subliniază că F.C.E.R., alături de istorici şi cercetători, oameni politici, lideri de opinie, diplomați, dar şi de DRI, comemorează în fiecare an victimele Pogromului legionar din ianuarie 1941. „Suntem alături de minoritatea evreiască din România şi transmitem Federației Comunităților Evreieşti un mesaj de pios omagiu, de rememorare a martiriului celor asasinați şi a suferințelor tuturor victimelor. Este o zi de adâncă emoție, în care evocăm suferințele cutremurătoare ale evreilor asasinați pentru simplul fapt că erau evrei. Nu vrem să uităm suferințele prin care au trecut familiile acestora şi comunitatea în acele vremuri tulburi".

„Să ne amintim pentru ca mărturia suferințelor cutremurătoare din trecut să ne ofere tăria de a respinge cu vehemență orice act de violență şi extremism, de a privi cu speranță spre viitor", spune în încheiere Aledin Amet.

„Există loc pentru fiecare pe această planetă"

Moderatorul adunării comemorative, ing. *Paul Schwartz*, vicepreşedinte F.C.E.R. şi preşedinte C.E.B., a atras în final atenția asupra suferințelor de nedescris în cuvinte ale victimelor Holocaustului, ca şi asupra negaționismului. Un alt pericol sunt generalizările, ceea ce subliniază importanța educării tinerilor în spiritul valorilor democrației, a aplicării legislației care sancționează activitatea organizațiilor cu caracter fascist, legionar, cultul persoanelor care se fac vinovate de crime contra umanității, ceea ce subliniază necesitatea găsirii de soluții de pace şi de soluții economice, având ca scop evidențierea faptului că există loc pentru fiecare pe această planetă.

Iacob Gutstein, martor și victimă a rebeliunii legionare

Am marcat în acest an, în luna ianuarie, 75 de ani de la rebeliunea legionară şi de la Pogromul din Bucureşti, soldat cu peste 120 de morți în rândul evreilor şi sute de răniți. Au fost zile cumplite, în care evreii au devenit victimele unor forțe dezlănțuite care, având intenția de a deveni absoluta putere în România, ținteau să îi elimine chiar şi fizic pe foştii "colegi" la guvernare, oamenii lui Ion Antonescu, şi chiar pe mareşal. Deşi aliați fideli ai lui Hitler şi Germaniei naziste, în ultimă instanță anarhismul legionarilor nu i-a fost pe plac Führerului care, pregătindu-se de atacul împotriva Uniunii Sovietice, a preferat un regim militar disciplinat precum cel al lui Antonescu. "Competiția" între cele două tabere româneşti s-a soldat cu confruntări sângeroase şi cu victime din ambele părți. Dar, alături de ei au murit şi evrei. Nu a fost o întâmplare, evreii nu au fost victime "colaterale", ci , în pregătirea rebeliunii, legionarii au planificat şi un pogrom sângeros. Astăzi mai sunt foarte puțini martori ai acelor momente, dar pe unul dintre ei l-am întâlnit şi am stat de vorbă. Deşi are 84 de ani, **Iacob Gutstein** ***îşi aminteşte foarte bine de ceea ce s-a întâmplat.***

Bătuți până la sânge, jefuiți, călcați în picioare

"Stăteam pe Dudeşti, cartierul evreilor bucureşteni, ținta legionarilor. Mă aflam pe stradă cu tatăl meu, probabil că atunci încă nu ştiam de rebeliune. Deodată, o bandă de tineri legionari s-a îndreptat către noi. Cred că voiau să se distreze. Ne-au înconjurat, ne-au atacat, ne-au lovit până când şi eu şi tatăl meu ne-am umplut de sânge, ne-au călcat în picioare, apoi ne-au luat puținele bunuri pe care le aveam: ceasul tatălui meu, curelele, pantofii. Ne-au lăsat întinşi pe jos şi au plecat râzând, cântând "Sfântă tinerețe legionară".

Iacob Gutstein povesteşte că a văzut şi cum legionarii au venit în cartier cu bidoane mari de petrol pe care le-au împrăştiat în magazinele evreieşti şi le-au dat foc. "Scrum s-au făcut. Îmi amintesc cum au incendiat magazinul de fierărie al lui Mişu Kraft. Pe proprietar l-au arestat, l-au luat cu ei şi l-au împuşcat, a fost găsit la abator", povesteşte el. După ce s-au întors acasă de la incidentul cu legionarii, s-au ascuns cu toții într-un adăpost săpat în curte şi au stat acolo două zile. După ce rebeliunea s-a terminat, locuitorii din cartier, inclusiv el, s-au dus la morgă să vadă cine a murit. "Îmi amintesc cum nu numai în morgă, dar şi în curte şi în jurul clădirii erau aşezate un număr mare de cadavre", spune el. A fost incendiat Templul Sefard, din care nu a mai rămas aproape nimic.

„De fapt – îşi aminteşte el –, nu a fost prima noastră întâlnire cu legionarii. În toamna lui 1940, mă plimbam într-o zi cu tata în parculețul de la Bariera Vergului, ştiți, unde s-a făcut mai târziu parcul 23 August şi stadionul. În fața noastră au apărut nişte legionari. S-au luat de noi, ne-au lovit şi la urmă ne-au aruncat în lac. Nici nu ştiu cum am ieşit, nu-mi amintesc cât de adâncă era apa, probabil nu prea mare, că altfel ne-am fi înecat". Mi-a mărturisit că este pentru prima dată când şi-a povestit aceste amintiri.

"Copilăria unui netrebnic"

De multe ori se foloseşte expresia "viața bate filmul". În istoria vieții lui Iacob Gutstein aş reformula şi aş spune "viața bate romanele". Există în literatura noastră interbelică o serie de scriitori evrei care au descris mizeria conaționalilor săraci din oraşe, fie din Bucureşti, fie din provincie. Amintesc doar două: "Calea Văcăreşti", a lui Isac Peltz şi "Copilăria unui netrebnic", a lui Ion Călugăru. Am citat în intertitlul articolului acest roman deoarece era vorba despre viața unui copil evreu care trăia într-o asemenea mahala. Oamenii trăiau în sărăcie, condițiile erau mizerabile. Copilăria lui Iacob Gutstein a fost mai cumplită decât cea descrisă în acest roman. Cred că pentru el, familia din cartea lui Călugăru trăia într-un palat. A locuit chiar până după căsătorie într-un bordei pe Dudeşti. "Era o casă din paiantă, ridicată de părinții mei, cu mâinile lor. Avea o singură încăpere, de 3 m. pe 3, cu pământ pe jos, fără apă, fără lumină. Aici trăiam patru persoane. Mama gătea pe o lampă de gaz aşezată pe două cărămizi. Mai mult fasole. Nu aveam deloc bani, tata era la muncă obligatorie. Nu-mi aduc aminte dacă ne-a ajutat comunitatea. Mamei îi era ruşine de sărăcia noastră. Îmi spunea: dacă te întreabă vecinii ce-ai mâncat, spune-le că icre. Eram plin de păduchi şi de râie. La şcoală nu am mers decât două clase". (Şi-a terminat studiile după război, la seral, fiind de-acum însurat şi având un copil).

"Toată ziua jucam fotbal cu o minge de cârpă pe maidan şi când a venit 23 august, ne-am dus cu toții la Palatul Regal să vedem cum vin americanii. După aceea am mers la cazarma germană. De-acolo se trăgea. Am văzut cum ardea fabrica de ciocolată Suchard. Dar, în loc să adunăm ciocolată, noi am aduntat nişte schije, cu care să luptăm", îmi povesteşte zâmbind.

Deşi nu era apropiat comunității, se ducea împreună cu tatăl lui, om foarte credincios, la sinagoga "Credința". Acolo a auzit de organizațiile de tineret sioniste. S-a înscris la Dror Habonim, a fost în mai multe tabere de pregătire pentru *haluțimi* (împreună cu preşedintele Vainer) dar nu a reuşit să plece. Era animat de ideea apărării evreilor care-şi formau statul, se gândea că va putea lupta cu arma în mână.

"Armata m-a făcut om"

Băiat isteț, cu înclinații tehnice, de copil s-a "lipit" de taximetriştii din cartier. De la ei a învățat meseria şi a reuşit, la 18 ani, să ia examenul de şofer, la toate categoriile. Au fost atuuri importante în momentul în care a fost recrutat. A făcut armata la Oradea, trei ani, şi recunoscându-i-se pregătirea, a fost numit instructor auto pentru militari. A rămas în Oradea încă doi ani, ca instructor auto civil. I-a plăcut oraşul, chiar l-a iubit, mai ales că acolo a cunoscut-o pe viitoarea soție, Veronica (Veronka), de dragul căreia a învățat şi puțin ungureşte şi cu care este împreună de 60 de ani. (Am cunoscut-o şi eu şi nu mă mir de durata acestei căsnicii. Este o doamnă drăguță, cu suflet cald şi cu multă blândețe). S-a întors apoi la Bucureşti, în bordeiul de pământ din Dudeşti, de-acum şi cu un copil. După multe intervenții pe la autorități, a primit până la

urmă un apartament în Floreasca, unde locuieşte şi astăzi.

A lucrat ca şofer-mecanic la diferite ministere şi la Camera de Comerț, dar faptul că nu avea funcții înalte nu l-a scutit de măsurile antievreieşti. A fost dat afară pe motiv că era evreu. Cu greu a găsit un alt loc de muncă, unde a stat până la pensionare.

Iacob Gutstein nu s-a dus şi la facultate dar a fost şi este un ambițios. Citeşte mult, am zărit un teanc de cărți pe noptieră. Probabil că are talent la limbi, deşi mi-a respins această idee – căci a învățat singur germana, pe care o ştie bine ("vorbesc idiş şi atunci nu mi-a fost greu", explică el), engleza şi rusa ("n-o ştiu prea bine dar mă descurc"). Acum a început ebraica. A fost de câteva ori în străinătate – în Austria, unde-l trimiteau cu Mercedesul unor miniştri la revizie, şi în Israel, dar nu a dorit niciodată să emigreze. "Sunt mulțumit cu ce am acum", mi-a răspuns când i-am pus întrebarea. Da, ca *haluț* s-ar fi dus, atunci altele erau scopurile, mi-a explicat.

Este interesat de ceea ce se întâmplă în comunitate, vine din când în când la activități, este membru al AERVH. Se duce în fiecare dimineață la rugăciune, dar nu la Coral ci la Habad. "Nu e vorba de nici o problemă religioasă, îmi este mai aproape cu metroul", mi-a mărturisit cu sinceritate. Îl preocupă viitorul, când el nu va mai fi. "La vârsta noastră trebuie să ne gândim la toate". Poate de aceea a fost dispus ca, după atâția ani de tăcere, să ne povestească unele episoade din viața lui care, la ora actuală, reprezintă o parte a istoriei noastre.

EVA GALAMBOS

Ziua Internațională a Memoriei Holocaustului – importantă pentru generațiile tinere

Miting de Ziua Internațională a Memoriei Holocaustului

Cu 11 ani în urmă, 27 ianuarie a fost declarată Ziua Internațională a Memoriei Holocaustului (*International Holocaust Remembrance Day),* printr-o rezoluție (60/7 1 noiembrie 2005) a Adunării Generale a ONU. Propunerea de a alege o zi internațională dedicată memoriei Holocaustului a aparținut lui *Silvan Shalom*, atunci ministrul de externe al Israelului şi şeful delegației israeliene la sesiunea specială a Adunării Generale a ONU din 24 ianuarie 2005, când s-au marcat 60 de ani de la eliberarea lagărelor de concentrare naziste. S-a ales ziua de 27 ianuarie în memoria eliberării de către armata sovietică în 1945 a lagărului de exterminare Auschwitz-Birkenau.

Rezoluția 60/7 cere tuturor statelor membre ale ONU să cinstească memoria victimelor Holocaustului şi să încurajeze introducerea unor programe educaționale legate de Holocaust, dedicate tinerelor generații în scopul de a preveni ca astfel de lucruri să nu se mai repete.

Într-un mesaj adresat statelor membre în 2008, secretarul general al ONU, Ban-Ki-Moon, a arătat că "în această zi trebuie să ne asumăm din nou angajamentul pentru respectarea drepturilor omului. Dar nu trebuie să ne limităm numai la memorie ci să ne asigurăm că noile generații cunosc această istorie. Trebuie să aplicăm lecțiile Holocaustului pentru lumea de astăzi şi trebuie să depunem eforturi pentru ca popoarele să se bucure de protecția şi drepturile susținute de Organizația Națiunilor Unite".

De la introducerea ei, această zi a fost marcată în numeroase state ale lumii sub diferite forme şi la diferite niveluri: adunări comemorative, expoziții, spectacole, concerte cu sau fără implicarea instituțiilor guvernamentale. De pildă, în SUA comemorarea se organizează la nivelul Departamentului de Stat. În România, în organizarea comemorării s-au implicat de-alungul timpului instituții de stat (Institutul "Elie Wiesel"), ambasade şi organizații evreieşti – F.C.E.R., AERVH, B'nai B'rith.

Ca preşedinte începând din luna martie a.c. al Alianței Internaționale pentru Memoria Holocaustului (International Holocaust Remembrance Alliance/ IHRA), țara noastră va putea realiza numeroase inițiative care să contribuie la îndeplinirea celor două obiective propuse de rezoluția ONU. **(E.G.)**

Andreea Păstârnac, invitată la emisiunea „Ambasador România"

Emisiunea *Ambasador România*, realizată de Alexandru Cumpănaşu, directorul Asociației pentru Implementarea Democrației, a invitat, în premieră, un ambasador al României aflat la post în străinătate. Este vorba despre E.S. Andreea Păstârnac, ambasadoarea României la Tel Aviv.

Discuția s-a referit la specificul diplomației azi, în era comunicării. "În această meserie contează foarte mult experiența şi legăturile interumane, pe care le dezvolți în timp. Mai cu seamă în zona Orientului Mijlociu, de care eu m-am ocupat în ultima vreme. În plus, într-o negociere, cel mai important lucru este contactul direct", spune Andreea Păstârnac.

O bună parte din dialogul purtat în emisiune a fost despre reconstrucția statului Israel, a limbii ebraice moderne şi a unui popor cu o identitate proprie. "Vorbim despre istoria unui popor cu o contribuție fundamentală la cultura noastră modernă europeană. Un popor care a cunoscut de câteva ori exilul, dar care a găsit de fiecare dată puterea de a reconstrui. Astăzi, Israelul modern are în el ceva din fiecare țară în care au trait până nu demult cei care au făcut apoi *alia*. Iar cultura română este foarte bine reprezentată. Pe scurt, dacă vreți, Israelul este locul unde se întâlnesc oameni din toată lumea, dar cu un ideal comun, cel al reconstrucției unei țări, a unei identități evreieşti moderne", a spus Andreea Păstârnac.

Ambasadoarea noastră la Tel Aviv a mai vorbit despre importanța contribuției evreilor din România la reconstrucția Israelului, despre aşezările din Rosh Pinah şi despre respectul pe care, chiar şi generațiile tinere, descendenți ai celor veniți din România, îl poartă țării noastre. „Deschiderea noilor generații față de România este foarte interesantă. Sunt oameni care vin spre noi şi ne spun că au un proiect de cercetare, dar ar vrea ca şi o universitate din România să le fie parteneră în demersul lor ştiințific. Pe de altă parte, şi în România s-au creat mai multe centre de studii iudaice şi studii politice legate de Israel şi Orientul Mijlociu. Sunt convinsă că aceste generații noi de cercetători ne vor oferi detalii importante din istoria comună recentă", a declarat Andreea Păstârnac.

În ultima parte a emisiunii s-a discutat despre instabilitatea politică din Orientul Mijlociu şi despre oportunitățile diplomatice ale României. De asemenea, s-a vorbit despre relațiile Israelului cu statele vecine şi poziția pe care o ocupă în raport cu acestea, dar şi cu Occidentul, ambasadoarea României la Tel Aviv concluzionând că, din punct de vedere politic, Orientul Mijlociu este o regiune despre care nu poți face foarte mari predicții.

A consemnat **GEORGE GÎLEA**

Revista "Conta" nr. 21/2015

Semnalăm apariția unui nou număr al revistei „Conta" (octombrie-decembrie 2015), aflată sub egida U.S.R. şi editată de Biblioteca Județeană „G. T. Kirileanu" din Piatra Neamț. Publicația, aflată în coordonarea directorului *Adrian Alui Gheorghe* şi redactorului-şef *Emil Nicolae,* reuneşte în paginile sale articole de literatură, istorie literară, artă şi, nu în ultimul rând, …*atitudini*. Din tematica variată pot fi amintite contribuții precum cea a lui Adrian Alui Gheorghe, care semnează un editorial despre metehnele vieții culturale româneşti contemporane, intitulat *Colectivismul cultural*; Emil Nicolae, care abordează tema destinului şi receptării dramaturgului Ion Luca Caragiale în eseul *Cum prostia îl prinde din urmă pe Caragiale;* Lucian Gruia, care evocă dimensiuni ale personalității lui Harry Brauner în articolul *Harry Brauner – între fascinația folclorului şi teroarea destinului*. De asemenea, despre regizorul Moni Ghelerter se face referire în interviul acordat de Vasile Muraru lui Nicolae Sava, publicat sub genericul *"Moni Ghelerter mă vede acolo şi îl cheamă pe regizor: Drrragă, scoateți monstrul din scenă, că râde lumea…!"*

D.D.

Evreii şi Unirea Principatelor – 24 ianuarie 1859

Existența evreilor pe teritoriul românesc este atestată din secolul al XV-lea. În secolul al XIX-lea numărul evreilor era în creştere continuă, prin strămutarea acestora din zona de influență şi dominație țaristă. Structura comunitară se modifică, astfel, numărul evreilor aşkenazi, vorbitori de idiş, devine preponderent, dar există şi o comunitate veche , sefardă, compusă din evrei veniți de la sud de Dunăre, din Imperiul otoman, unde se stabiliseră după izgonirea evreilor din Peninsula Iberică, la sfârşitul secolului al XV-lea. La 9 (21) iunie 1848, Proclamația de la Islaz a revoluționarilor paşoptişti din Țara Românească proclama „emanciparea israeliților şi drepturi politice pentru compatrioții de altă credință" (art. 21).

Unirea Principatelor Române, cunoscută ca Mica Unire (Marea Unire fiind cea de la 1918), a avut loc la jumătatea secolului al XIX-lea şi reprezintă unirea Moldovei şi Țării Româneşti. La 1 ianuarie 1848, domnitorul muntean Gheorghe Bibescu face primul pas spre unirea Principatelor, desființând Vama din Focşani, care era cel mai important punct vamal între cele două țări. Actul a fost precedat în 1842 de un proiect de unificare a măsurilor şi greutăților.Ideea Unirii Moldovei şi a Țării Româneşti, avansată încă din secolul al XVIII-lea, a devenit după războiul Crimeii (1853-1856) o temă de prim plan a dezbaterii politice, atât în cele două Principate, cât şi pe plan internațional.

Unirea Principatelor este strâns legată de personalitatea lui Alexandru Ioan Cuza şi de alegerea sa ca domnitor al ambelor Principate: la 5 ianuarie 1859 în Moldova şi la 24 ianuarie 1859 în Țara Românească.

La 8 martie 1859, Rabinul Malbim, în calitate de Rabin Şef, rosteşte o cuvântare la Sinagoga Mare cu ocazia zilei de naştere a domnitorului Alexandru Ioan Cuza. La Iaşi apare „Gazeta româno-evreiască", prima publicație de acest gen în două limbi: idiş-română. În iulie acelaşi an, Kogălniceanu propune o Lege pentru imigrația şi graduala emancipare a evreilor, dar cu multe restricții. În 1862, cu ajutorul unioniştilor din cele două țări, Cuza a unificat Parlamentul şi Guvernul, realizând unirea politică de stat – România. In anii următori Unirii, Alexandru Ioan Cuza a făcut primii paşi spre emancipare. Au fost cooptați evrei în posturi publice iar legea comunală din 1864 le asigura dreptul de a participa, în anumite condiții, la alegerile municipale. Codul Civil din acelaşi an (art. 7) stipula „naturalizarea evreilor după zece ani de rezidență în țară". Evreii au participat la procesul de unificare a Moldovei cu Țara Românească atât prin contribuția lor la economia, încă firavă, a celor două Principate, cât şi prin relațiile politice cu evreii din țările mai avansate ale Europei, Franța, Imperiul habsburgic, Germania (încă neunificată), ş.a.

BORIS MARIAN

Aplauze pentru un spectacol-manifest

În fața unui public avizat şi de aleasă ținută, asociația "dramAcum" a prezentat spectacolul "Interfața", o metaforă dramatizată, care rememorează tragedia Holocaustului.

Spectacolul, care e o componentă a unui proiect cultural mai amplu, în parteneriat cu INSHR "Elie Wiesel", surprinde prin viziunea modernă, neconvențională, cu care regizorul Alexandru Berceanu abordează tema gravă a uneia dintre cele mai cumplite tragedii ale umanității. Folosind mărturiile tulburătoare ale unor supraviețuitori, dintre care unii se aflau în sală, scenariul reînvie în memoria publicului orori inimaginabile pentru o minte sănătoasă, cruzimi şi bestialități care descalifică specia umană. Totul se petrece într-un registru lipsit de resentimente, *sine ira et studio*.

Fără decoruri, costume sau machiaj, pe o scenă improvizată dintr-un număr de tabureți, dispuşi în formă de patrulater, chiar în mijlocul publicului, subliniind caracterul participativ al reprezentației, evoluează un grup de tineri actori frumoşi şi creativi. Jocul lor este simplu şi convingător. Uneltele lor de expresie dominante şi cu o reală forță emoțională sunt cuvântul şi mişcarea. Vorbele lor, rostite fără accente grave, curg ca o apă liniştită, cu toate că amintesc de locuri şi evenimente cu profunde semnificații nefaste în suflete şi în conştiințe: lagărele şi camerele de gazare naziste, Transnistria, Pogromul de la Iaşi.

„Interfața", de o stringentă actualitate, se constituie într-un vibrant elogiu adus victimelor inocente ale Holocaustului, într-un vehement manifest împotriva negaționiştilor şi revizioniştilor, care vor să şteargă din mentalul colectiv, din istoria recentă ororile acelui cataclism. Spectacolul condamnă cu fermitate pericolul indiferenței, al atitudinii de nepăsare, de discriminare şi ignorare, din resentimente şi prejudecăți față de "celălalt", care se deosebeşte de tine sau de mine prin apartenență etnică sau opțiuni de credință.

Pentru dăruirea, talentul şi inteligența artistică cu care ne-au oferit clipe de reală şi profundă emoție să-i aplaudăm pe: Cătălina Bălălău, Paul Dunca, Ionuț Nicolae, Liviu Popa, Florin Ionuț Crăciun, Ana Costea, Alexandru Berceanu – regizor şi coautor dramaturgie, Andreea Chindriş – coautoare dramaturgie.

Bravo!

LEONARD ZĂICESCU

La ei se poate!

Tribunalul din Esztergom (Ungaria) a condamnat definitiv pentru negarea Holocaustului un bărbat din comuna Dömös. Norbert Juhász va trebui să execute 400 de zile închisoare sau să plătească 800.000 de forinți amendă pentru un comentariu antisemit, scris pe marginea articolului rabinului Slomo Köves „Cum să vorbim despre Holocaust". Comentariul a fost publicat pe Facebook-ul fundației „Faptă şi Apărare". Fundația a făcut plângere penală. **(M.P.)**

IUDAICA

Tu Be'Şvat a venit: sărbătoare pentru pomi

Tu Be'Şvat (Hamişa-Asar BiŞvat) este cea de a cincisprezecea zi a lunii ebraice Şvat, considerată de Talmud ca anul nou al pomilor. El nu este menționat în Tora Scrisă. Dar tratatul Roş Haşana din Talmudul Babilonian vorbeşte despre patru zile ale "capului anului", fiecare pentru altceva: 1 Nisan (anul nou religios), 1 Tişrei (anul nou civil, al regilor), 1 Elul (anul nou al animalelor), 15 Şvat (anul nou al pomilor). Această dată cade în lunile ianuarie sau februarie ale calendarului gregorian. Anul nou al pomilor arată importanța lor în viața poporului lui Israel în perioada Mişnei şi a Talmudului. Data de 15 Şvat a fost aleasă ca anul nou al pomilor deoarece era ziua începutului plății zeciuielii (*maasar*) pe fructele arborilor fructiferi în perioada primului şi a celui de-al doilea Templu de la Ierusalim. Este ziua începutului unui an nou al roadelor pe care le leagă pomii fructiferi, prima zi a primăverii: iarna s-a sfârşit pentru pomi şi a început un an nou pentru ei.

Este anul nou al pomilor o sărbătoare sau o semi-sărbătoare? Unii comentatori l-au considerat o semi-sărbătoare sau o sărbătoare de importanță mai mică, deoarece nu este menționat în Tora Scrisă. Alți comentatori l-au considerat o sărbătoare mare, pentru că avea un caracter agricol şi includea obligații legate de Ereț Israel. Disputa s-a datorat probabil şi faptului că această sărbătoare, care fusese celebrată în perioada în care fiii lui Israel se aflau în Ereț Israel şi aduceau zeciuiala pe fructele arborilor fructiferi la Templul de la Ierusalim, nu mai putea fi celebrată în aceeaşi formă în Diaspora, pierzându-şi semnificația. În secolul al XVI-lea, discipolii rabinului AR'Y (Aşkenazy Rabi Iţhak) din Safed au revenit la celebrarea ei, atribuindu-i semnificații cabalistice mistice. Celebrarea s-a extins în toate comunitățile sefarde. A fost stabilit chiar şi un ritual special al serii şi nopții din ajunul sărbătorii, asemănător cu cel al mesei de *seder* din ajun de Pesah. Există patru faze ale acestei mese din seara de ajun de Tu Be'Şvat, care includ băutul a patru cupe cu vin, consumul fructelor care au un sâmbure la mijloc, consumul fructelor cu mai mulți sâmburi, al fructelor necojite, al fructelor cojite, al legumelor. Obligația este de a se consuma fiecare fruct cunoscut, chiar specii diferite sau soiuri diferite ale aceluiaşi fruct. Binecuvântarea specială este cea a reînnoirii: "Şehiyanu veqimanu vehigyanu lazman haze", mulțumire lui Dumnezeu că ne-a ținut în viață şi am ajuns la acest timp. Acest ritual a fost înregistrat în scris şi publicat de către rabinul (care este şi profesor universitar de geografie) Hillel Henri Bakis de la Universitatea "Paul Valéry" din Montpellier, Franța, un prieten al subsemnatului.

Hasidismul a preluat tradiții ale celebrării cu semnificații mistico-cabalistice ale sărbătorii de Tu Be'Şvat. Se afirmă că însuşi Rabi Israel Baal Şem Tov a acordat o atenție deosebită acestei sărbători. Tradiția care s-a înrădăcinat este de a consuma 15 feluri de fructe la masa din seara de ajun de 15 Şvat. Accentul este pus pe fructe din Ereț Israel. Deoarece fructele erau conservate prin uscare şi zaharisire, s-a înrădăcinat tradiția consumului fructelor uscate. Lor li s-au adăugat şi alte fructe tropicale, considerate că ar fi fost cultivate în Ereț Israel în perioada Templului de la Ierusalim, deşi ele fuseseră aclimatizate şi adaptate în Ereț Israel mult mai târziu, precum citricele, ananasul şi altele. Dar evreii hasidim din trecut nu cunoşteau acest lucru. Povestiri asupra celebrării anului nou al pomilor în comunitățile evreieşti din România de altădată le găsim în cartea "Baal Şem Tov, legende şi portrete", a regretatului rabin Menahem Gutman din Iaşi, decedat la Ierusalim.

Familii evreieşti din România postbelică făceau efortul de a da copiilor fructe din Ereț Israel în ziua de Tu Be'Şvat. Îmi amintesc bucuria pe care o aveam, copil fiind, atunci când bunica îmi aducea aceste fructe în seara de ajun şi în ziua de Tu Be'Şvat, spunându-mi să mănânc "Hamişusărul". Simțeam o mare bucurie şi mai târziu, atunci când primeam "fructe din Ereț Israel" la cantina rituală a comunității evreieşti din Bucureşti. În prealabil, fostul şef-rabin dr. Moses Rosen, de binecuvântată amintire, ținea o predică specială, la o masă rituală în seara de ajun de 15 Şvat. Bucurie pentru toți tinerii şi pentru toți copiii. Bucuria unei generații.

În Israel, copiii se bucură atunci când ies în excursii şi la plantare de puieți în ziua de 15 Şvat. Adoptată de mişcarea sionistă, anul nou al pomilor a devenit şi o sărbătoare laică, de plantare a pomilor în Ereț Israel pentru împădurirea țării. Este şi ziua de naştere a Knessetului. O sărbătoare al cărei sens a evoluat treptat. Să ne bucurăm toți, în Israel şi în toate comunitățile evreieşti, să invităm şi pe alți oameni, de alte neamuri şi religii, la bucuria noastră.

LUCIAN-ZEEV HERŞCOVICI

Bat Mițva la Templul Coral din București

Viața unui lăcaş de cult evreiesc nu este dată doar de rugăciunile zilnice sau de sărbători, ci de tot ceea ce alcătuieşte ciclul vieții. Iar Templul Coral din Bucureşti nu avea cum să nu se înscrie în acest firesc al vieții. Şi dacă festivitățile de anul trecut au fost deschise de o Bar Mițva, urmată de două Brit Mila, în mod firesc, anul 2015 a fost încheiat de o frumoasă ceremonie de Bat Mițva.

Protagonista evenimentului, ținut cu ocazia rugăciunii de Minha din după-amiaza zilei de 17 decembrie 2015 a fost Dvorah bat Hannah (Dara Iovițu). Sinagoga s-a umplut de oaspeți: preşedintele F.C.E.R., dr. Aurel Vainer, vicepreşedintele Paul Schwartz, preşedinte al C.E.B., secretarul general al F.C.E.R., Albert Kupferberg, directorul Cancelariei Rabinice, Eduard Kupferberg, şeful de Cabinet al preşedintelui F.C.E.R., Silvian Horn. Am avut de asemenea plăcerea de a le avea alături pe doamnele Irina Cajal Marin, secretar de stat la Ministerul Culturii, Anette Vainer şi Magda Kupferberg, precum şi pe foarte mulți colegi şi colege ai Darei de la Complexul Educațional "Lauder-Reut", însoțiți de o parte dintre profesorii catedrei de ebraică a şcolii.

Ceremonia a început prin rostirea de către Dara a rugăciunii fundamentale *Şema Israel*, în dreptul Aron Hakodeş-ului deschis, urmată de interpretarea psalmului *Mizmor leDavid* şi de o scurtă alocuțiune în fața celor dragi. Unii dintre oaspeți au spus câteva cuvinte emoționante, iar sărbătorita a primit cadouri şi flori, rabinul Rafael Shaffer oferindu-i tinerei, devenită adultă, un Sidur. Vorbe alese au fost rostite şi de Magda Kupferberg, profesoara de Talmud Tora a Darei, care i-a fost alături peste şase ani.

Daria Goldenberg şi doi dintre profesorii şcolii au transmis mesajul preşedintei Fundației "Lauder-Reut", Tova Ben Nun Cherbis, care i-a oferit tinerei o excursie în Israel, cadou pentru acest eveniment important.

În final, Rodica Doija, profesoară de muzică la Complexul Educațional "Lauder-Reut" şi membră a formației C.E.B., Bucharest Klezmer Band, ne-a încântat cu vioara sa minunată. Seara s-a încheiat cu un cocteil oferit de părinții proaspetei adulte, familia Iovițu.

A.I. / URI BEN GHERSHON

Un pas important în dialogul iudeo-creştin

Sfârşitul anului 2015 a marcat apariția a două documente, care par să creeze o atmosferă propice pentru dezvoltarea dialogului între mozaism şi creştinism sau, pentru mai multă exactitate, între mozaism şi catolicism.

Cel dintâi este un document de studiu al Vaticanului (şi nu o nouă învățătură din partea acestuia) care afirmă fără echivoc că biserica nu inițiază şi nu susține acțiunile de convertire a evreilor şi că relațiile catolicismului cu mozaismul nu pot fi puse pe picior de egalitate cu raporturile Bisericii Catolice cu alte confesiuni. Motivul invocat de capii Bisericii Catolice este că Legământul evreilor cu Domnul este etern şi nu a fost niciodată revocat de Divinitate, drept care „Biserica Catolică nu poate nici iniția, nici susține acțiuni de convertire a evreilor", se arată în documentul comentat, între alții, şi de Radio Vatican. Noul studiu mai pune în lumină şi raportul de compatibilitate şi continuitate dintre Noul Testament şi Tora Scrisă (Vechiul Testament).

O altă concluzie, care susține afirmațiile papale anterioare că evreii sunt „frații noştri mai mari" (Papa Ioan Paul II) sau „părinții noştri întru credință" (Papa Benedict XVI), precum şi că „un creştin nu poate fi antisemit, datorită rădăcinilor evreieşti ale creştinătății" (Papa Francisc) este că toți catolicii trebuie să fie sensibili la semnificația Holocaustului pentru evrei şi „trebuie să facă tot ceea ce este posibil pentru a combate, împreună cu prietenii noştri evrei, tendințele antisemite". Ceea ce Papa Francisc a reafirmat şi cu ocazia vizitei sale recente la Sinagoga Mare din Roma.

Documentul la care ne referim a fost prezentat la o conferință de presă la Vatican de către cardinalul Kurt Koch şi părintele Norbert Hofmann (Comisia Vaticanului), împreună cu doi reprezentanți ai evreilor, rabinul David Rosen (director pentru afaceri inter-religioase la JDC) şi dr. Ed Kessler (Inst. Woolf, Cambridge), cu ocazia semicentenarului declarației Nostra Aetate care, la vremea respectivă, analiza relațiile catolicismului cu alte religii, inclusiv mozaismul. Scopul redactării recentei lucrări, intitulată „Darurile şi chemările lui Dumnezeu sunt irevocabile", a fost, după cum a declarat Papa Francisc, să schimbe relațiile între evrei şi catolici din unele între „inamici şi străini" în raporturi „între prieteni şi frați".

Un răspuns la inițiativa Sfântului Scaun a venit de la un grup de 25 de rabini ortodocşi din Israel, SUA şi din mai multe state europene, care au elaborat un document semnat, inițial, de 25 dintre ei, ulterior numărul semnatarilor ridicându-se la 54, iar lista este în continuare deschisă. Arătând că Shoah-ul a fost „punctul culminant al secularei lipse de respect față de evrei, al oprimării şi respingerii lor, precum şi al duşmăniei dintre evrei şi creştini", rabinii recunosc că se află în fața unei „oportunități istorice" şi declară în preambul: „Căutăm să facem voia Tatălui nostru din Ceruri acceptând mâna oferită nouă de surorile şi frații noştri creştini. Evreii şi creştinii trebuie să lucreze împreună, ca parteneri, pentru a răspunde provocărilor morale ale epocii noastre" (traducerea întregului document îi aparține lui Alex. Ioniță).

Rabinii semnatari afirmă că „prin separarea între Iudaism şi Creştinism, Dumnezeu a vrut o separare între parteneri cu diferențe teologice semnificative, însă nu o separare între duşmani". Din moment ce Biserica Catolică a recunoscut Legământul veşnic dintre evrei şi Dumnezeu, rabinii consideră că „noi, evreii, putem recunoaşte validitatea continuă şi constructivă a creştinismului ca partener în răscumpărarea lumii, fără vreo teamă că această deschidere va fi exploatată în scopuri misionare. Aşa cum s-a afirmat de către rabinatul Comisiei bilaterale a Israelului în dialog cu Sfântul Scaun, sub conducerea Rabinului Shear Yashuv Cohen, «noi nu mai suntem duşmani, ci parteneri siguri în articularea valorilor morale esențiale pentru supraviețuirea şi bunăstarea omenirii. Nici unii, nici alții, nu putem împlini voia lui Dumnezeu în această lume de unii singuri.»"

Semnatarii mai subliniază că „atât evreii, cât şi creştinii au în comun misiunea dată prin Legământ de a desăvârşi lumea sub suveranitatea Atotputernicului, aşa încât toată omenirea să cheme numele Lui şi toate urâciunile să fie îndepărtate de pe pământ", iar evreii şi creştinii au „mai mult în comun decât ceea ce îi desparte: monoteismul etic al lui Avraam".

În finalul documentului, cei 54 de rabini reamintesc că „parteneriatul nostru nu diminuează în niciun fel diferențele existente între cele două comunități şi religii".

Există, aşa cum era de aşteptat, şi reacții împotriva deschiderii propuse de cele două documente. De pildă, organizația „Jews for Jesus" consideră că Vaticanul nu poate ignora faptul că principala misiune încredințată de Isus adepților săi a fost de a aduce Evanghelia „tuturor popoarelor", motiv pentru care se opune inițiativei Vaticanului de a renunța la convertirea evreilor.

Lăsând la o parte astfel de poziții ale unor confesiuni restrânse numeric, nu putem trece cu vederea faptul că ortodoxia creştină pe plan mondial nu a emis încă un astfel de document, deşi, pe plan național, între Patriarhia Română şi Cultul Mozaic există o foarte bună colaborare. Pe de altă parte, chiar dacă ar exista o unanimitate de vederi între conducătorii principalelor ramuri ale creştinismului, mai rămâne mult până la propagarea şi, mai ales, până la asimilarea mesajului provenit de la vârful respectivelor biserici creştine de către enoriaşii şi chiar de către preoții din parohiile răspândite prin estul Europei, inclusiv în România. Pentru că, din păcate, în ciuda deschiderii din Nostra Aetate, acuze de deicid şi omor ritual se mai aud şi în zilele noastre, la o jumătate de secol după apariția respectivei declarații.

Ceea ce nu diminuează însă importanța mesajului din documentele de dată recentă prezentate şi nici a faptului că acestea, prin conținutul lor şi prin faptul că au fost emise relativ concomitent, constituie un serios îndemn la dialog, reconciliere şi parteneriat între catolicism şi mozaism. Rămâne de văzut.

ALX. MARINESCU

COMUNITĂȚI

Tecuci

Comunitatea își respectă seniorii!

Mergând pe linia respectului şi recunoştinței față de persoanele în vârstă, noul Comitet de conducere al Comunității tecucene, rezultat în urma alegerilor din 11 noiembrie 2015, respectiv Aizic Iancu, preşedinte, Codenie Levic Henri, secretar, Munteanu Oxana şi Marcovici Gaby, membri, au aprobat în şedința de comitet din 26 decembrie 2015, printre alte măsuri organizatorice, şi una care cinsteşte, în premieră, o membră a comunității. Astfel, s-a aprobat propunerea ca pe 29 decembrie 2015, Cornea Pauna, care a împlinit respectabila vârstă de 78 de ani, să fie invitată la sediul Comunității pentru a fi sărbătorită. Cornea Pauna este o veche membră a comunității, care a răspuns prezent la toate convocările, sprijină permanent, cu sfaturi financiare comunitatea, dânsa ieşind la pensie din funcția de şef birou contabilitate la o unitate industrială. Astfel, a fost invitată la sediul Comunității primind şi un cadou din partea Comitetului de conducere al Comunității tecucene. Sărbătorita a fost cât se poate de emoționată. Îi urăm şi acum, din acest colț de pagină, "la mulți ani". Vom încerca să-i sărbătorim la fel şi pe alți membri venerabili de ziua lor. Pentru că aşa considerăm noi că trebuie să ne respectăm seniorii.

AIZIC IANCU
Preşedinte C.E. Tecuci

Bacău

Casa Corpului Didactic organizează de opt ani cursuri despre Holocaust

Cursurile de formare a cadrelor didactice, organizate de Casa Corpului Didactic "Grigore Tăbăcaru", activitatea editorială bogată, dar şi proiectele realizate în parteneriat cu Ambasada SUA şi Ambasada Israelului ş.a. au poziționat instituția băcăuană pe primul loc în țară, pentru al treilea an consecutiv, scrie "Ziarul de Gardă" din Bacău. La programele de formare continuă au participat 1.920 de cadre didactice,iar la alte cursuri încă aproximativ 2000 de profesori. La Bacău funcționează programe în cadrul unui proiect bilateral româno-francez, precum şi alte programe sprijinite de Ambasada SUA în cadrul "American Corner-Bacău". "Aceste rezultate şi proiecții ne îndreptățesc să afirmăm că, în rândul instituțiilor de profil din țară, ne situăm pe primul loc, deci pe podium, pentru al treilea an consecutiv", ne-a informat prof. Gabriel Stan, directorul CCD Bacău.

CCD Bacău a încheiat 63 de protocoale, parteneriate şi acorduri pentru susținerea unor proiecte educaționale. Dintre acestea le amintim pe cele semnate cu Ambasada SUA la Bucureşti, Institutul Cultural Român de la Tel Aviv, British Council şi Institutul Național pentru Studierea Holocaustului din România „Elie Wiesel" Bucureşti.

Casa Corpului Didactic se implică, pentru al optulea an consecutiv, în proiecte civice şi sociale, precum cel derulat în februarie - martie 2015, "Educație pentru viitor prin înțelegerea trecutului: pregătirea formatorilor de profesori în domeniul istoriei Holocaustului", inițiat şi organizat de Ambasada SUA la Bucureşti, Muzeul Holocaustului de la Washington, Institutul Național pentru Studierea Holocaustului din România „Elie Wiesel" şi Ministerul Educației. (**E.G.**)

Satu Mare

Expoziție de arhitectură la Sinagogă

Ordinul Arhitecților filiala Satu Mare a organizat, la balconul Sinagogii Mari din oraş, expoziția "Corso-ul evreiesc, amintire vie a oraşului Satu Mare de astăzi". La vernisajul, care a avut loc la 28 decembrie 2015, au participat membrii echipei de proiect în frunte cu Lucian Sabău-Trifu, coordonatorul acestuia, şi George Vulturescu, directorul Direcției Județene pentru Cultură, Culte şi Patrimoniul Cultural Național. În cuvântul lor, atât Lucian Sabău-Trifu cât şi George Vulturescu au subliniat rolul comunității evreieşti din acest oraş în secolul al XIX-lea şi prima jumătate a secolului al XX-lea, până la deportare, activitatea lor economică şi comercială care a transformat Satu Mare într-un centru comercial egal cu Budapesta, Viena sau Praga. (*După presa sătmăreană*)

Târgovişte

Eveniment omagial: „Etica secolului XX. Holocaustul"

Colegiul Național „C. Cantacuzino" din Târgovişte, sub coordonarea Inspectoratului Şcolar Județean Dâmbovița, a găzduit un eveniment denumit „*Etica secolului XX. Holocaustul*". Activitatea pe care am organizat-o a fost un prilej de a-i omagia pe cei care au căzut victimă politicilor xenofobe, rasiste, antisemite, discriminatorii şi de a-i onora pe supraviețuitori.

Holocaustul, considerat de W. Churchill ca fiind „poate cea mai mare şi mai cumplită crimă comisă vreodată în întreaga istorie mondială", denumeşte prigonirea şi exterminarea evreilor în teritoriile controlate de statul român în anii 1937-1944, adică de la primele legi antievreieşti ale guvernului Goga-Cuza şi până la 23 august 1944. Şi azi, drama evreilor, suferința lor teribilă nu este uitată. Există supraviețuitori, există voci care nu ne lasă să uităm.

La eveniment au fost invitați trei supraviețuitori ai Holocaustului: Iancu Țucărman, Liviu Beris, preşedintele Asociației Evreilor din România Victime ale Holocaustului, şi târgovişteanca Edith Konigsberg, toți trei răspunzând întrebărilor venite din partea invitaților, elevi şi profesori ai liceului gazdă.

Elevii au ascultat mărturiile cutremurătoare ale acestora. Iancu Țucărman a subliniat faptul că această problemă îmbracă şi astăzi un aspect general privind relațiile inter-umane şi că alții au devenit grupuri țintă. În România numărul evreilor a scăzut de la 800.000 la puțin peste 7 000. Intervenind, Liviu Beris a precizat că după Holocaust circula o expresie: "never again". Din păcate, în ziua de astăzi, "never" a dispărut şi a rămas „again". Edith Konigsberg a dorit să evidențieze faptul că nu simte nicio ostilitate de natură antisemită.

Organizând acest eveniment, am nutrit convingerea că, aplecându-ne asupra acestei teme, ne vom îmbogăți spiritual şi moral. Tinerii, înțelegând tragedia Holocaustului, vor acționa cu demnitate în fața istoriei pentru ca asemenea atrocități să nu se mai repete.

După eveniment, invitații au vizitat obiectivele turistice ale oraşului Târgovişte, printre care: Turnul Chindiei (secolul al XV-lea), precum şi Biserica Mănăstirii Dealu, împreună cu întregul său ansamblu arhitectural.

Evenimentul s-a bucurat de un interes sporit din partea profesorilor şi a tinerilor participanți.

Prof. dr. **ELENA CERNOIU**

Galați

Act de dreptate pentru ing. Aurel Rozei - Rozenberg

La 14 decembrie 2015, Consiliul Local al Municipiului Galați a aprobat proiectul de hotărâre prin care se atribuie numele inginerului Aurel Rozei-Rosenberg z.l. unei importante artere de circulație din municipiu. În 2014 şi 2015, publicistul Radu Petrescu–Muscel a făcut demersuri de reabilitare a memoriei grupului de luptători anticomunişti cunoscuți sub numele de „Haiducii Muscelului" şi a unor martiri din județele Argeş, Constanța, Galați, executați în perioada în care deținuții, inclusiv cei politici, erau trimişi să lucreze la Canalul Dunăre - Marea Neagră. Printre cei executați a fost şi ing. Aurel Rozei - Rosenberg, a cărui soartă am prezentat-o în R.E. 458-459 (octombrie 2015). Demersul inițial, din 2014, a fost difuzat de AGERPRES la 31 octombrie 2014.

Apelul „pentru denumirea unor străzi după numele luptătorilor din rezistența anticomunistă" a fost adresat Secretariatului de Stat pentru recunoaşterea meritelor luptătorilor împotriva regimului comunist instituit în România în perioada 1945 - 1989, Parlamentului, autorităților din județele Dâmbovița şi Argeş. În comunicatul AGERPRES se arată că: „La 25 de ani de la căderea comunismului în România, în oraşele şi localitățile din județele menționate încă nu există străzi care să poarte numele […] unor oameni cu rol marcant în existența uneia din cele mai longevive organizații de rezistență armată anticomunistă din țară. […] Viața şi faptele celor menționați sunt prețuite în cadrul Memorialului Victimelor şi Rezistenței Anticomuniste de la Sighet, dar şi în paginile Enciclopediilor Argeşului şi Muscelului. […] Introducerea acestor nume în nomenclatorul stradal al unor localități precum Târgovişte, Voineşti, Piteşti, Câmpulung - Muscel, Curtea de Argeş şi Mioveni reprezintă o rupere reală de trecutul comunist, un gest de normalitate". Apelul a apărut în 2014 pe *site*-ul UZPR, fiind reluat pe același *site* un an mai târziu: „Aceşti OAMENI merită şi trebuie să reintre în memoria colectivă, cu precădere, acolo unde s-au născut şi au visat la vremuri mai bune pentru noi toți".

În revista „Lumină Lină", nr. 4/ 2015, din New York, era publicat articolul „Pentru cinstirea memoriei luptătorilor anticomunişti şi a martirilor Canalului Dunăre - Marea Neagră", scris de Radu Petrescu, care propunea ca executații de la Canal […] „să fie cinstiți […] cu nume de străzi şi cu titlul de Cetățeni de Onoare Post-Mortem în județele de baştină". Recenta aprobare a autorităților gălățene încununează cu succes strădaniile publicistului. (**R.E.**)

Zalău

Hanuca împreună

Membrii Comunității Evreilor din Zalău şi Şimleu Silvaniei au sărbătorit Hanuca împreună la Sinagoga din Şimleu Silvaniei. La aprinderea lumânărilor au participat aproximativ 50 de persoane, iar copiii au primit Hanuca Gelt. Momentul a început cu o rugăciune rostită de oficiantul de cult Dan Has (preşedintele Comunității Evreilor Zalău.) După aprinderea lumânărilor au urmat împărțirea darurilor pentru copii, jocul cu titirezul (sevivon) şi servirea tradiționalelor gogoşi (sufganiot).

Piatra Neamț

Keshet VII

Comunitatea Evreilor din Piatra Neamț a organizat pe 13 decembrie 2015 a şaptea ediție a Zilei Keshet. Tema acestei ediții - "De ce este Hanuca o sărbătoare veselă" - a reunit, pe lângă membri ai comunității, şi numeroşi invitați şi prieteni, oameni de cultură, artişti plastici, scriitori, cadre didactice, toți aceştia fiind interesați de prezentările realizate în cadrul celor două ateliere de lucru: "Hanuca – semnificația istorică" şi "Hanuca – semnificația simbolică". Printre participanți s-a aflat şi o delegație a Comunității Evreilor din Roman, condusă de preşedintele I. Wexler. Dezbaterile au fost urmate de o masă festivă, prilej cu care a fost proiectată o înregistrare cu cântece dedicate acestei sărbători.

Hanuca, Sărbătoarea Luminii, a fost sărbătorită şi în cadrul obştii din Târgu-Neamț. În seara de 12 decembrie 2015, într-o atmosferă plină de veselie, participanții au umplut incinta restaurantului "Casa Arcaşului". **(D.D.)**

Botoşani

Sărbătoarea luminii

Seara de 11 decembrie 2015 a adunat musafiri de seamă şi enoriaşi ai comunității noastre, în rugăciune şi pioşenie în impunătoarea Sinagogă Înaltă din Botoşani.

La Centrul Cultural Intercomunitar, unde a avut loc prima masă de Şabat – Oneg Şabat, rabinul Rafael Shaffer a rostit rugăciunea de Kiduş. Am fost onorați de prezența preşedintelui F.C.E.R., dr. Aurel Vainer şi a soției sale, a lui Aurel Iovițu şi a lui Silvian Horn, şeful de Cabinet al preşedintelui F.C.E.R. Atmosfera caldă a înlăturat de pe chipuri orice urmă de oboseală.

Sâmbătă, 12 decembrie 2015, a fost dedicată rugăciunilor şi sărbătorii de Hanuca la "Hoihe Shil": au oficiat rabinul Rafael Shaffer, Avi Halevi, Aurel Iovițu şi Gustav Finkel.

În după-amiaza aceleiaşi zile, la Centrul Cultural Intercomunitar Botoşani, musafirii de vază ai comunității şi enoriaşii au trăit clipe deosebit de plăcute şi emoționante, într-o plăcută atmosferă de sărbătoare. Preşedintele C.E. Botoşani, David Iosif, i-a salutat pe participanți, vorbind şi despre activitățile comunității. Ing. Gustav Finkel a vorbit despre rolul Centrului Cultural Interetnic în viața obştii evreieşti. Rabinul Rafael Shaffer a prezentat o documentată expunere despre sărbătoarea de Hanuca şi semnificația ei. Odată cu lăsarea serii au fost aprinse lumânările de către tânărul Avi Talpalariu .

Tineri şi bătrâni au simțit frumusețea Sărbătorii luminii.

Prof. **BEATRISA FINKEL**

FAȚĂ-N FAȚĂ !

Atmosferă interetnică armonioasă la Arad

***IONEL SCHLESINGER**, preşedintele Comunității Evreilor din Arad, este de obicei un om ocupat. L-am întâlnit într-o clipă în care mi-a amintit de un sportiv de performanță, la capătul unei probe dificile. Era, în fine, liniştit şi îşi trăgea sufletul. Tumultul uneia dintre zilele de Hanuca, cu primirea oaspeților din țară şi din străinătate, aprinderea lumânărilor, concertul festiv, toate se încheiaseră. Aşteptam împreună „răsplata": o farfurie aburindă cu supă de găină, după o rețetă pe care o găseşti numai în Banat.*

– Aradul este un oraş multicultural. S-a văzut şi de Hanuca, în sală se auzeau oameni vorbind româneşte, ungureşte, nemțeşte. Cum trăiesc aici evreii?

– În trecut, în Arad nu s-a putut vorbi de o naționalitate predominantă numeric. Acum, lucrurile nu mai stau aşa, dar atmosfera este una de armonie şi prietenie. Prima atestare documentară a venirii evreilor în oraş datează din 1717. Rapid, numărul lor a crescut, ajungând cam la 13% din populația Aradului. Dar proporții semnificative le aveau şi germanii, sârbii, bulgarii. Cei mai mulți erau ungurii şi românii.

Comunitatea evreiască arădeană are o dezvoltare interesantă şi o influență sensibilă asupra evoluției oraşului. Chiar şi azi, când au loc conferințe sau simpozioane pe tema dezvoltării oraşului, întotdeauna este menționată contribuția evreilor pe plan economic, cultural, artistic.

– În ce domenii lucrau de predilecție evreii arădeni?

– Rabinul reformator Aron Chorin a insistat ca, dincolo de educația religioasă, evreii să învețe meserii. Pe vremea aceea, breslele nici măcar nu acceptau calfe din rândul comunității evreieşti, de teama concurenței, dar el a reuşit să le convingă să îi primească şi pe meseriaşii evrei.

A existat o tendință ca evreii să fie cât mai integrați în viața oraşului, să ajungă să aibă pregătire superioară, de exemplu, medici, arhitecți, ingineri. Dintre meseriaşi, au fost mulți tăbăcari şi sticlari. Primele fabrici de coloranți au fost ale unor evrei. Tot aici a apărut o fabrică de spirt şi drojdie, devenită ulterior cea mai mare din această parte a Europei. Să amintim şi fabrica textilă UTA, înființată tot de evrei şi ajunsă apoi cea mai mare din România. Deci, dezvoltarea industrială a Aradului s-a datorat, într-o măsură considerabilă, inițiativei evreieşti.

– Să revenim la atmosfera din prezent, când în Europa evreii nu se simt deloc în largul lor...

– Atmosfera de la noi a fost bună şi este bună şi acum. Chiar şi în timpul persecutării evreilor, când aceştia erau dați afară din şcoli şi din servicii, s-au găsit căi pentru a ne ajuta. Tatăl meu îmi povestea că oficial a trebuit să fie concediat, dar neoficial, şi-a păstrat serviciul. Elevii, dați afară din licee, au putut merge la liceul evreiesc.

Cumva, a rămas în tradiția oraşului să nu se facă diferențieri nici între culte. În zilele noastre, avem relații de prietenie, nu de protocol, cu reprezentanții altor etnii, ceea ce ați putut vedea şi în seara de Hanuca. Am avut invitați câteva fețe bisericeşti, iar noi ne ducem, la rândul nostru, la manifestările altor culte. În aceeaşi ordine de idei, aş aminti că am organizat, la Arad, singura ediție din România a unei conferințe internaționale evreo-creştine, la care au participat reprezentanții a zece culte. În cea de-a doua zi a respectivului eveniment am făcut o vizită la lăcaşurile tuturor cultelor din Arad, în final ajungând la sinagogă, unde am avut un concert susținut de cantorul vienez Şmuel Barzilai. La final, am primit o foarte frumoasă scrisoare de apreciere de la Patriarhul României.

Ca să vă dați seama de atmosfera dintre cultele arădene, aş mai aminti că în fiecare primăvară avem o săptămână pentru unitatea creştină, la care suntem întotdeauna invitați şi noi, ca parteneri în activitățile ecumenice. E interesant să spunem că într-una din aceste zile, aflându-mă la o biserică catolică, unde fiecare îşi spunea rugăciunile specifice, am rostit şi eu Ş*ema Israel*, iar cei 300 de participanți catolici s-au sculat în picioare! La final, un cor a intonat cântece din repertoriul confesiunilor reprezentate, iar Ş*alom Alehem* a încheiat programul, fiind cântat în ebraică, româneşte, ungureşte şi în germană.

ALX. MARINESCU

Alegeri în comunități

În cursul anului 2015, în mai multe comunități din țară au fost organizate alegeri pentru comitete de conducere, deoarece mandatele vechilor conduceri au expirat.

La Comunitatea Evreilor din *Dorohoi,* unde au avut loc alegeri ca urmare a decesului fostului preşedinte al Comunității, prof. Iancu Izidor (z.l.), a fost reînnoit întregul comitet iar ca preşedinte a fost ales *Sacagiu Ioji* (20 august).

La Comunitatea Evreilor din *Arad,* alegerile s-au desfăşurat la 25 octombrie iar ca preşedinte a fost reales ing. *Ionel Schlesinger.*

La Comunitatea Evreilor din *Brăila*, adunarea generală din 18 octombrie a ales-o în funcția de preşedinte pe *Nadia Ustinescu* iar *David Segal Iancu* a fost desemnat preşedinte de onoare pe viață.

La Comunitatea Evreilor din *Tecuci,* alegerile s-au desfăşurat pe 11 noiembrie iar în funcția de preşedinte a fost reales *Iancu Aizic.* După cum ne-a comunicat I. Aizic, în funcția de secretar a fost ales *Codenie Levic Henri*, din inițiativa şi pe banii căruia a şi fost tipărit un frumos calendar de buzunar pentru Comunitatea tecuceană.

În cadrul adunării generale de la Comunitatea din *Roman,* care s-a desfăşurat la 17 decembrie, în funcția de preşedinte a fost reales prof. *Iancu Wexler.*

În alegerile de la Comunitatea Evreilor din *Piatra Neamț*, desfăşurate la 29 noiembrie, ca preşedinte a fost reales prof. *Emil Nadler*.

La Comunitatea Evreilor din *Târgu Mureş*, adunarea generală s-a desfăşurat pe 8 decembrie. În funcția de preşedinte a fost reales ing. *Vasile Dub.*

La Comunitatea Evreilor din *Alba Iulia,* adunarea generală extraordinară din 7 decembrie a prelungit mandatul vechiului Comitet iar în funcția de preşedinte a fost revalidată ing. *Lia Borza.*

La adunarea generală a Comunității Evreilor din *Lugoj,* care s-a desfăşurat pe 13 decembrie, ing. *Ivan Bloch* a fost reales în funcția de preşedinte. Aşa cum am arătat şi în numărul precedent al R.E., în cadrul Adunării Generale, secretarul Comunității, *Ionuț Singer* a fost lăudat pentru întreaga sa activitate în slujba C.E. Lugoj şi, din partea F.C.E.R., i s-a conferit Medalia de Merit pentru Devotament.

Eminescu, omagiat la Tel Aviv

Institutul Cultural Român din Tel Aviv şi Asociația Scriitorilor Israelieni de Limbă Română (ASILR) au organizat o seară literară dedicată operei poetului național al României, Mihai Eminescu, şi Zilei Culturii Româneşti. Cuvântul de deschidere a fost rostit de preşedintele ASILR, G. Mosari, care a vorbit despre „Opera literară a scriitorilor israelieni de limbă română în 2016". A urmat prelegerea susținută de dr. Irina Airinei Vasile, scriitoare şi critic literar: „Călător prin Bucureşti: poetul nepereche", despre opera şi viața marelui poet (însoțită de un suport audio-video), se arată într-un comunicat al ICR. Apoi, a fost vizionată proiecția unui fragment din reportajul "Călători prin Bucureşti", difuzat în cadrul seriei de emisiuni "Cultura minorităților" realizate de TVR 2. A participat Cleopatra Lorințiu, poetă şi realizator TVR 2. A urmat lansarea cărții "Oameni şi destine" de Hedi Simon, la care au participat: autoarea, Gabi Moscovits şi Madeleine Davidsohn, scriitoare.

"Traseul trecerii lui Eminescu prin Bucureşti este plin de amintiri: din Dacia până spre Biserica Albă, pe Podul Mogoşoaiei, au existat şi mai există, încă, o serie de repere – casa lui Titu Maiorescu, din zona Palatului Regal, unde au fost şi sediile temporare ale ziarului *Timpul*, Pasajul Vilacrosse, la Capşa şi Manuc, trecând pe la cele două locuințe ale lui Slavici, una pe locul actual al Muzeului Colecțiilor de Artă, alta spre Biserica Albă, unde a locuit Eminescu, până la fosta mânăstire a Caimatei, o altă fugitivă aşezare a sa, de la strada Puțul cu Plopi, de pe lângă Cişmigiu, şi până la Buzeşti, unde a locuit Eminescu şi unde primea vizitele Veronicăi Micle. Toate aceste străzi poartă urmele paşilor lui. Eminescu". Era un „veşnic chiriaş grăbit". Locuri, personalități istorice, trecute vieți de oameni şi destine.

BORIS MEHR

Iaşi Ziua Internațională a Minorităților

Primăria Municipiului Iaşi, în colaborare cu comunitățile armeană, elenă, evreiască, ucraineană, romă şi rusă-lipoveană şi cu complexul Palas Mall, au organizat în ziua de 22 decembrie 2015 o inedită manifestare pe linia promovării diversității în cultură şi artă în cadrul proiectului "Istoria minorităților - o abordare cultural artistică a diversității".

Proiectul acesta, inițiat de Primăria Municipiului Iaşi în parteneriat cu Universitatea "Al. I. Cuza" şi Asociația "Pro Roma", s-a derulat în perioada decembrie 2014 - decembrie 2015 şi şi-a propus să intensifice dialogul interetnic prin înțelegerea diversității culturale, să consolideze accesul larg al publicului la cultura minorităților.

Cunoaşterea trecutului istoric, demografic şi cultural al oraşului Iaşi constituie o componentă esențială a identității noastre contemporane.

Evenimentele culturale inițiate pe parcursul derulării proiectului, concretizate în editarea monografiei istorice "Iaşi-oraş al diversității", organizarea expozițiilor de fotografii şi de pictură, a spectacolului de teatru documentar "Restitutio Benjamin Fondane" şi a spectacolului de animație *outdoor* "Fereastra" precum şi a Festivalului diversității culturale, etc., au transmis mesajul că istoria restituită prin intermediul culturii şi artei are scopul de a responsabiliza în perspectiva recuperării memoriei urbane privind convieţuirea dintre cele mai importante comunități istorice ale Iaşiului.

În deschiderea manifestării, organizată acum şi pentru marcarea Zilei Internaționale a Minorităților, Ana Pustianu Rogojinaru, directoarea de proiect, a vorbit despre armonia interetnică existentă pe meleagurile ieşene şi a transmis tuturor celor prezenți, artişti şi spectatori deopotrivă, tradiționala urare "la mulți ani 2016!".

Manifestarea şi-a propus să celebreze prin pictură, modă, muzică şi dans Ziua Internațională a Minorităților şi să puncteze astfel şi încheierea proiectului. Expoziția de pictură „Culori europene", găzduită de Atrium Palas Mall, a inclus 22 de lucrări, puse la dispoziție de comunitățile etnice participante la proiect, lucrări prezentate de pictorul Constantin Tofan, profesor la Universitatea de Arte „George Enescu" din Iaşi. Printre acestea s-au regăsit tablouri semnate de pictorul armean Mircea Răzvan Ciacâru, de medicul ieşean de etnie greacă Maria Frangopol, de eleva Maria Bianca Marian, voluntară la Asociația „Pro Roma", şi de Virginia Hrihorciuc, de la Comunitatea Ucraineană. Între lucrările expuse s-au aflat o schiță în cărbune, intitulată „Bătrân evreu", realizată de Sanda Năforniță şi un portret al prof. univ. dr. Hugo Rosman, realizat în creion de un fost student al său.

Prezentarea de modă intitulată „Aspecte etnice" a pornit de la costumele tradiționale ale celor şase comunități din Iaşi implicate în proiect. Nanette Pârvu,

Foto: Solo Rotenştein

directorul creativ al prezentării, a adus pe podium şase colecții de câte nouă rochii unicat cu caracteristici inspirate din vestimentația tradițională a comunităților pe care le reprezintă. Show-ul „Fashion" a debutat cu o prezentare a Casei de modă „Nanette" ce a avut ca invitate trei case de modă de notorietate şi anume: Casa de creație "Demetrios" din S.U.A, Casa de modă "Cosmobela" din Spania şi "Alma Novia" din Polonia. Înainte de fiecare prezentare de modă, comunitatea etnică implicată a susținut un program artistic cu muzică şi / sau dansuri tradiționale specifice etniei respective, precedat de prezentarea drapelului şi de intonarea imnului național al țării de origine.

Comunitatea Evreilor din Iaşi a avut onoarea de a deschide programul artistic iar steagul alb-albastru cu Steaua lui David în mijloc a fluturat în acordurile Hatikvei, imnul național al Statului Israel, ducând pretutindeni speranța de pace şi de înțelegere între toate popoarele lumii.

Formația muzicală „Nigun Klezmer Band" a Comunității Evreilor din Iaşi, sub bagheta dirijorală a profesorului Romeo Luchian, a încântat publicul cu melodii tradiționale din folclorul evreiesc dar şi cu piese cunoscute, unele devenite şlagăre internaționale, cântate în limba ebraică. Juristul Albert Lozneanu (voce), profesoara Tatiana Luchian (vioară) şi profesorul Romeo Luchian (acordeon) şi-au încheiat programul cu deja binecunoscutele melodii „Şalom Alehem" şi „Hava Naghila", exprimând dorința unanimă „Să fie pace în lume" şi îndemnând publicul să petreacă împreună şi să se bucure de frumusețea muzicii.

Prin existența ei şi prin repertoriul ales, această formație duce mai departe mesajul cultural al unei străvechi comunități evreieşti şi demonstrează că poporul lui Israel trăieşte (*Am Israel Hai*) pretutindeni în lume.

Tinerii dansatori din ansamblurile de dansuri ale armenilor, grecilor, ucrainenilor, ruşilor lipoveni şi romilor au delectat publicul cu frumoasele lor costume multicolore şi au „electrizat" atmosfera cu ritmuri binecunoscute. A fost o manifestare deosebită ce a demonstrat că diversitatea este cea care ne poate uni iar respectul pentru celălalt este puntea spre înțelegere între minorități, etnii şi popoare.

MARTHA EŞANU

Descoperire arheologică lângă Tel Aviv

Ruinele unor clădiri din perioada bizantină şi de dinainte de era noastră au fost descoperite la doar 17 km de Tel Aviv, la marginea localității Rosh Ha'Ayin, de o echipă de arheologi. Oficialii Autorității Israeliene pentru Antichități au anunțat descoperirea unei ferme cu numeroase camere, care are o vechime de circa 2.700 de ani. Această casă măsura aproximativ 30 x 50 de metri şi era formată din 24 de camere. Zidurile acestei case s-au conservat la o înălțime de aproximativ 2 metri, dar cel mai probabil au fost chiar mai înalte. Amit Shadman, coordonatorul operațiunilor de excavare, a declarat că în curte se afla amenajat un depozit pentru grâne. Arheologii au identificat şi câteva prese din piatră pentru ulei şi două monede de argint ce datează din secolul IV î.e.n. având efigia zeiței Atena şi a unei bufnițe, animalul-simbol sacru al zeiței.

În apropierea acestei case-fermă, pe un deal, a fost descoperită încă o structură cu numeroase camere, în legătură cu care arheologii au ajuns la concluzia că ar fi vorba despre o mânăstire bizantină, veche de aproximativ 1500 de ani. Pe lângă chiliile călugărilor, mânăstirea avea şi o biserică cu podelele acoperite cu mozaicuri viu colorate, dar şi grajduri. Amit Shadman a explicat că aceste două noi descoperiri arheologice atestă faptul că regiunea a fost populată de două valuri diferite de locuitori. Pe de-o parte, o civilizație agricolă, care a înflorit vreme de câteva sute de ani, dar a cunoscut declinul în perioada elenistă, fiind urmată, la un interval de timp de câteva secole, de un val de colonişti creştini, stabiliți în regiune în secolul V e.n.

Inovații în sistemul de apărare antirachetă

Un nou sistem revoluționar de apărare antiaeriană conceput pentru a doborî rachete ghidate de la sol va deveni operațional foarte curând. Ministerul israelian al Apărării, alături de experți ai Agenției pentru Apărare Antiaeriană din cadrul Pentagonului au efectuat o ultimă serie de teste asupra acestui sistem care ar putea ajunge în dotarea armatei israeliene încă din primele trei luni ale acestui an. „David's Sling" (Praştia lui David – n.r.) a fost testat în sudul Israelului de către compania producătoare *Rafael Advanced Defense Systems* şi are capacitatea de a intercepta rachete cu rază scurtă şi medie de acțiune, precum şi rachete balistice, proiectile ghidate de la sol sau rachete de croazieră. „Studiile asupra capacităților sistemului au testat un număr de scenarii care simulează amenințările pentru care el a fost proiectat să facă față", a declarat ministrul israelian al Apărării. El a afirmat că rachetele care ar fi putut amenința spațiul aerian israelian au fost neutralizate cu succes.

Sistemul a fost descris de către oficialii din Ministerul Apărării drept "nou şi revoluționar în rândul familiei interceptoarelor din lume". Acesta va asigura o mai mare eficiență în situația unei amenințări aeriene, fiind parte a unui sistem de apărare multi-strat, care include *Iron Dome*, *Arrow 2* şi *Arrow 3*. Toate aceste sisteme de securitate cu caracter defensiv fac parte din Strategia Națională de Apărare a Statului Israel. "Israelul nu va iniția războaie", a arătat Gadi Eisenkot, Şeful Marelui Stat Major, în cadrul unei întâlniri în care a prezentat documentul mai sus citat.

Invazia greierilor-robot...

O echipă mixtă formată din biologi şi ingineri israelieni intenționează să creeze un robot de mici dimensiuni, inspirat din anatomia şi capacitățile unui greiere. Prototipul ar reuşi să sară o suprafață dublă față de ceea ce a fost atins până în prezent. Misiunile pe care un astfel de robot de mici dimensiuni le poate îndeplini diferă şi se pot referi la culegere de date pentru salvarea vieții unei persoane, pentru curățarea deversărilor de petrol şi

multe altele, la care s-ar preta mărimea sa, facilitându-i accesul. Prototipul va avea o dimensiune de aproximativ cinci inch şi se va numi TAUB – abreviere de la denumirea celor două instituții implicate în realizarea acestui proiect – Tel Aviv University şi Ort Braude College. Prof. Amir Ayali, care este unul dintre specialiştii implicați în dezvoltarea acestei idei, afirmă că utilizarea lui va ține foarte mult de imaginația celor care îl vor încerca. Cel mai probabil, în operațiunile de salvare, aceşti mici *greieri* electronici vor fi extrem de utili, cu atât mai mult cu cât zona de activitate va fi greu accesibilă.

Robotul este o replică fidelă a unui greiere, principiul de construire bazându-se foarte mult pe caracteristicile biologice ale acestei insecte. O zonă afectată, o suprafață acoperită de moloz sau poate chiar un spațiu care necesită o cameră pentru a evalua situația dată, iată câteva posibile întrebuințări ale acestui prototip ingenios.

Progres în tratarea cancerului de prostată

O nouă terapie realizată de savanții de la Institutul de Ştiință „Weizmann" din Rehovot (Israel) şi dezvoltată în colaborare cu STEBA Biotech (Luxemburg) a fost aprobată de Cofepris, autoritatea de profil din Mexic, în vederea tratării cancerului de prostată aflat în faza timpurie. Ea constă în utilizarea unui laser, în combinație cu o serie de substanțe chimice. Faza a III-a de studiu clinic a avut loc în Mexic, Peru şi Panama şi a implicat un număr de 80 de pacienți, rezultatele confirmând efecte secundare minime.

Această nouă modalitate de tratament urmează o nouă paradigmă, dezvoltată de prof. *Yoram Salomon* şi de prof. *Avigdor Scherz*. Ea cuprinde o perfuzie intravenoasă cu o substanță solubilă produsă de TOOKAD®, urmată imediat de iluminarea apropiată cu laser infraroşu care se realizează prin intermediul unor fibre optice subțiri, inserate în țesutul cancerului de prostată, aflat sub control ecografic. Acest medicament rămâne în organismul pacientului, în circulația sangvină timp de trei-patru ore, având o toxicitate nulă, iar după doar câteva ore, pacienții pot reveni la activitățile lor cotidiene. Această intervenție minimal invazivă oferă o alternativă reală pacienților depistați cu această boală, în special celor aflați într-un stadiu incipient. Patru studii clinice mai avansate privind tratarea cancerului de prostată şi altor afecțiuni oncologice, care decurg din aceasta, vor debuta în prima parte a acestui an. Savanții israelieni au semnat deja parteneriate cu importante companii medicale pentru a încerca omologarea tratamentului în cât mai multe state.

Mai aproape de Jupiter...

Grație unui dispozitiv realizat de oamenii de ştiință israelieni, în jurul anului 2030 ar putea fi primite primele fluxuri de date de pe planeta Jupiter. Instrumentele utilizate vor include un dispozitiv proiectat şi construit în Israel, care va ajunge acolo de la bordul stației spațiale JUICE (Jupiter Icy Satelit Explorer), o navă spațială, aflată într-o misiune planificată de către Agenția Spațială Europeană (ESA) şi care va fi trimisă cu scopul de a investiga proprietățile celei mai mari planete din Sistemul Solar şi ale satelților săi naturali. Printre altele, grupurile de cercetare care participă la această expediție speră să descopere dacă există condiții de viață oriunde în apropierea planetei.

„Aceasta este prima oară când un dispozitiv construit de israelieni este dus în afara orbitei Pământului", a afirmat prof. *Yohai Kaspi*, de la Institutul de Ştiință „Weizmann" din Rehovot. Proiectul este realizat în colaborare cu o echipă italiană de savanți de la Universitatea din Roma. Contribuția părții israeliene pentru realizarea proiectului este un ceas atomic, care va putea măsura oscilații mici într-un fascicul de undă radio furnizat de echipa italiană de cercetători. Aspectul inedit constă în faptul că acest ceas va trebui să fie atât de exact, încât să aibă o abatere în plus sau minus de maximum o secundă în circa 100.000 de ani şi care va rezista unei călătorii de aproximativ opt ani.

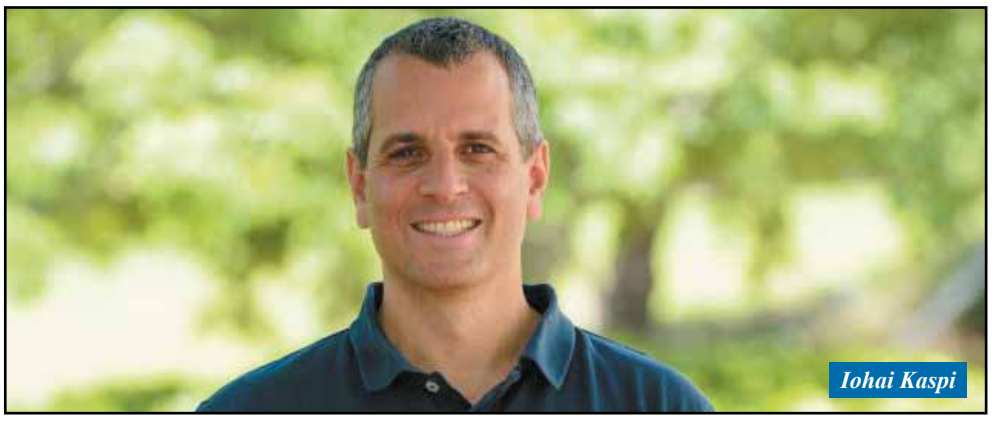
Iohai Kaspi

Grupaj realizat de **DAN DRUȚĂ**

Premiile Academiei Române

Clipe de mândrie pentru obştea noastră

Printre laureații Premiilor Academiei Române pentru anul 2013, decernate la sfârşitul lunii decembrie 2015, s-au aflat: eminentul istoric Carol Iancu, originar din România, profesor la Universitatea *Paul Valéry* – Montpellier, predând, după '90, şi la Centre universitare de studii iudaice în România; prof. univ. dr. la UMF din Cetatea Băniei, Corneliu Sabetay, preşedintele Comunității craiovene, somitate în chirurgia pediatrică; dr. în economie Teodor Brateş. Semn că atunci când „atacăm" tema „contribuției evreilor la dezvoltarea României moderne", nu e cazul să vorbim doar la trecut căci, raportându-ne la numărul actual al evreilor români, drastic diminuat, „contribuția" continuă. În *Aula Magna* a Academiei, arhiplină, comunitatea evreiască bucureşteană a fost reprezentată de ing. Paul Schwartz, vicepreşedinte F.C.E.R. şi preşedinte C.E.B.; subsecretar de stat în Ministerul Culturii, Irina Cajal; şeful Oficiului Cultură, Artă, Ştiință, Robert Schorr; ing. Sandra Segal, soția academicianului Eugen Segal z.l.; publicistul Țicu Goldstein.

Profesorul Carol Iancu a primit Premiul „Alexandru D. Xenopol" pentru monografia „Evreii din Hârlău. Istoria unei comunități", lucrare de pionierat în domeniul micro-istoriei atât a minorităților naționale cât şi a urbanisticii din România. Deşi, la nivel memorialistic, există cărți pe această temă, cel puțin privitor la comunități evreieşti din România, abordarea ştiințifică este încă deficitară. Se impun caracterizări ale monografiei făcute de acad. *Alexandru Zub*: „analiza sistematică, acribioasă s-a îngemănat mereu cu sinteza cea mai elaborată, deschizătoare de orizont şi integrativă"; „amestec inefabil de istorie factologică, pozitivă şi elemente autobiografice". Ele şi-au găsit argumentarea în discursul de recepție rostit de laureat, considerând premiul ca „o recunoaştere a contribuției" sale „la cercetarea ştiințifică şi ca o recunoaştere a contribuției comunității evreieşti la propăşirea orăşelului Hârlău". Un discurs - confesiune şi, în acelaşi timp, obiectivare a motivelor care au conlucrat la elaborarea cărții. „Scrierea ei a constituit pentru mine o datorie morală față de comunitatea din care am făcut parte până la vârsta de 17 ani şi care, astăzi, nu mai există. Evreii din Hârlău sunt împrăştiați în întreaga lume şi, în special, în Israel"; fapt comun pentru multe foste comunități evreieşti din România. Pasiunea pentru istorie s-a datorat „ambianței Hârlăului [...]: ruinele palatului domnesc al lui Ştefan cel Mare de lângă frumoasa biserică Sf. Gheorghe; superba Sinagogă Mare datând din anul 1814, care se află azi în restaurare prin grija F.C.E.R. şi a preşedintelui ei, dr. Aurel Vainer, deputat în Parlamentul României". Hârlăul este locul în care „a primit bazele intelectuale, dragostea de carte, morala care l-a călăuzit pretutindeni în lumea universitară în Israel şi în Franța". De unde – elogiul pentru primii dascăli. În „acest microcosm al Hârlăului de altădată, unde români, evrei, germani, romi, lipoveni şi alte neamuri au convietuit în armonie", Carol Iancu a fost educat în spiritul bunei înțelegeri interetnice şi interconfesionale.

IULIA DELEANU
EVA GALAMBOS

(Continuare în pag. 20)

Prof. univ. dr. LADISLAU GYÉMÁNT:

”Evreii din România mai au un viitor”

Ladislau Gyémánt s-a născut la 12 septembrie 1947, la Oradea. A absolvit Facultatea de Istorie a Universității Babeş-Bolyai (UBB) din Cluj, unde a primit şi titlul de doctor. A fost cercetător la Institutul de Istorie al Academiei Române din Cluj, director şi profesor de istoria evreilor la Institutul de Iudaistică ”Dr. Moshe Carmilly” al Universității Babeş-Bolyai. Tot în această perioadă a fost prodecan şi decan al Facultății de Studii Europene din cadrul UBB. Specializat în istoria Europei centrale din secolele al XVIII-lea şi al XIX-lea, a scris 22 de cărți şi 120 de studii despre istoria Transilvaniei, istoria evreilor din România, integrare europeană şi genealogie evreiască. Este membru al Comitetului de conducere al Comunității Evreilor din Cluj. A fost distins cu premiul Nicolae Bălcescu *al Academiei Române, 1981; Premiul* I. C. Filitti, *Bucureşti, 1992; Medalia* Alexandru Şafran, *Bucureşti, 2009; Premiul* Sara şi Haim Ianculovici, *Haifa, 2010; Medalia Universității Babeş-Bolyai, 2011; Premiul* Constantin Brâncoveanu *2015*

– Domnule profesor, aveți o carieră foarte frumoasă şi interesantă dar, în primul rând, aş vrea să vă întreb despre lucruri mai personale, de pildă despre originea familiei. Am văzut că v-ați născut la Oradea, în 1947. Asta înseamnă ca familia dv. a fost supraviețuitoare a Holocaustului. Au fost deportați?

– Sunt urmaş de supraviețuitor din ambele direcții. Tatăl meu a avut o primă familie care a pierit în Holocaust. De asemenea, mama mea a fost deportată la Auschwitz, tatăl meu s-a eliberat de la Mauthausen şi s-au întâlnit după război la Oradea. S-au căsătorit şi au rezultat doi copii. Fratele meu şi familia sa sunt la Bucureşti.

– V-au povestit părinții despre deportare? Vă întreb, deoarece foarte mulți supraviețuitori nu au vrut să împărtăşească copiilor lor experiențele de la deportare.

– Nu ne-au povestit prea mult. În anii ‘50-‘60 nu era la modă acest subiect. Am început eu să-i întreb, fiind student la istorie. Am aflat unele lucruri, dar deja memoria dădea rateuri, aşa că am aflat şi n-am aflat. Am cunoscut nişte lucruri din polemici, mai puțin cu tata, mai mult cu mama, pentru că ea avea viziunea ei despre istorie şi eu învățam şi aveam altă viziune. Ea îmi spunea: ce ştii tu, eu am trăit aceste lucruri. Recunosc acum şi apreciez că a rămas consecventă în ce priveşte ideile ei din tinerețe. Nu accepta ideile profesioniste.

– Am citit că din liceu v-a interesat istoria. De unde această pasiune?

– O corectură: din clasa a V-a. Nu ştiu de unde mi s-a tras, ceea ce vă pot spune este că, din clasa a V-a, cartea mea de căpătâi a fost Istoria lui Roller. Apoi, am avut la liceu la Oradea profesori de istorie excelenți şi mi-au trezit interesul. În liceu a fost o mică senzație când a trebuit să aleg între real şi uman. La uman mergeau cei care nu făceau față la matematică. Eu ştiam ce vreau, m-am dus la uman deşi eram bun la toate. S-au făcut presiuni asupra mea, din liceu, din familie, din partea prietenilor dar nu m-au putut convinge. Mama m-a susținut necondiționat, tatăl meu mai puțin, dar, după aceea, au fost foarte mândri când am terminat facultatea şi am ajuns la Cluj, iar toți cei care au ales ingineria au ajuns la Marghita sau în alte orăşele.Fiind şef de promoție pe toată țara, am reuşit să obțin singurul loc la Cluj, deşi era promis altcuiva, iar eu eram…evreu.

– Deja din facultate v-ați orientat către domeniile pe care le-ați abordat mai târziu, Transilvania şi Europa centrală şi de est?

– Da, am avut parte de profesori foarte buni din generația veche şi încă o generație mai nouă, bine pregătită. Profesorul meu a fost Pompiliu Teodor, el m–a orientat către această direcție, deoarece aveam premizele foarte bune. Ca să te ocupi de istoria Transilvaniei, trebuie să ştii limbile care se vorbesc: româna, maghiara şi germana. Am învățat şi latină, aşa că am avut toate atuurile pentru cercetare în acest domeniu. M-am specializat în secolele XVIII şi XIX.

– Care este astăzi poziția istoricilor români şi unguri în problemele sensibile ale istoriei Transilvaniei?

– Nu s-a schimbat nimic față de trecut, deoarece este ca Biblia. Fiecare-şi susține punctul de vedere. Poate că noi am devenit mai decenți, deoarece în perioada Ceauşescu au fost multe exagerări, de pildă cu Burebista, dar, cu mici excepții, esența este aceeaşi, lucrurile au rămas cum au fost. Nimeni nu a făcut un pas înapoi. Ceea ce caut eu să fac, şi mă deosebesc în unele puncte de vedere, este că încerc să merg până unde se poate merge, până la ultimele consecințe. Am avut ocazia să studiez multe documente. De pildă, o temă mult controversată din Transilvania secolului al XVIII-lea, când apar statistici austriece pe care te poți baza, este structura populației. Din acele statistici reieşea clar că deja atunci exista o majoritate românească. Se susținea că românii au venit în masă în Transilvania unde era mai bine. Eu, care am studiat amănunțit documentele, mi-am dat seama că exista un fenomen invers. Foarte mulți români plecau în masă în Țările Române pentru că acolo nu se plăteau cu strictețe impozitele, era mult mai puțină rigoare şi din acest punct de vedere era mai bine. Pe când în Transilvania lucrurile erau mai severe. Aşa putem să ne apropiem de adevăr.

Primul ebraist român

– Mi-a plăcut şi că v-ați ocupat de Ion Budai-Deleanu.

– Da, este partea cea mai frumoasă a parcursului meu profesional. Budai-Deleanu este foarte cunoscut pentru ”Țiganiada”, dar el a scris şi o istorie a originilor popoarelor din Transilvania, care a rămas în manuscris. Este un text scris în latină, destul de încâlcit. Se păstrează la Bucureşti, la Biblioteca Academiei, sunt trei volume aduse de Asachi de la Lemberg (Lvov), unde a trăit autorul, şi au rămas nestudiate, doar Iorga a amintit ceva despre ele. La un moment dat, prof. Ştefan Pascu m-a întrebat dacă nu vreau să mă ocup. M-am dus la Bucureşti, am luat documentele şi le-am adus la Cluj… într-o valiză, apoi le-am transcris şi le-am tradus. Aceasta s-a întâmplat în perioada anilor ’80, cu întreruperile de curent. Mi-am cumpărat o lampă cu petrol şi-l citeam pe Budai-Deleanu la lumina lămpii. Dar a fost o experiență formidabilă, fiindcă am descoperit un istoric extrem de modern, mult mai bun decât ceilalți din Şcoala Ardeleană. Era un european, ştia multe. Ținea legătura cu Göttingen, pe-atunci cel mai important centru de istorie, şi a făcut o treabă formidabilă, extrem de erudită. De pildă, există un capitol care începe cu potopul şi ține până la patriarhi, deci perioada Vechiului Testament, pe care l-a scris în 12 variante, cu conexiuni extraordinare. A doua descoperire a fost că este primul ebraist român.

Institutul de iudaistică – un model european

– Când ați început să vă ocupați de istoria evreilor? Aveați sentimentul de evreitate?

– Nici un moment nu am ascuns acest lucru şi nici lumea nu m-a ajutat să uit, dar oameni ca prof. Ştefan Pascu, care nu-i iubea pe evrei, au fost mereu corecți față de mine. Momentul de cotitură a fost 1990, când Moshe Carmilly (z.l.), fostul şef-rabin revine la Cluj şI îi propune lui Andrei Marga, care atunci era decan la Facultatea de Istorie, crearea unui institut de iudaistică. Atunci m-au chemat şi m-au rugat să preiau această chestiune. Inițial am refuzat, dar până la urmă m-au convins. Am început să lucrăm. Era primul institut academic pe tema asta în această zonă. Au urmat 20 de ani de activitate şi o bună parte din munca mea a fost pe acest domeniu. Am fost foarte surprins să descopăr că acest lucru a avut un ecou formidabil. Colegi, care niciodată nu au colaborat cu mine, au început să vină şi să-mi spună că au şi ei în sertar o chestie, că vor să participe. Activitatea Institutului se compunea din organizarea cursurilor pentru studenți şi a unei conferințe internaționale anuale, iar studiile prezentate erau publicate în revista ”Studia Iudaica”. Participarea la aceste conferințe a devenit un fel de titlu de onoare. A început să vină lume din Bucureşti, Iaşi, apoi din America, Israel şi Europa. Toți marii profesori au fost prezenți măcar o dată. Eu i-am dat recomandare lui Răzvan Ungureanu să se ducă la Oxford să studieze iudaistica. S-a întors şi şi-a făcut teza de doctorat pe acest subiect. A venit şi Dan Berindei. Aula Magna era plină. Pentru Marga, care între timp a ajuns rector, a fost o mândrie să aibă un institut de iudaistică funcțional. Când a devenit ministru, a sprijinit inițiativa şi a obținut instituționalizarea – cele trei nivele – licență, masterat, doctorat, şi a funcționat aşa timp de 20 de ani. Totul a durat până când a venit perioada Băsescu, respectiv Miclea ca ministru al Învățământului, care a desființat dubla specializare – istorie şi iudaistică. În condițiile anterioare, profesorii de istorie erau interesați. După desființarea dublei specializări, a rămas Institutul de Iudaistică, dar numărul studenților a scăzut. Răul cel mare a venit în 2012-2013, cu guvernul Boc şi legea Funeriu, care practic a decapitat universitatea. Toți care am împlinit 65 de ani a trebuit să plecăm. Noua conducere nu mai era interesată de studiile iudaice. N-au desființat Institutul, el există, dar se face orice altceva decât iudaistică. Nu s-au mai făcut admiteri, din motive economice.

Prof. Gyémánt şi Papa Benedict al XVI-lea

– Şi ce se întâmplă acum?

– Studiile de iudaistică au fost preluate de comunitate, iar în conducere sunt şi eu. Nu mai avem treabă cu Universitatea. Avem o nouă logistică, Muzeul de Artă, unde a venit ca director prof.dr. Lucian Năstase-Kovacs. El ne pune la dispoziție sălile. Organizăm conferințe internaționale, scoatem ”Studia Iudaica”, deci încercăm să ținem în viață lucrurile.

– Spuneți-mi câteva cuvinte despre studiile dvs. în probleme iudaice?

– Bineînțeles, dacă m-am angajat, trebuia să fac nişte cursuri despre evreii din România, inclusiv din Transilvania şi despre istoria universală a evreilor. M-a preocupat şi reforma în iudaism. Mi-am dat seama că lipseşte o istorie a evreilor din Transilvania. Am făcut această istorie, care se bazează pe demografie, sociologie, structurile instituționale, pe lupta pentru emancipare, care m-a interesat foarte mult, şi am şi scris o monografie despre evreii din Transilvania în perioada emancipării. O altă carte este o istorie a evreilor din Transilvania până-n zilele noastre. În continuare, deoarece am găsit multe documente în arhive, vreau să prelucrez materialele despre evreii din Cluj.

Întâlnire cu Papa Benedict al XVI-lea

– Ați fost decan şi la Facultatea de Studii Europene?

– După un refuz inițial (socotind că menirea mea este cercetarea), am acceptat postul, cu câte două mandate, de decan şi prodecan. A fost interesant, deoarece era ceva cu totul nou. Am întâmpinat dificultăți în acreditarea facultății la toate nivelurile, dar am reuşit şi acum peste tot există astfel de facultăți. Noi am ajuns să ne situăm la nivel internațional, cu bogate contacte în numeroase țări. De pildă, am fost invitați la Roma şi am fost primiți de Papa Benedict al XVI-lea. I-am strâns mâna şi i-am spus că vrem să contribuim la promovarea relațiilor de cooperare dintre iudaism şi creştinism.

– Cum vedeți viitorul evreimii din România?

– Este o problemă foarte dureroasă şi dificilă. În 1990 se părea că totul se va duce în neant şi biologic va dispărea. Dar iată că se adevereşte vorba regretatului şef-rabin Moses Rosen (z.l.) că istoria evreilor este una a miracolelor, totdeauna eşti pe marginea prăpastiei şi scapi. Totuşi, după 1990, prin crearea la Bucureşti, Cluj, Craiova, Iaşi, Arad a centrelor de iudaistică, şi prin deschiderile față de Israel, prin faptul că procesul a devenit reciproc, există o infuzie a lumii venite din Israel şi mai există şi tineri, pot fi şi speranțe. Dar pentru ca lucrurile să se materializeze, e nevoie să nu ne lăsăm în voia curentului şi să încercăm să şi facem câte ceva. Aceste lucruri pot fi făcute în domeniul cultural primordial şi acolo avem atuuri pe care să le punem în aplicare. În toate domeniile culturale importante avem reprezentanți, în teatru, muzică, ştiință, literatură. Pe aceşti oameni nu trebuie să-i pierdem, să-i ținem aproape de evreitate şi instituțional de comunitate. Dar viața instituțională e o treabă şi existența evreiască este puțin altceva. Nu se reduce la comunitate. Însă cadrul instituțional comunitar este important, şi aici la Cluj, şi poate oferi o alternativă la altele care nu mai sunt deschise pentru problemele noastre, şi lucrurile se pot face. De asemenea, cred că e foarte important în cadrul comunității deschiderea spre lume, o legătură foarte strânsă cu Israelul şi America, cu ceea ce există în Europa. Şi atunci lucrurile sunt ținute în continuare pe linia de plutire. Important este ca să nu ne călcăm pe noi înşine, pe orgolii, pe eternele controverse şi să nu lăsăm ca acestea să se transforme în duşmănii reale.

– Şi ca să încheiem interviul într-o notă mai optimistă, spuneți-mi câteva cuvinte despre copiii dumneavoastră.

– Fiul meu, Eugen Gyémánt, este regizor la Bucureşti. A terminat Universitatea de Teatru şi Cinematografie, clasa lui Alexa Visarion, şi a pus în scenă o serie de piese la Teatrul Act, la Teatrul de Comedie, în sala Arcub şi la Cafeneaua Godot. Face parte din mişcarea teatrului independent. Fiica mea, Maria Gyémánt Wisson, trăieşte la Paris şi şi-a dat doctoratul în filosofie la Sorbona. A obținut rezultate atât de bune la examenul de acreditare ca profesor încât poate practica toată viața, fără să mai dea vreun concurs. Si ca să mă mai mândresc: am şi un nepot de un an.

– Mulțumesc pentru interviu.

A consemnat **EVA GALAMBOS**

JCC BUCUREȘTI

Împreună din primele zile ale anului

Data de 3 ianuarie este una cu tradiție pentru JCC Bucureşti, de fiecare dată în această zi organizându-se petrecerea de revelion pentru membrii comunității.

”Am petrecut revelionul împreună şi asta este cel mai important! Sper să fie un semn de bun augur că anul acesta vom fi cât mai mult împreună”, spune Adrian Gueron, directorul JCC Bucureşti.

Deşi nu este o dată foarte potrivită pentru scos oamenii din case, şi anul acesta sediul Centrului Comunitar Evreiesc din Bucureşti a fost neîncăpător. Au fost, de fapt, două petreceri în paralel. Una pentru tineri, la parter, şi alta pentru adulți, la etaj. În anii trecuți, pentru petrecerea de anul nou organizatorii au mizat pe pe o tematică într-un registru clasic. De această dată, spectacolul s-a numit *De la clasic la modern.* Pe scenă au evoluat interpreți de muzică clasică, dar au fost şi momente umoristice, care merg mai degrabă spre teatrul de revistă. Contratenorul Vladimir Catană a surprins publicul cu un repertoriu pop din anii ’70, întreg spectacolul fiind un adevărat traseu de la clasic la modern, gândit de Iancu Țucărman.

Prezent la eveniment, alături de soția sa Anette Vainer, preşedintele F.C.E.R. a spus la final că nu se aştepta la un spectacol atât bun şi că se bucură că a rămas până la sfârşit.

Ciorberia la ediția a VII-a

În mod tradițional, concursul *Ciorberia* are ca temă *Ocolul pământului în oala de ciorbă.* Sunt rețete de ciorbe din toată lumea, gătite, gustate şi apreciate. Anul trecut a fost abordată o altă temă. S-au gătit ciorbe şi supe din multitudinea de rețete evreieşti.

Anul acesta, pe 31 ianuarie, deja celebrul concurs a fost o combinație de rețete evreieşti şi româneşti. Au fost organizate standuri de condimente şi de ingrediente. Toți cei prezenți au gustat din ciorbele celor care s-au încumetat să le gătească. Un juriu profesionist le-a premiat pe cele mai bune dar, ca la orice concurs care se respectă, a existat şi un premiu al publicului.

La fel ca anul trecut, a existat şi ciorba copiilor! Aceştia au venit dimineața, însoțiți de membri ai familiilor şi, îndrumați de aceştia, au pregătit propria variantă de ciorbă, pe care au promovat-o cum ştiu ei mai bine, gurmanzilor prezenți.

De fapt, *Ciorberia* este unul dintre puținele evenimente care are darul de a-i implica pe toți cei prezenți. Dacă faci parte din public, te numeşti degustător, dacă te-ai încumentat să gătești, se cheamă că eşti bucătar în toată regula, sau poate chiar *chef.*

În orice caz, nu e greu nici de o parte, nici de alta, ba mai mult, e distractiv pentru ambele tabere.

Oricine a dorit să amestece în oală după rețetă proprie, s-a putut înscrie foarte simplu, contactând JCC Bucureşti sau prin formularul *online*, de pe *site*-ul *jcc.ro*.

Cinci ani de radio evreiesc în România

La începutul acestui an, voluntarii postului Radio Shalom România au sărbătorit cinci ani de emisiuni. Un post de radio special, în jurul căruia s-a strâns o nouă familie. Un radio al comunității.

Un radio comunitar este unul mult mai greu de creat şi de întreținut decât un post de radio comercial, aşa cum cunoaştem atâtea pe piața media. Asta pentru că radioul comunitar se bazează exclusiv pe dorința membrilor acelei comunități de a relaționa şi de a da mai departe celorlalți. Toți cei care sunt parte a unei emisiuni, fie că vorbim de regizori de sunet, realizatori sau invitați, fac asta *pro bono*, fiind alimentați doar de ideea de a susține şi de a face parte din comunitate. Este un tip de radio atât de special, încât Radio Shalom România este singurul post de radio de acest gen din Europa.

Totul a început de la o idee şi un microfon, pe 10 ianuarie 2011. După exact cinci ani, voluntarii şi invitații lor s-au întâlnit să sărbătorească şi, ca la orice aniversare, s-a mâncat tort, s-a băut şampanie şi s-au făcut planuri pentru noi emisiuni.

”Noi nu aniversăm astăzi un post de radio, ci pe voluntarii care au făcut şi fac încă emisiuni la acest microfon. Lor le spun astăzi *la mulți ani* şi le mulțumesc pentru pasiunea şi devotamentul lor!”, a spus Adrian Gueron.

Altfel, pentru a auzi cu urechile voastre despre ce este vorba, vă recomandăm cu drag emisiunile postului Radio Shalom România, ascultabile din orice colț al lumii, pe *jcc.ro*

Petrecerea naturii

Pe 13 ianuarie, JCC Bucureşti a organizat Tu BiŞvat-ul copiilor. A fost o petrecere în care copiii s-au distrat, dar au şi învățat multe lucruri despre natură, despre ecologie şi conservarea mediului înconjurător. O petrecere cu multe concursuri, jocuri şi distracție, toate având însă legătură cu natura, copacii şi elementele specifice sărbătorii de Tu BiŞvat. Pentru că tradiția acesteia spune că trebuie să plantăm copaci, dar temperaturile de la noi nu ne permit să facem acest lucru în luna ianuarie, copiii au plantat, simbolic, răsaduri în ghivece.

JCC TIMIȘOARA

O nouă ediție Keshet

Cea mai recentă ediție a Keshet la Timişoara, care a avut loc în luna decembrie, a adus din nou împreună aproape o sută de membri ai comunității. Desfăşurată la final de Hanuca, această întâlnire a fost una luminoasă, aşa cum se şi potrivea acestei sărbători. Protagoniști au fost trei conferențiari care au atras publicul prin diversitatea temelor şi modul excelent în care şi-au pregătit prezentările. După aprinderea celei de-a şaptea lumânări, ziua a debutat cu prezentarea făcută de dr. Gheorghe Sebok, vicepreşedinte al Comunității, referitoare la “iudaismul secular”. Pentru a ajunge la această temă, a pornit de la o incursiune detaliată în ramurile iudaismului, fiind o foarte utilă trecere în revistă a curentelor religioase pe care uneori le evocăm fără să le cunoaştem exact caracteristicile. Dr. Victor Moga, cardiolog şi membru al comunității, a făcut o interesantă călătorie în timp. Încercând să descopere care au fost pragurile identitare care l-au format, acesta a parcurs anii copilăriei şi adolescenței, rememorând pagini ale unei Timişoare multiculturale. Mulți dintre participanți s-au regăsit în povestirile sale personale, descoperind pasiuni comune şi întâmplări care i-au marcat. Înaintea unei gustoase mese de prânz, oferite de restaurantul ritual, Keshetul timişorean l-a avut ca oaspete pe profesorul dr. Marcel Tolcea, un vechi şi constant prieten al comunității. „Contribuția cărturarilor evrei la cultura română - o iubire cu năbădăi” s-a numit conferința susținută de acesta. La rândul său, a pornit într-o călătorie, total diferită, printre volume şi printre viețile celor care le-au scris, adesea în vremuri tulburi.

Revelion anti-singurătate

Noaptea dintre ani a fost pentru un grup de membri ai comunității un pretext de a se întâlni, într-o atmosferă plăcută, în sediul JCC Timişoara. Când toată lumea din jur petrece în societate, nu se putea ca unii să rămână izolați în casele lor. Astfel că, într-un fel de picnic nocturn, ei au adus preparate excelent pregătite pentru acest moment sărbătoresc. Iudit Hirschl, coordonatoarea Centrului de zi, a decorat încăperea în modul cel mai festiv, cu măşti, baloane şi accesorii strălucitoare, pregătite de pensionarii din cadrul Centrului.

JCC IAȘI

Unitate în diversitate

Atelierul de gătit *varenikes* a fost unul dintre evenimentele speciale organizate la Iaşi, cu prilejul sărbătorii de Hanuca de la începutul lunii decembrie. Gospodinele din cadrul comunității s-au întrecut în a pregăti acest delicios preparat specific sărbătorii şi au amintit astfel tuturor de Hanuca din timpul copilăriei.

În aceeaşi perioadă, seara de Oneg Şabat din 11 decembrie a adus un oaspete special: prof. dr. Efrat Kedem, de la Universitatea din Haifa, care a făcut o prezentare pe tema *Alia*-lei româneşti din Israel.

Tot atunci, oficiantul de cult, jurist Albert Lozneanu, a vorbit despre semnificația „Sărbătorii Reînnoirii Templului”, subliniind că perenitatea acesteia, idee indusă de binecuvântarea rostită la aprinderea lumânărilor – „în vremurile acelea, în timpul acesta” – generează reflecție şi recunoştință, iar faptul că lumânările Hanuchiei sunt egale şi de diferite culori semnifică unitatea în diversitate, precum şi egalitatea în fața lui Dumnezeu.

JCC ORADEA

Sărbători

La aprindearea primei lumânări de Hanuca, pe 6 decembrie, la Oradea au participat peste 120 de invitați, între care şi membri ai Comunității Evreilor din Satu Mare. Cei prezenți au avut parte şi de un program artistic, susținut de corul C.E.O. “Gyuri Vilan”, formația de dansuri “Or Neurim” şi formația “Hakeshet Klezmer Band”.

Ultimele zile ale anului trecut i-au găsit pe membrii comunității împreună, pentru a celebra trecerea dintre ani.

Între invitați au fost ing. Felix Koppelmann, preşedintele Comunității, alături de soția sa, precum şi membrii generației „de aur”, ai celei de mijloc, dar şi câțiva copii, veniți cu bunicii lor.

Actualitatea în dezbatere

KESHET VII a continuat tradiția celor mai importante evenimente educaționale informale din comunitățile evreieşti din România. Organizată la jumătatea lunii decembrie, întâlnirea a găzduit dezbateri pe teme actuale, dar şi în relație cu istoria şi tradițiile evreieşti. Temele au fost*: Hanuca: istorie,obiceiuri, adevăr* şi *În ce direcție se îndreaptă Israelul şi evreii din diaspora: politică şi realitate.*

La eveniment au participat peste 60 de membri ai Comunității Evreilor din Oradea.

O încărcătură specială pentru comunitatea orădeană a avut-o faptul că afişul evenimentului a fost conceput şi realizat de copiii şi tinerii comunității.

Pagină realizată de **GEORGE GÎLEA**

Alia din România de **azi – o alegere personală**

Interviu cu **CORINA BERGER**, director al Departamentului de Alia pentru Europa Centrală şi de Est din Sohnut

Orice membru al oricări comunități evreieşti, de oriunde din lume, îşi pune la un moment dat în viață întrebarea: a face sau a nu face alia, a trăi sau nu în Israel, țara unde încă funcționează legea reîntoarcerii evreilor. A face alia nu este doar o decizie luată atunci când evreii sunt amenințați sau vor să fugă dintr-un regim totalitar. Atraşi fie de miracolul economic al aşa-numitei ,,națiuni start-up", fie de dorința de a descoperi sau redescoperi viața tradițională iudaică, fie din alte motive, există evrei români care, şi astăzi, fac această alegere personală. Dar ce înseamnă, concret, a face alia? Mai multe detalii în acest sens am aflat de la Corina Berger, director al Departamentului de Alia pentru Europa Centrală şi de Est din cadrul Sohnut – Agenția Evreiască pentru Israel.

– *Care sunt provocările alialei în Europa, mai cu seamă în Europa de Est? Mai sunt oamenii interesați să facă alia, în contextul integrării acestor țări în Europa?*

– Da, există încă oameni interesați să vină în Ereț Israel, având motivații diferite şi variate. Nu mai apare astăzi o anumită motivație din trecut, când oamenii simțeau nevoia să fugă din aceste țări, căci nu mai există o situație de acest fel în Europa de Est. Acum, cei care vor să vină fac o analiză complexă de tipul: ce lăsăm în urmă şi ce reuşim să facem venind în Israel? Motivația financiară încă mai există, în unele cazuri, dar ea nu mai este de mult predominantă. Ea apare, totuşi, fiindcă oamenii au văzut că economia israeliană a făcut față bine ultimului val de criză financiară care a lovit multe alte economii avansate. Există şi oameni care au încercat să se adapteze în Europa de Vest, ceva acolo însă nu le-a plăcut şi, astăzi, caută ceva mai familiar, ceva care pur şi simplu să dea un sens mai profund existenței înseşi. Cei care simt că nu găsesc aşa ceva în cultura vestică, fie că e vorba de America sau Europa de Vest, caută să-şi îndeplinească această nevoie identitară, de autodefinire, în Israel. Majoritatea celor care vin acum, au o motivație în acest sens.

– *Există o diferență între percepția ideii de a face alia în Vestul Europei față de Estul Europei sau se poate vorbi despre o percepție comună pe întreg continentul european?*

– Nu, nu mai există această diferențiere între Vest şi Est, în schimb fiecare țară continuă să aibă particularitățile ei locale. Chiar şi în aceeaşi țară, oamenii sunt tot mai diferiți, iar motivațiile lor personale tot mai variate. Generalizând, în Europa de Vest oamenii caută mai mult identitatea iudaică, în sensul unui iudaism de bază. În Europa de Est mai există încă motivația financiară, la care se adaugă însă tocmai nevoia şi mai intensă de autodefinire, după ce adaptarea în Vest nu a reuşit sau nu a fost, din plecare, o opțiune.

– *Care sunt principalele lucruri pe care ar trebui să le ştie despre Israel o persoană care vrea să facă alia?*

– Israelul este o țară uimitoare, extraordinară, posibilitățile sunt cu adevărat nelimitate, dar este, în acelaşi timp, o țară dificilă. Pentru a fi capabil să trăieşti aici, să fii fericit aici, să iei parte la acel ceva atât de special care este mai presus de tine, trebuie să fii extrem de activ. În majoritatea țărilor a fi pro-activ este o cale de a avea succes, dar sunt şi țări în care însăşi super-activitatea societății respective în sine împinge lucrurile mai departe. Oamenii ar trebui să ştie că atunci când începi o viață nouă în Israel, nu porneşti de la nivelul pe care l-ai lăsat în urmă în țara de origine. Şi orice început este dificil. Trebuie să înțelegi modul de funcționare al unei societăți diferite de cea din care pleci, trebuie să asimilezi o cultură nouă – da, nu e o greşeală, avem o cultură, chiar una vastă, tocmai noi, israelienii, despre care se spune că suntem atât de direcți şi ,,lipsiți de cultură"... Mai cu seamă, trebuie să înțelegi că tu eşti cel care trebuie să te integrezi în această societate şi nu invers, nu societatea aceasta trebuie să asimileze ceea ce tu aduci cu tine. Acesta este punctul cel mai greu de înțeles şi de acceptat. Nu înseamnă că-ți spune cineva să te schimbi complet sau să renunți la ceea ce te defineşte ca individ. Dar înseamnă să iei lucrurile mai uşor, să fii deschis la ceea ce se întâmplă în jurul tău şi să fii dispus să începi un nou ,,start-up" în viață... În primul rând, acest nou început se petrece în mintea ta – trebuie să fii pregătit psihic să te adaptezi într-un loc nou, într-o cultură nouă, într-o atmosferă nouă şi la un ritm de viață mult mai alert. Cel mai bun sfat pe care-l pot oferi este acela că atunci când cineva ia decizia de a face *alia*, aceasta trebuie să fie, de fapt, o decizie de a fi dechis, de a acumula şi de a avea o gândire suficient de liberă încât să înceapă ceva nou.

– *Există o anumită vârstă la care este bine să faci alia?*

– Evident că este mult mai uşor să te integrezi într-un loc nou când eşti mai tânăr... Între vârsta de 18 şi 30, eventual chiar 35 de ani, există mai multe posibilități de acomodare şi mai multe programe de absorbție. Inclusiv armata poate să fie considerată ca un program de absorbție, fiind o oportunitate de a fi acceptat mai uşor în noua societate, de a întâlni mai mulți oameni, de a ajunge să cunoşti mai bine viața din Israel. Cu cât faci *alia* mai tânăr, cu atât mai bine. Dar asta nu înseamnă că mai târziu nu ai alte posibilități. Depinde de fiecare persoană în parte cât de mult vrea să încerce să se integreze şi cât efort este dispusă să depună pentru această integrare. Depinde dacă persoana în cauză a venit în Israel din dorința de a se adapta la o societate nouă, de a începe ceva nou, sau doar fiindcă voia să fugă de ceva din trecut.

– *Ce sfat le oferiți celor care au luat deja decizia de a face alia?*

– Mai întâi, le sugerez tuturor celor care au posibilitatea să vină înainte de toate să viziteze Israelul, înainte de a sosi aici ca *olimi hadaşim*. Însă această excursie nu ar trebui să fie făcută doar pentru a-ți vizita rudele sau prietenii, pentru a vizita siturile istorice sau pentru a merge la plajă, ci pentru a observa societatea israeliană, pentru a afla mai multe informații despre posibilitățile de integrare şi pentru a-ți pregăti, efectiv, *aliaua*. Spre exemplu, dacă cineva plănuieşte să facă *alia* în vară, fie că este vorba de o persoană singură sau de o familie, le recomand ca la sfârşitul iernii sau în primăvară să facă o călătorie de măcar o săptămână în Israel, însă nu una turistică, ci una de documentare. Este bine ca în această călătorie de documentare viitorii *olimi* să observe cu atenție oraşele israeliene şi specificul lor, ca să se orienteze mai bine unde s-ar simți mai în largul lor să locuiască, este bine să discute cu oamenii şi cunoştințele din Israel, iar dacă au copii este recomandabil să caute deja şcoli potrivite pentru ca aceştia să se integreze mai bine. Chiar dacă este vorba doar de o săptămână, persoanele respective ar trebui să se uite totuşi în jur cu un ochi cercetător, gândindu-se că mâine vor locui aici. Ar trebui să-şi pună întrebări clare, de felul: care sunt lucrurile din Israel ce mă deranjează; care sunt lucrurile ce mă atrag şi îmi plac foarte mult; care sunt oraşele în care mi-ar plăcea să locuiesc şi oraşele în care nu aş vrea să stau absolut deloc; cum mă pot pregăti de pe-acum sau ce pot învăța de pe-acum etc.? În plus, evident, dacă cineva are posibilitatea de a studia ebraica înainte de *alia*, acest lucru este recomandabil. Chiar dacă nu are timp să învețe decât literele, şi acest lucru este util, fiindcă atunci când faci *alia* şi vezi în jurul tău numai literele alfabetului ebraic, ce par complicate, totul e mult mai intimidant şi apăsător, decât atunci când, chiar dacă nu poți să citeşti, cel puțin aceste litere nu ți se mai par atât de stranii şi ți se par, cât de cât, mai prietenoase. Bineînțeles, dacă cineva poate să studieze ebraica mai intens în diaspora, înainte de a sosi ca *ole hadaş*, acest lucru este benefic. Contează mult să discuți cu alți oameni care au trecut prin această experiență de a fi *ole hadaş*. Opiniile, sfaturile lor pot fi de mare ajutor. Evident, nu trebuie însă uitat că cei care au venit în anii '60, '70 sau chiar în anii '90 au avut o cu totul altă experiență, atât din punctul de vedere al motivației plecării, cât şi din punct de vedere al ajutoarelor mai consistente primite, dar experiența lor poate să conțină multe informații utile despre modul de a începe o viață nouă într-un loc nou.

– *Persoanele care vor să facă alia unde se pot adresa în acest sens?*

– Persoanele interesate se pot adresa la biroul nostru din Bucureşti, la Fedea Procop, unde vor primi ajutorul necesar pentru a face primele demersuri. În primul rând, vor afla informații despre paşii efectivi ai acestui proces şi despre cum trebuie găsite acele documente necesare pentru a deschide un dosar de *alia*. Uneori durează ceva timp până când oamenii pot găsi toate documentele necesare, iar de la biroul nostru local pot să fie sfătuiți direct unde să caute, ce fel de documente sunt relevante etc. După ce documentele necesare sunt adunate şi dosarul de *alia* este deschis la biroul nostru local din Bucureşti, la anumite intervale, eu vin în România pentru a face interviurile față în față cu doritorii. În timpul acestor interviuri vorbim despre Israel, despre posibilitățile care există în această țară, perspectivele pe care cineva le va avea aici şi ne gândim împreună cum să plănuim mai bine această mutare efectivă şi viața nouă în Israel.

– *Ce sfat le dați celor care sunt deja olimi hadaşimi?*

– Un lucru la care multă lume nu se gândeşte înainte de a face *alia* este importanța statutului civil în momentul mutării efective. Spre exemplu, există persoane singure, necăsătorite, fără copii, care fac *alia* fără alți membri ai familiei. Pe de-o parte, o astfel de persoană este mult mai singură, impactul este mai dur şi aceasta are o nevoie mai mare de a locui într-un mediu cu oameni similari. Mai ales la început, o astfel de persoană trăieşte mult mai puternic impactul singurătății. Dar, pe de altă parte, o astfel de persoană are mai multe oportunități şi posibilități de a întâlni prieteni de aceeaşi vârstă, în cadrul programelor de absorbție pe care le avem pentru cinci sau şase luni, în cadrul armatei sau în mediul universitar. În cazul tinerei generații, chiar dacă ei vin de unii singuri, integrarea este mai uşoară, şi datorită posibilităților mai diverse de absorbție. În plus, o astfel de persoană este, efectiv, mai mobilă, având timpul şi condițiile să se orienteze mai bine spre consolidarea carierei viitoare. Oamenii care vin alături de alți membri ai familiei, soț, soție, copii şi alte rude etc., au o viață care pare mai uşoară, fiindcă nu sunt singuri, sunt alături de cei dragi, dar, pe de altă parte, fiecare membru al familiei respective are propriul său parcurs de adaptare. Pentru copil – schimbarea şcolii şi încercarea de a-şi face noi prieteni. Pentru părinți – provocarea găsirii unui loc de muncă, de a susține familia şi de a încerca, uneori, să-i liniştească pe ceilalți membri ai familiei sale, iar în plus, încercarea de a-ți face noi prieteni şi cunoştințe în jur. Aşadar, un om cu familie are avantajul apropierii de cei dragi, dar şi mai multe responsabilități. Până la urmă, în ambele cazuri există avantaje şi dezavantaje. *Aliaua* nu este un proces uşor, dar este un proces posibil. Depinde ce te motivează exact încă de la început. Dacă această motivație este sufiecient de puternică, atunci vei găsi resursele necesare să treci peste greutăți şi să-ți aminteşti de fiecare dată ce te-a determinat să vrei să vii în Israel, ce te-a făcut să decizi într-o bună zi că aceasta este, la modul concret, țara ta.

***

Persoanele din România care vor să facă *alia* se pot adresa la: Sohnut – Agenția Evreiască pentru Israel, Bucureşti, România, B-dul Mihail Kogălniceanu nr.12, Sector 5, Bucureşti, tel: 021 312 52 82, fax: 021 312 00 64, tel: 0722221147.

DINA MEDAN

De-a **stânga** și de-a **dreapta Milcovului**

Am apreciat întotdeauna coeziunea comunităților mici, acolo unde se simte imediat devotamentul pentru surori şi frați, cooperarea cu autoritățile locale şi dorința de a face lucruri memorabile cu resurse limitate.

Şi atunci, cum să nu te fi simțit onorat să faci parte din una dintre echipele Hanuchiadei 5776? Noi (echipa care a mers în Moldova, prezentată şi în numărul trecut al R.E.) am ajuns la Râmnicu Sărat, unde ne-au întâmpinat amfitrionii primei întâlniri: preşedintele focşănean Mircea Rond (cel ce are în grijă obştea râmniceană a singurei evreice din cândva mândra comunitate) şi reprezentantele Asociației Interconfesionale „Unity in Values". Ştaiful dispare iute, căci spațiul se umple instantaneu cu o grămadă de ghiozdane şi rucsacuri şcolare, acoperită la rândul ei de grămada de îmbrăcăminte – putem începe! Descoperim bucuria şcolii de demult, cu elevi nesofisticați, care vor să comunice cu inima deschisă – şi au şi cu ce să ne surprindă: o expoziție de desene având ca temă sărbătoarea de Hanuca, profesoare excelent documentate şi, nu în ultimul rând, cinci copii, fete şi băieți, citindu-ne cinci viziuni personalizate despre Hanuca: istorică, politică, religioasă. Cuvintele au greutate, fiindcă sunt ale vorbitorului, ochii ațintiți asupra rabinului caută noutatea şi acel înțeles al lucrurilor născute în Țara Sfântă şi împărtăşite, pe şleau, în încăperea micului club. Premiem cele mai frumoase desene şi aproape că trebuie să înfundăm *sufganiot*-uri în gențile elevilor (evident că am un *flashback* instant cu *sufganiot*-uri bucureştene; îl dau însă repede la o parte). *Wow!*

Timpul însă nu ne dă pace astfel încât mergem repede la cea mai prestigioasă unitate de învățământ vrânceană – Colegiul Național "Unirea" din Focşani. Abordarea total schimbată: gazdele ne aşteaptă în sala de spectacole a colegiului (o sală foarte frumoasă, cu câteva sute de locuri şi o acustică minunată), interlocutorii sunt liceeni ai clasei a XI-a iar tematica este tratată printr-un proiect majoritar… culinar. Aici se simte plăcerea *YouTube*-ului şi a comentariilor spațiului virtual, dar şi plăcerea unor desene foarte frumoase. Aprinderea lumânării de Hanuca ne aduce față în față cu primul proiect focşănean – *hanukiot*-uri realizate de baieții dintr-a XI-a F (sper că n-am greşit!)! Şi pentru că se apropia (sau poate chiar trecuse) ora prânzului, după o interpretare a minunatului *Ocho Kandelikas*, împreună cu zecile de elevi, trecem la proiectele culinare ale domnişoarelor – conform unui documentări extrem de precise – ni se prezintă tortul de cartofi, două variante (la fel de gustoase) de *latkes* şi, apoteotic, cel puțin cinci feluri diferite de gogoşi! Se simte că cineva a muncit cu drag şi spor în bucătăria părintească! *Kol Hakavod*, Focşani!

O scurtă vizită la sediul Comunității, un strop de licoare din producția personală a preşedintelui şi pornim spre Bacău.

AUREL IOVIȚU

Edgar Papu – o „introspecție centrifugă”

Personalitatea creatoare a lui Edgar Papu – ale cărui direcții de activitate rezidă în filosofie, estetică, istoria artei, literatură comparată, eseistică, traducere etc. –, se întregeşte prin redactarea, în anul 1990, a volumului confesiv „Memorii dintr-un secol”, publicat la editura *Casa Cărții de Ştiință* (Cluj-Napoca, 2015) şi editat în mod erudit de către fiul său, Vlad-Ion Papu.

Structura cărții este triptică: „Jurnal (1929-1931)”, „Memorii dintr-un secol” şi „Epistolar Edgar-Angela Papu (1964-1965)”, iar redarea lor fragmentată îşi află motivația în semnificațiile sub aspect istorico-literar şi în susceptibilitatea de a se constitui în mărturii de epocă. Colecția completă a caietelor-jurnal şi a schimbului epistolar este depozitată la Biblioteca Națională a României, într-un fond special dedicat lui Edgar Papu.

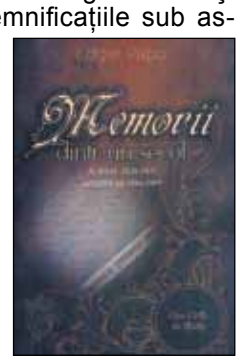

Chiar şi în a doua secțiune – consacrată profesorilor, artiştilor, literaților, teologilor pe care Papu i-a cunoscut – devine vizibilă o reducere interioară a textului, prin grija delicată de a-şi restrânge amintirile despre sine în favoarea reliefării personalităților evocate. De aici, titlul articolului propus, pentru a sugera un spirit analitic ne-egocentric, orientat dinspre sine către ceilalți.

Caietele-jurnal, pe care le scrie din nevoia de a-şi „deșteleni sufletul, de a-l aduce la lumină şi de a-l privi în față” (p. 12), cuprind impresii literare ori filosofice filtrate de sensibilitatea primei lecturi, problematizarea filosofică a dimensiunii religioase a omului, analizarea prezenței feminine (ca „mângâiere, sprijin, îndemn”) în viața bărbatului, viziunea asupra prieteniei (intuită, fără a-l fi citit încă pe Sf. Augustin, drept un spirit în două trupuri), realizarea unei liste de lecturi şi angajamentul față de sine de a-şi cizela stilul scrisului şi formula comentariului critic – aplicată la nivelul picturii, al muzicii clasice, al literaturii de tip filosofic şi al beletristicii.

Segmentul cel mai extins al volumului corespunde titlului cărții: „Memorii dintr-un secol”. Acesta grupează patru „determinări separate”, identificate de autor astfel: impresii din călătoriile în țară sau în străinătate, portrete ale personalităților cu al căror destin a interferat, meditații asupra culturii şi a domeniilor artistice, exerciții de introspecție. Aceste determinări urmează fluxul conştiinței, cu excepția primelor capitole, în care amintirile copilăriei şi ale adolescenței sunt urmărite cronologic. Ulterior, personalități ca Petru Comarnescu, Nae Ionescu, Tudor Vianu (al cărui asistent universitar devine), Mihai Ralea, Georges Fotino, Vladimir Ghica îi vor modela personalitatea. Două exemple de observație justă a celuilalt şi de umor fin în evocare sunt date de accentul asupra modestiei lui Mircea Eliade şi de cele zece ore în care Lucian Blaga, cel „mut ca o lebădă”, i-a vorbit neîntrerupt.

Secțiunea care întregeşte acest volum îl constituie schimbul de scrisori între Edgar Papu şi soția sa, Angela, selectate din perspectiva condiției sociale a foştilor deținuți politici – situație în care s-a aflat însuşi autorul memoriilor de față. Recenzent la diferite publicații ale vremii, traducător al romanelor de anvergură (ca *Don Quijote*), consultant ştiințific în evaluarea acurateții unor traduceri deja existente (*Divina Comedie*), eforturile în direcția reintegrării în sistemul universitar şi acceptarea unui post la Institutul de Arte Frumoase din Bucureşti sunt doar câteva dintre etapele parcurse uneori simultan, alteori succesiv, de omul care l-a avut ca mentor pe Tudor Vianu şi care, în ciuda suferinței, a devenit, la rândul lui, o personalitate manifestată plenar.

C. GĂLĂȚEANU

Armenii și evreii – experiență comună în genocid

La Facultatea de Ştiințe Politice a Universității din Bucureşti, Centrul de Studii Israeliene „Goldstein Goren”, a fost organizată lansarea lucrării ”Du génocide des arméniens á la Shoah.Typologie des masacres du XX-ième siècle” (De la genocidul armenilor la Shoah. Tipologia masacrelor secolului XX). Volumul a fost publicat la Editura Privat din Franța, sub îngrijirea lui Gérard Dédéyan şi Carol Iancu. Cartea trezeşte interesul deoarece este prima colecție de studii, provenind din zece țări, care încearcă să stabilească puncte comune ale istoriei armenilor şi evreilor, în primul rând în ceea ce priveşte intenția de a distruge cele două popoare, care reprezentau minorități în statele în care trăiau. Este vorba, aşa cum se arată în prefața cărții, ”de o abordare pluridsciplinară, pe baza unor studii comparative, mărturii, istorie şi memorie. Prin bogăția şi varietatea studiilor adunate, această carte pune într-o lumină nouă înțelegerea fenomenului genocidar care se află în centrul istoriei secolului XX, chiar şi XXI, şi care priveşte întreaga umanitate”, se scrie în continuare.

Prof. univ. dr. *Mihai Chioveanu,* care a deschis discuțiile, a caracterizat apariția acestui volum drept excepțională, binevenită, mai ales prin faptul că a fost publicat la marcarea a 100 de ani de la genocidul armenilor. El a mulțumit prof. Carol Iancu pentru gestul de a lansa şi la Bucureşti această lucrare.

Conf. univ. dr. *Felicia Waldman* a remarcat, în intervenția sa, o posibilă paralelă între *Shoah* şi *genocidul armenilor.* “Punând alături mărturiile rămase despre Shoah şi genocidul armenilor, poți foarte uşor să le confunzi. Existau nişte lucruri îngrozitoare, dar atât de identice, încât ele devin şocante”, a arătat vorbitoarea. De asemenea, ea a evocat diferența de reacție a opiniei publice față de cele două tragice evenimente. Ele au fost disproporționate, reacția în privința genocidului armenilor fiind mult mai bine conturată. “Reacția la genocidul armenilor a fost mult mai corectă, mai puternică şi reală ca efect. [...] Nu vorbim doar despre reacții formale, ci de întregi campanii umanitare pentru deportați.” În ceea ce priveşte Shaoh-ul, reacțiile au fost însă mult mai rare şi s-au profilat ca acțiuni individuale, recunoscute de Statul Israel prin acordarea distincției de “Drept între Popoare”. O altă similitudine care poate fi observată este valul de naționalism care i-a animat pe ”junii turci” să recurgă la astfel de măsuri, fenomen care poate fi identificat şi în perioada Germaniei naziste, a menționat dr. Felicia Waldman.

Istoricul *Adrian Cioflâncă* a vorbit despre un adevărat “plagiat al masacrelor”, identificând paradigme genocidare comune în rândul dictatorilor. “Asemănarea între genocidul armenilor şi Holocaust poate fi identificată până spre anii 1940-1941. Este vorba despre o serie de deportări genocidare, care nu asigurau condiții compatibile cu viața. Întregul proces a produs un număr extraordinar de victime, el fiind însoțit de masacre locale.” Această ambiguitate, a afirmat istoricul, îi poate alimenta pe unii negaționişti, care pot specula lipsa unor documente. Totodată, el a afirmat că trecerea timpului – cei 100 de ani de la genocidul armenilor sau cei 75 de ani de la desfăşurarea Holocaustului – nu rezolvă definitiv problematica cunoaşterii, adesea voința politică jucând un rol determinant în studierea sau nu a acestor fenomene. Un exemplu elocvent îl constituie dosarele criminalilor de război, dintre care multe au rămas nestudiate.

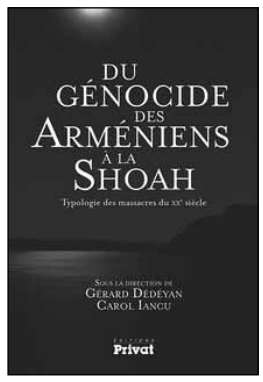

În cuvântul său, prof. *Carol Iancu* a arătat că s-a încercat realizarea unei lucrări comparative a genocidului armenilor şi Shoah-ului dar şi a altor genociduri, de pildă cel al populației africane herero din 1904 de către Germania imperială. La acest volum au colaborat 36 de cercetători din 10 țări. Carol Iancu i-a menționat pe prof. Gérard Dédéyan, colegul său de la Universitatea din Montpellier care,

EVA GALAMBOS
DAN DRUȚĂ

(Continuare în pag. 20)

„Espresso dublu la Haifa”

Să trăieşti normal în anormalitatea din Israelul existând cu arma la picior; nucleu central în noul volum de poezie al *Biancăi Marcovici*, „Espresso dublu la Haifa”, apărut în română şi ebraică la Editura Familia, în tălmăcirea lui Tomy Siegler z.l. Reluând, în versiune proprie, aforismul limba [în care scriu] e patria mea, punctat de prefațatoarea cărții, Cristina Chiprian, poeta se axează pe antitezele: „viața în roz”/ realitate; Holocaust – „ghetuțele de la Yad Vashem” -/ ripostă anti-teroristă prezentă – „veri prelungite sub tirul katiuşelor ”; 11 septembrie 2001/ pioşii trandafiri comemorativi. Un jurnal liric, o lume dramatică. (**I.D.**)

Norman Manea: „Sertarele exilului”, tradus în franceză

Volumul „Sertarele exilului”, al apreciatului scriitor român de origine evreiască Norman Manea, apărut în română la Editura Polirom în 2008, a fost tradus în limba franceză de Nicolas Cavailles şi tipărit de Editura „Le bord de l’eau”.

Cunoscută publicului român, cartea prezintă un amplu dialog cu Leon Volovici. O recenzie apărută în cotodianul „Le Monde” îl prezintă pe Norman Manea, care trăieşte de aproape treizeci de ani la New York. Scriitorul, născut în România, a fost deportat împreună cu familia în Transnistria, de unde a revenit în adolescența timpurie. Apoi, a trăit o vreme la Bucureşti şi a fugit din România comunistă. „Într-un dialog cu presa, scrie „Le Monde”, vorbind fluent franceza, scriitorul „aminteşte de un călugăr din secolul al XII-lea, Hugh de Saint Victor, care numea patria ca pe ceva voluptuos. O formulă curajoasă pentru cineva care afirmă că oricare petic de pământ este un exil”.

În volum, scrie publicația pariziană, Manea evocă o discuție cu Leon Volovici, în urmă cu 25 de ani, ocazie cu care aminteşte de Kafka, Bellow, Eliade, Sebastian şi pune în discuție teme inepuizabile şi fierbinți. Cartea nu este niciodată sinonimă cu identitatea, afirmă el, referindu-se la evrei. Care sunt adevăratele țări de origine? Dar limba, fie ea română, ebraică, idiş, germană, engleză, franceză? El este unul dintre cei care au înțeles şi a fost obsedat de tema exilului, începând cu „Întoarcerea huliganului”. De fapt, umanitatea este în exil, apreciază cronicarul de la cotidianul francez.

Mult succes, în continuare, Norman Manea! (**B.M.M.**)

Albumul bilingv „România lui Iosif Berman”

La 3 decembrie, în Aula Magna a Academiei de Studii Economice din Bucureşti a avut loc lansarea albumului bilingv „România lui Iosif Berman (1892-1941)”, coautori: acad. Răzvan Theodorescu, acad. Sabina Ispas, Adina Ştefan, Emanuel Bădescu, drd. Anca Beatrice Todireanu (care a inițiat şi a realizat albumul de față). Proiectul editorial a fost finanțat de Administrația Fondului Cultural Național, iar parteneriatul a fost asigurat de ARCUB, Federația Comunităților Evreieşti din România, Fundația „Menachem H. Elias”, City Grill, Caru’ cu Bere.

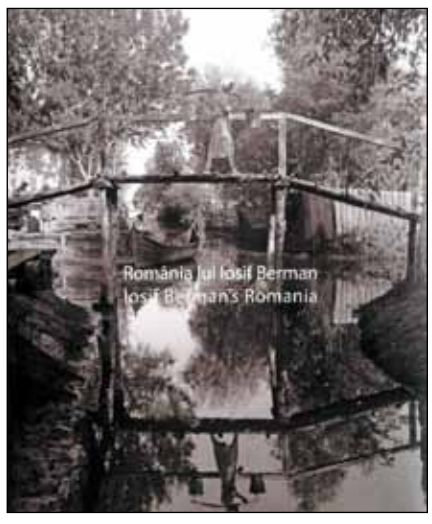

Acad. Răzvan Theodorescu, din perspectiva istoricului imaginii, l-a caracterizat pe Iosif Berman drept „cel mai mare fotograf al românilor”, „ochiul evreiesc [fiind] pregătit să disece ca niciun altul”, să perceapă nuanțele şi să empatizeze atât cu „lumea somptuoasă” (Curtea regelui Carol al II-lea), cât şi cu „lumea mahalalei”, povestită prin reportajele lui F. Brunea-Fox.

Adina Ştefan, jurnalist, proprietarul testamentar al Colecției Luiza Berman, a afirmat că albumul supus atenției constituie „o dublă premieră, la nivel național”: pe de o parte, este primul album de artă dedicat lui Berman, pe de altă parte, este singurul album realizat dintr-un fond particular (colecția fiicei celei mari a lui Iosif Berman).

Dr. Aurel Vainer, preşedintele F.C.E.R., deputat, a identificat albumul cu „o operă de artă”, realizând o selecție şi o descriere personală a imaginilor (amintim: „Gentleman în plină mişcare”, „Horă țărănească” „Oameni care se adăpostesc în corturi improvizate”, „Un țăran care stăpâneşte cu greu boulenii”). Dr. Aurel Vainer a integrat excelența profesională a fotografului Iosif Berman în contribuția evreilor la cultura şi civilizația română.

Dan C. Mihăilescu, critic şi istoric literar, a reliefat „surprinzătoarea actualitate” a categoriei publicistice a *fotojurnalismului*. În sprijinul acestei idei, Dan C. Mihăilescu a adus argumentul imaginilor care „au meduzat o lume întreagă, au mobilizat America” (exemplul fotografiei cu fetița din Vietnam arsă de bombele cu napalm, în 1972, în urma căreia preşedintele Richard Nixon a ordonat încetarea războiului). Prin impactul fotojurnalismului la decenii după epoca interbelică, rămâne exemplară cariera lui Iosif Berman.

Emanuel Bădescu, de la Cabinetul de Stampe al Bibliotecii Academiei din Bucureşti, a argumentat ideea conform căreia „viziunea asupra spațiului, a sufletului românesc este a unui român” (fotografiile care surprind Paştele creştin, oameni intrând în biserici). Opera lui Berman o analizează din perspectiva echilibrului păstrat între fotografiile-document şi cele de artă, precizând că în acest album predomină fotografiile înscrise în a doua categorie tematică.

Acad. Sabina Ispas a afirmat că albumul reprezintă „o restituire a unor etape din istoria culturală a Bucureştiului”, făcută „cu entuziasm şi conştiință responsabilă” a acestei nevoi. Fotografia lui Berman este analizată drept „săgeată în timp şi spațiu” (surprinde diversitatea comunităților umane – religie, tradiții, orizonturi de cunoaştere). Argumentele converg înspre „dominanta etnologică” a albumului, în detrimentul „documentului de presă”.

Drd. Anca Beatrice Todireanu şi-a exprimat bucuria de a vedea publicat albumul, iar mulțumirile s-au îndreptat către dr. Cătălin D. Constantin (editare), dr. Roland Vasiliu şi Andrei Scărlătescu (grafică) şi către partenerii proiectului editorial.

Drd. CLAUDIA BOSOI

Cum să fii *Überlebenskünstler* și *Lebenskünstler*

Îi citeam numele pe coperta interioară a cărților *Albatros*: redactor de carte. Avea vocația profesiunii: rigoare, sensibilitate, fler. Am cunoscut-o după 2000; subtilă tălmăcitoare a unor scriitori germani de „raftul întâi", „colaboratoare permanentă a revistei *Lettre Internationale* de 14 ani", se mândreşte s-o spună. Dar abia acum, când intru în holul ticsit de cărți, apoi în odaia ei lucru în care tomurile au cucerit aproape întregul spațiu, simt că acolo-i Herta Spuhn; în această lume – vie pentru ea –, printre aceşti prieteni vechi, care n-au dezamăgit-o vreodată. Împreună sfidează epocile, deşi epocile îi modelează: oameni şi cărți.

Venirea ei pe lume, în Cernăuțiul cu patină „chezaro-crăiască", coincide cu venirea lui Hitler la putere: ianuarie '33. În 1940, Cernăuțiul, înglobat Ucrainei, devine parte a fostei U.R.S.S. Pe cei considerați „burghezi" – nu puțini evrei – îi pândea deportarea-n Siberia. Tatăl Hertei, arhitectul Adolf Spuhn, care îşi construise o casă cu trei etaje în centru, putea fi pe listă. „Donați casa statului sovietic, salvați-vă!", l-a sfătuit un ofițer evreu sovietic, încartiruit în locuința lor. A făcut-o. A fost inspirat. Mulți dintre cei deportați nu s-au mai întors acasă. În '41, Cernăuțiul a reintrat sub administrație românească. Antonescu a dat ordin de deportare a evreilor în Transnistria. S-a înființat ghetoul unde şi Herta cu părinții ei au fost siliți să se mute. Familia ei a avut noroc; a fost scoasă după scurt timp din ghetou de medicul Corneliu Iubaş, consilier municipal, fiu de preot greco-catolic, şi ascunsă-n clinica lui. Dar fără autorizația primită de la primarul Traian Popovici, familia n-ar fi scăpat de deportare. O soră din partea mamei a pierit în Transnistria. Din cele 13 rude din partea tatălui, deportate, s-a întors doar o tânără. În '44, pe 21 aprilie, tatăl Hertei a zărit primul ofițer sovietic. „Clara, suntem salvați!", s-a întors spre mama ei. „Salvați", un fel de-a spune. Iar ar fi urmat să fie considerați „burghezi".

Foto: Al. Şahighian

Au ajuns în România în '46. Era ultima deschidere a graniței. Capul familiei a găsit un post la o întreprindere de construcții din Bacău. După clasele primare la Cernăuți, reacomodarea cu româna la Bacău, Herta se înscrie, în '47, la Liceul de fete din urbe, unde diriginta ei şi directoarea liceului îi descoperă şi-i stimulează aplecarea spre literatură. În '50, o primă confirmare: premiul trei pe țară la „concursul interşcolar de literatură română". Ar fi putut intra anul următor fără examen la facultate, dar voia să arate că premiul n-a fost o întâmplare. A dat examen. Aştepta. Zile ca veacuri. În sfârşit – o carte poştală. Era admisă. „V-ați îndoit?", flutura părinților înştiințarea, cu siguranța pe care i-o dădea victoria. România nu era U.R.S.S., dar țară-satelit – da, aşa că după patru ani, în perspectiva repartiției, avea nevoie de „dosar" cât mai „curat". Herta s-a pus pe treabă: părinții „n-au avut casă", bunicul din partea tatălui a fost tâmplar – mană cerească. Aşa a reuşit să intre la Editura Tineretului, divizată, după reorganizarea sistemului editorial din '69, în Editurile *Creangă* şi *Albatros*. La cea de-a doua editură, un mic sector de literatură germană i s-a încredințat tot ei. Altă „poveste de epocă". Una din cărțile redactate de ea, „Manualul bunului cârpaci" de Sergiu Fărcăşan, a fost oprită la difuzare. Scandal uriaş: titlul putea fi aluzie la *tovarăşu*', dar cine avea curaj s-o rostească?! „Afară cu Spuhn!", a tunat „cineva mare" de la Consiliul Culturii şi Educației Socialiste (CCES). I se oferiseră câteva posturi de translator tehnic, unde trebuia să-şi bată singură la maşină traducerile. Dar, în urma unei discopatii grave, îi era contraindicat. Finalul fast s-a datorat prozatorului german Franz Storch, membru important în Consiliul Naționalităților din CCES, şi lui Mircea Sântimbreanu, o vreme în CCES, apoi director la *Albatros*. „Storch fusese deportat în Donbas la 17 ani", povesteşte Herta. „Experiența asta nu l-a acrit, nu l-a înveninat. Ajuta unde putea s-ajute. Era un supraviețuitor şi un artist al vieții. În germană e-un joc mai adânc de cuvinte: *Überlebenskünstler* şi *Lebenskünstler*". A reuşit să impună „salvarea redactorului de limbă germană" la *Albatros*. Sântimbreanu i-a oferit postul cu jumătate de normă. *Albatros*-ul avea să-i ofere bucuria prieteniei cu doi poeți evrei cernăuțeni, foşti deportați în Transnistria: Alfred (Fredi) Kittner şi Immanuel (James) Weissglas.

Debutul în tălmăcire s-a produs în '77, cu „Manierismul în literatură" de Gustav René Hocke, la Editura *Univers*; amputat. Primul pas – o suferință. „N-o să mai traduc vreodată", şi-a zis. „Never say never". După mai bine de 20 de ani a venit „revanşa": publicarea integrală a tălmăcirii. Decisiv, însă, avea să fie *Tabelul cronologic*, însoțind cele două volume de teatru de Kleist, traduse de Mioara Cremene, apărut la *Minerva*, 1993. Herta socoteşte *Tabelul* „una din cele mai bune lucrări din câte a realizat". Tălmăciri de referință: în colaborare cu Gabriela Danțiş – „Dicționar enciclopedic de personaje biblice", Editura *Enciclopedică*, 1996; trei volume din opera lui Bernhard Schlink, din care – cel mai important, „Întoarcerea acasă", Editura *Polirom*, 2007; „Frații Oppermann" de Lion Feuchtwanger, Editura *Hasefer*, 2014. Ce-o ajută pe Herta să trăiască – supraviețuiască? Evident – viața activă. Tainic – „sanctuarul" ei: fotografia în care, cu viața-n față, îşi înnoadă brațele pe după gâtul tatălui ei, aşezat într-un fotoliu. Sub poză, un echer. „E al lui", mi-l prezintă. Moto – umorul. „«Nu te necăji, Hertika!, îşi repetă cuvintele părinților. O să fie bine!»". „Şi-ntotdeauna, când mi-a fost mai greu, ceva bun s-a ivit şi pentru mine".

IULIA DELEANU

Un semn de prietenie din partea Lojii BB de la Frankfurt

Forumul B'nai B'rith "Dr. Moses Rosen" din România întreține relații bune cu toate Lojile europene, dar una dintre cele mai apropiate de noi este cea de la Frankfurt. Membri din conducerea Lojii germane ne-au vizitat la Bucureşti, iar preşedintele BB România, ing. José Iacobescu, împreună cu câțiva membri ai Lojii noastre, au fost invitații celor de la Frankfurt. În plus, o delegație de tineri membri ai Forumului din România a petrecut o săptămână de neuitat în acest oraş, ca oaspeți ai Lojii. Ca semn al acestor bune relații, Ralph Hofmann, preşedintele Lojii, într-un mesaj adresat omologului său din România, ne-a transmis calde urări de bine cu prilejul Anului Nou:

"În numele Lojii noastre şi în numele Simonei şi al meu, aş vrea să vă doresc atât vouă, cât şi surorilor şi fraților voştri, din partea Lojii noastre surori un nou an fericit, cu sănătate şi cu succese şi pace pentru poporul nostru din Israel. Aş vrea să încercăm să ne întâlnim anul acesta, atât pe linie particulară cât şi a celor două Loji.Vă mulțumesc şi cele mai bune urări", a scris domnia-sa în mesaj.

Bilanț și prognoză la Revelionul BBR

În preambulul intrării în noul an 2016, conducerea B'nai B'rith România (BBR) a organizat tradiționala întâlnire a membrilor organizației, anticipând revelionul, cu necesara retrospectivă, cu tonicitatea perspectivei. Mulțumind lui Ilan Laufer, nou cooptatul organizator al membrilor tineri din Forum, gazda întâlnirii, preşedintele BBR, ing. José Iacobescu, a amintit cu adâncă mâhnire sfârşitul tragic al preşedintelui BBE, preşedinte de onoare al BBR, Erika van Gelder z.l., inițiatoare a includerii BBR printre Lojile europene care marchează Ziua Europeană a Culturii Iudaice, începând din 2000; mai recent, a organizării de către BBR a unui alt eveniment cultural-educativ-social, „Podurile Toleranței", cu primele două ediții, din anii 2013 şi 2015, bucurându-se de mult succes în plan comunitar şi în societatea românească. În memoria ei a fost păstrat un moment de reculegere.

Preşedintele BBR, ing. José Iacobescu, şi-a exprimat speranța că următoarea ediție va fi organizată sub patronajul preşedintelui României, Klaus Iohannis. Vorbitorul a mulțumit Comitetului de Conducere al BBR pentru aportul la toate activitățile culturale ale organizației şi a urat la mulți ani tuturor celor prezenți, menționând prezența în sală a unor lideri comunitari, ai Fundației „Ronald Lauder", a unor personalități din viața socială, economică, politică românească. Ilan Laufer şi-a exprimat speranța că, în 2016, prin strădanii constante, membrii tineri ai BBR vor fi mai implicați în viața Forumului. Subsecretar de stat în Ministerul Culturii, Irina Cajal, s-a alăturat celorlalți vorbitori în felicitările de anul nou şi a asigurat audiența de întregul ei sprijin în direcție medicală, la nevoie.

Remarcabilă – prestația artistică a formației Bucharest Klezmer Band (BKB); dirijor – Bogdan Lifşin, soliste vocale – Carmen Iovițu, Geni Brenda, Arabela Neazi, lansând surpriza serii: fiica ei, Karina, încântând publicul cu vocea moştenită pe linie maternă şi farmecul copilăriei. Coordonatorul BKB, Silvian Horn, a mulțumit artiştilor pentru performanță, cu atât mai mult cu cât înainte de revelionul BBR, au avut spectacol în centrul vechi al Capitalei. Preşedintele BBR, ing. José Iacobescu, a adus mulțumiri speciale organizatorilor serii: Victoriei Demayo şi şefului Serviciului Administrativ al F.C.E.R., Jean Bercu. **(I.D.)**

„Pasărea efemeră", un spectacol de lirică ebraică

A doua întâlnire literară din seria „Cu cărțile deschise" a avut loc la 11 decembrie 2015, la Universitatea Populară „Ioan I. Dalles". Denumit „Pasărea efemeră", spectacolul-lectură organizat de Teatrul Evreiesc de Stat – la inițiativa lect. univ. dr. Camelia Crăciun, care a realizat şi o contextualizare de tip istorico-literar – a propus o incursiune în poezia şi muzica ebraică. Traducerea textelor lirice a fost realizată de Edith Negulici, secretar literar, iar lectura lor a aparținut actrițelor Maia Morgenstern, Alexandra Fasolă şi Alina Tomi.

Poeții frecventați în acest demers de recuperare a memoriei culturale ebraice au fost *Chaim Nahman Bialik* (poetul național al Israelului), *Yehuda Amichai* (poetul modern, prin excelență), *Dahlia Ravikovitch*, *Nathan Zach*, *Zelda Mishkovsky*, *Yona Volach*. Titlul spectacolului-lectură reliefează metafora păsării, cu dublul atribut al fragilității şi al forței, iar suita de poezii prezentată publicului a ilustrat tema literară a destinului, ca limită dintre joc şi moarte (Yona Volach, „Jonathan"), a aşteptării fertile (Nathan Zach, „Speranța"), a despărțirii, a singurătății şi a temerii (Dahlia Ravikovitch, „Păpuşa mecanică"), a interiorității ființei – alipită de cealaltă sau, dimpotrivă, având orgoliul propriei singularități (Zelda Mishkovsky, „Pacea mea e legată printr-un fir de pacea ta"; Chaim Nahman Bialik, „Nu mi-am câştigat lumina întâmplător").

Lectura textelor lirice a alternat cu secvențele de interpretare a unor melodii – executate de Liat Farris-Twain (voce) şi Irina Barbu (pian) – din creația compozitorilor Saşa Argov, Şlomo Artzi, Nahum Heiman, Rami Kleinstein (cântecul de dragoste „M-ai alege din nou?"), Yehudit Ravitz şi Idan Raichel; versurile melodiilor aparțin lui Nathan Alterman („Cântec pentru fata mea"), Alexander Penn, Rahel Shapira, Noa Golanski, Ehud Manor, Yankale Rotblit („Sfârşitul poveştii" – despre tristețea paradoxală a clovnului, a celui care face oamenii să râdă cu prețul imersiunii în singurătate) şi Rita Yahan. Secvențele artistice au fost încheiate prin declamarea unui fragment din poemul „Cântarea cântărilor", de către Maia Morgenstern. **(C.B.)**

Un valoros grafician: Albert Poch (z.l.)

Regretatul artist grafician-caricaturist Albert Poch ne-a părăsit în urmă cu doi ani.

S-a născut la 23 decembrie 1930, la Babadag, fiind deportat în 1941 pe motive rasiale, împreună cu familia. A fost student al lui Jules Perahim. A debutat în 1951, la revista *Urzica,* de unde este „scos" în 1984 ca indezirabil pentru regim. Abia după 1990 şi-a regăsit locul meritat, de artist recunoscut pentru talent, inspirație, umor.

L-am cunoscut. Era un om sensibil, extrem de amabil şi inteligent. În anul 2002 a avut o expoziție personală, de succes. A fost un apropiat colaborator al Editurii *Hasefer* şi al revistei *Realitatea evreiască*. Îl pomenim cu drag. Să-i fie amintirea binecuvântată.

B.M.M.

Hanuca – zile de mare bucurie

Pentru rezidenții Căminului "Rosen", Hanuca 5776 a însemnat opt zile de mare bucurie.

Într-una din seri au venit la Cămin personalități de seamă ale comunității noastre: ing. Anette Vainer, vicepreşedinte al BBR, rabinul Rafael Shaffer, Attila Gulyas director DASM, Aurel Iovițu din conducerea C.E.B., cantorul Iosif Adler şi alții.

Rabinul Rafael Shaffer ne-a vorbit despre una din învățăturile importante, legate de Hanuca. Niciodată să nu spui "nu se poate". Dacă ai credință, dacă ai voință, dacă eşti perseverent, orice problemă, oricât de dificilă, se rezolvă.

Anette Vainer a transmis un salut din partea preşedintelui Aurel Vainer şi a subliniat, prin cuvinte emoționante, grija F.C.E.R. pentru Căminul "Rosen". Observa cineva: "doamna Vainer a vorbit la inima noastră, nu la microfon".

Un alt moment emoționant a fost când dr. Nicoleta Oprea, director al Căminului "Rosen", a tras perdelele de la fereastră şi pe terasa clubului a apărut o menoră uriaşă, care a luminat timp de opt zile.

A urmat o explozie de veselie şi bună dispoziție: un concert de melodii în ivrit, idiş, ladino şi română, oferit de Bucharest Klezmer Band, dirijat de Bogdan Lifşin. A fost o adevărată întrecere între îndrăgitele soliste vocale Carmen Iovițu, Geni Brenda, Arabela Neazi, ultimele două, actrițe la TES, şi o mare surpriză pentru noi: Rodica Doija, pe post de solistă vocală. Dar să nu îi uităm pe instrumentiştii Rodica Doija, vioară, Sorin Dobrota, clarinet, Christian Dragomir, percuționist şi, bineînțeles, Bogdan Lifşin, pianist, acordeonist, dirijor, prezent în toate formațiile muzicale ale Comunității noastre.

POMPILIU STERIAN

(Continuare în pag. 20)

TIMIŞOARA CULTURALĂ și parteneriatele româno-israeliene

De vorbă cu istoricul VICTOR NEUMANN, *director al Muzeului de Artă din Timişoara*

– Dincolo de calitatea de profesor universitar, sunteți directorul Muzeului de Artă din Timişoara, instituție importantă şi impozantă în peisajul cultural autohton. În viziunea dumneavoastră, cum trebuie să arate acest reper cultural?

– Fiecare instituție de cultură ar trebui să înțeleagă faptul că joacă un rol aparte atunci când cultivă un set de valori, atunci când oferă o imagine despre lumea înconjurătoare, atunci când e preocupată de formarea individului şi a societății. Muzeul de Artă din Timişoara este o instituție de nivel național şi internațional, una ce oferă multiple exemple de acțiuni culturale şi artistice ce rezultă din cercetări, scrieri, spirit novator, preocupări constante pentru internaționalizarea programelor. Într-un asemenea context, cele mai valoroase sunt mesajele ce încurajează afirmarea culturii individuale în relație cu aceea comunitar-urbană. Integrând diversitatea creațiilor artistice, literare, istoriografice şi filozofice vom avea şansa să dezvoltăm o gândire alternativă, o viziune critic-rațională asupra fenomenelor social-politice. Dialogul, deschiderea, reflecția liberă, non-dogmatică, nepervertită ideologic este scopul educativ ultim al unui institut cultural, al unui muzeu.

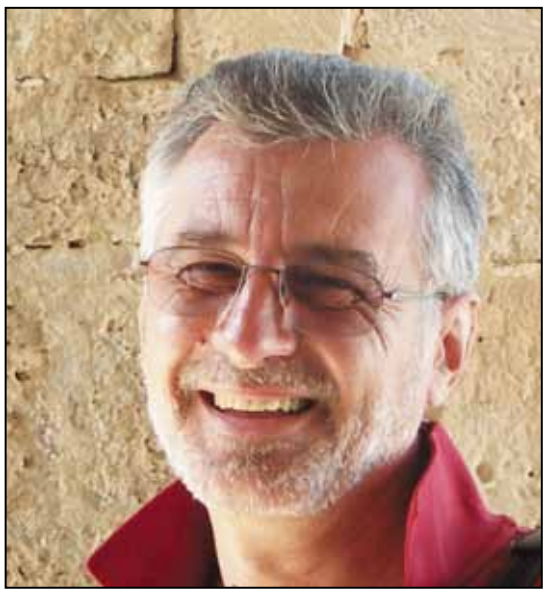

– Enumerați-ne, vă rog, cele mai importante evenimente şi expoziții organizate?

– Din 2013, de când sunt director al Muzeului de Artă din Timişoara, am organizat numeroase expoziții, simpozioane, conferințe, lansări de carte, dezbateri, concerte de muzică clasică şi de muzică uşoară. Am găzduit impresionante expoziții de gravuri şi litografii din creațiile lui Rembrandt van Rijn, Henri de Toulouse-Lautrec, Salvador Dali, Henri Matisse. În curând urmează o alta, la fel de reprezentativă, din creația lui Marc Chagall. Nu am neglijat nici arta contemporană românească şi universală. Din programul nostru au făcut parte expoziții personale ale unor pictori români celebri sau în curs de a deveni celebri, precum Ştefan Câlția, Dana Constantin, Marcel Bunea, Gabriel Kelemen, Leon Vreme. În curs de montare este una dintre cele mai importante expoziții organizate vreodată de Muzeul de Artă din Timişoara, opera artistului Ştefan Bertalan, fondatorul Grupului 111 şi al Grupului Sigma de la Timişoara, două dintre mişcările de avangardă ale plasticii româneşti postbelice. Expoziția a fost gândită de personalul muzeului nostru şi, sunt sigur, va stârni un interes aparte în România şi în străinătate. În cursul anului viitor vom promova operele câtorva dintre cei mai cunoscuți pictori din România de astăzi, Gheorghe Anghel şi Sorin Ilfoveanu, Cătălin Bălescu şi Viorel Toma. Între evenimentele la care muzeul a fost prezent ori a fost un contributor de primă mână se numără şi acelea ce țin de studiile fundamentale în ştiințele umaniste. Împreună cu Centrul de Studii Avansate în Istorie din cadrul Universității de Vest din Timişoara, am inițiat şi coordonat în perioada 15-18 septembrie 2015 cea de-a 18-a Conferință Internațională de Istorie Conceptuală, la care au luat parte străluciți cercetători şi profesori de la universitățile din Oxford, Paris, New York, Göttingen, Berlin, Bielefeld, Hamburg, Leipzig, Atena, Madrid, Malaga, Praga, Varşovia, Belgrad, Novi-Sad, Bucureşti, Iaşi, Timişoara, etc. În jur de 100 de participanți. Este şi acesta un argument pentru care instituția câştigă în vizibilitate, profilul interdisciplinar spre care am orientat-o făcând-o şi mai mult îndrăgită de public. Avem mii de vizitatori ai expozițiilor şi sute de persoane prezente la fiecare dintre evenimentele Muzeului de Artă din Timişoara.

– Ce importanți parteneri aveți în lume?

– Suntem în parteneriat cu multe muzee de artă şi istorie, cu galerii şi fundații, cu universități preocupate de cercetare, promovare şi cunoaştere a valorilor culturale şi artistice, naționale şi universale. Acestea sunt din Marea Britanie, Germania, Franța, Austria, Serbia, Ungaria şi România. Aşa cum rezultă din programele amintite deja, suntem preocupați nu doar să aducem expoziții, ci şi să exportăm expoziții ori să fim coparticipanți la acelea organizate de muzee din Europa şi din lume.

– Preconizați colaborări şi cu muzee, artişti sau centre expoziționale din Israel?

– Desigur, am de gând să intru într-o cooperare cu Muzeul de Artă Contemporană din Tel-Aviv, unul dintre muzeele care mi-au atras atenția cu ocazia recentei vizite în Israel. E un splendid muzeu, unul de nivel internațional, gândit, proiectat şi construit pentru a face vizibilă arta de avangardă a lumii de la sfârşitul secolului al XIX-lea şi până în ziua de astăzi. Deocamdată, ceea ce ştiu sigur este că vom găzdui o amplă expoziție retrospectivă a pictoriței Liana Saxone Horodi din Haifa. Revelațiile ei sunt sau vor fi şi ale noastre. Cred că succesul acestei expoziții, ce urmează a fi deschisă în primăvara lui 2017, va fi nu doar al artelor, ci şi al relațiilor culturale româno-israeliene.

– Revenind la rolul de istoric, ați publicat recent o extraordinară Istorie a Banatului. Ce ne puteți spune despre felul în care aceasta îmbogățeşte informația despre arealul în discuție?

– Mulțumesc pentru aprecieri şi pentru ocazia ce mi-o oferiți de a spune câte ceva despre o carte la care am avut plăcerea să lucrez intensiv în ultimul deceniu. Ea este rezultatul unui travaliu colectiv; e adevărat însă că am contribuit substanțial la elaborarea ei în calitate de coautor şi de coordonator. Am gândit şi am formulat conceptul, am scris mai multe capitole, am structurat întregul, urmărind realizarea unei lucrări de înaltă ținută ştiințifică.

A consemnat **LUCIANA FRIEDMANN**

Continuare în pag. 20)

Proletari din toate țările...

Într-o zi am avut un pacient cu nume ciudat...Se numea Dorfman Marx. Nu Max, cum am crezut o clipă, ci Marx. Adică numele întemeietorului comunismului ştiințific etcetera... Atunci, i-am pus câteva întrebări, respectiv: de unde vine, unde s-a născut, ce erau părinții lui, dacă mai are frați şi iată ce mi-a povestit...

S-a născut în Zaporojnaia Oblasti, nu ştiu ce raion, într-un sat. Tatăl lui era socotitor, adică un fel de mic intelectual rural, membru de partid, dar cam evreu de felul lui. Dovadă şi numele de familie, din cauza căruia avusese unele mici necazuri; tovarăşii de la raion, nu că ar fi fost contra, dar întâmpinau mici dificultăți de pronunție. Aşa că, atunci când s-a născut, exact în ziua când în calendar era trecut cu roşu că se născuse marele Karl Marx, s-a hotărât în familie să fie botezat… pe linie.

Ar fi putut fi Karl, Karl Dorfman, dar e clar că asocierea asta l-ar fi înfundat şi mai rău pe nevinovatul prunc, nimeni nu ar fi sesizat culoarea politică a identității sale. Aşa că i-au zis Marx. Oricum, un avantaj tot a avut pentru că multă vreme nimeni nu l-a bătut, ca să nu se spună că cineva i-a ars o scatoalcă sau i-a pus piedică lui Marx. Agresorul risca un proces politic sau chiar surghiunul.

Povestea lui Marx al nostru devine mai interesantă când aflăm cum îl cheamă pe fratele lui mai mic: Engels! Engels Dorfman s-a născut câțiva ani mai târziu, era un copil cam bolnăvicios şi Marx îşi aminteşte că medicul din sat îl trimitea la spitalul regional pentru orice fleac, de teamă că, ferească dumnezeu (Dumnezeu!!!), i s-ar putea reproşa că nu a oprit la timp diareea lui Engels sau l-a lăsat să sufere de limbrici.

De notat că în sat nu mai exista nici un Engels şi tatăl lor era foarte mândru de treaba asta, iar mama îi chema din praful uliței cu numele întreg, nu cu diminutive, cum s-ar putea crede. Marx şi Engels, veniți la masă! Sau spălați-vă pe mâini!

Când s-a născut al treilea frate, în ciuda faptului că soții îşi doreau o fetiță, nimeni nu s-a mirat că a primit numele Lenin. Lenin Dorfman era un copil cam alintat şi, mai târziu, s-a dovedit leneş şi foarte slab la învățătură. In ciuda acestei situații, a trecut din clasă în clasă fără dificultăți, primea note peste medie şi, de aceea, a ajuns un neisprăvit, pardon de expresie. Lenin Dorfman s-a apucat de fumat la nici doisprezece ani şi de curve, la cincisprezece. A fost reținut în oraşul de raion pentru vagabondaj de mai multe ori, dar de fiecare dată îl eliberau urgent şi nemotivat. N-a învățat nici o meserie, şi-a exploatat părinții şi, într-o oarecare măsură frații, nu a reuşit nici ca fotbalist, deşi nimeni nu îndrăznea să-l huiduiască pe teren şi nici un arbitru nu l-a eliminat pentru joc periculos.

– Sunteți trei frați, vasăzică...

– Mai am un frate, suntem patru!

– Ah, am spus, deci mai există unul! Nu-mi spune cum îl cheamă, lasă-mi plăcerea să ghicesc. Se numeşte... Stalin!

– Da' de unde! Când s-a născut cel mic, lucrurile se schimbaseră în mare măsură. Până şi în satul nostru lumea a făcut progrese, nu mai era important să te cheme politic, aşa că i s-a dat un nume frumos, modern şi de viitor. Pe fratele cel mic îl cheamă Ionatan.

DOREL SCHOR

Profesorul Victor Neumann, „un om al Luminilor"

La 17 decembrie 2015, în Salonul „Carol I" al Bibliotecii Centrale Universitare din Bucureşti, a avut loc lansarea seriei de autor (apărute la editura RAO) dedicate *prof. univ. dr. Victor Neumann*, eveniment care a adus în atenția publicului cititor trei titluri deja cunoscute: „Tentația lui *homo europaeus*. Geneza ideilor moderne în Europa Centrală şi de Sud-Est"; „Neam, Popor sau Națiune? Despre identitățile politice europene"; „Ideologie şi fantasmagorie. Perspective comparative asupra istoriei gândirii politice în Europa Est-Centrală"; şi un titlu nou: „Conceptualizarea istoriei şi limitele paradigmei naționale". În cadrul acestui eveniment au luat cuvântul prof. univ. dr. Andrei Cornea, prof. univ. dr. Bogdan Murgescu, Ovidiu Enculescu şi autorul.

Ovidiu Enculescu, directorul general al editurii RAO, a evocat întâlnirea cu Victor Neumann – cu un an în urmă, cu prilejul lansării volumului „Anatomia succesului. Marius Ghilezan de vorbă cu Dorin Sarafoleanu"; acesta a fost momentul în care profesorului Neumann i-a fost adresată invitația de a oferi spre publicare măcar o carte. Cele patru volume lansate în prezent constituie răspunsul la propunerea care îi fusese făcută – primele trei titluri deja enunțate constituind ediții revizuite şi adăugite, în timp ce ultimul devine o noutate editorială despre care sunt invitați să discute Bogdan Murgescu şi Andrei Cornea.

Bogdan Murgescu, profesor la Facultatea de Istorie a Universității din Bucureşti, a arătat că volumul „Conceptualizarea istoriei şi limitele paradigmei naționale" grupează zece studii care acoperă peisajul istoriei şi al culturii române din secolul al XVIII-lea până în trecutul recent; în opinia sa, V. Neumann se singularizează prin abordările şi tematicile pe care le-a propus şi cultivat. Istoricul Murgescu subliniază că studiul interferențelor culturale constituie un domeniu ilustrat anterior de Răzvan Theodorescu, Pompiliu Teodor, Alexandru Duțu, dar contribuțiile profesorului Neumann rămân exemplare atât prin configurarea profilului Europei Central-Răsăritene, cât şi prin animarea cercetărilor asupra zonei Banatului – regiune care „ilustrează beneficiile pluralității culturale şi ale unei anumite deschideri şi ale unei bune convieţuiri între diverse etnii, confesiuni şi grupuri de oameni". Istoria văzută prin lentila conceptuală oferă noi deschideri asupra istoriografiei româneşti, invită la regândirea componentelor limbajului (politic, civic, religios, cultural), rafinează modul de înțelegere a conceptelor în contextele lor istorice şi culturale. Totodată, profesorul Murgescu afirmă că istoria conceptuală este un câmp privilegiat de interacțiune a studiilor istorice cu alte discipline (ştiințe politice, studii literare, psihologia istorică sau culturală) şi o modalitate pentru a da relevanță studiilor româneşti în contexte internaționale sau globale.

Andrei Cornea, profesor la Facultatea de Litere a Universității din Bucureşti, îşi asumă o perspectivă „din afară", în virtutea „avantajului de a nu fi istoric". Dacă istoria evenimențială constituia o povestire a cărei substanță este „impregnată de stereotipii – politice, ideologice, naționale", istoria clasică prezintă „două mari riscuri şi defecte". Pe de o parte, inventează mituri naționale care trebuie să devină coerente; istoria românilor era discutată în paralel cu istoria unor minorități naționale (care de sute de ani convieţuiau cu populația românească, dar erau înfățişate ca având o altă istorie), principiul „istoricismului hegelian" aflându-şi aici o ilustrare fără fisură – fiecare națiune îşi este propria plantă, iar hibridizarea nu trebuie acceptată. Pe de altă parte, tendința de a fi anacronici – concepte folosite în mod curent (*națiune*, *libertate*, *popor*, *revoluție*, *națiune*) al căror conținut actual îl proiectăm în trecut („Revoluția" lui T. Vladimirescu, „Unirea" lui Mihai Viteazul, „libertate" în secolele al XVIII-lea şi al XIX-lea) – naşte întrebarea în ce măsură avem dreptul să aplicăm acest procedeu. Răspunsul îl oferă profesorul Neumann scriind o astfel de carte, în care capătă contur resemantizarea – regândirea, în contextele corespunzătoare, a sensurilor –, critica adusă tendinței de a face istorii paralele, reintegrarea istoriei minorităților în istoria marilor națiuni, în scopul facilitării convieţuirii „într-o Europă aflată în mare dificultate, dificultate care nu este independentă de această problemă identitară".

CLAUDIA BOSOI

Continuare în pag. 20)

Cioran – un eretic de geniu și câteva derapaje

O carte de referință, intitulată simplu "Cioran",semnată de Simona Modreanu (ed. Junimea, Iași, 2005), mi-a atras atenția prin amplitudinea şi finețea analizei. Să menționăm dintru început că autoarea a condus Centrul Cultural Român de la Paris între 1999 şi 2001. Pe când publica această carte (apărută concomitent şi la Paris, în limba franceză), autoarea era conferențiar la Departamentul de limbă şi literatură franceză al Universității "Al. I. Cuza" din Iaşi. Până la acea dată, după opinia mea, era cartea cel mai bine documentată din punct de vedere bibliografic. Şi nu e singurul merit al cărții, care ar fi putut constitui o bună teză de doctorat. Ca structură, avem de-a face cu două demersuri, unul tematic şi altul lingvistic şi stilistic, sesizând diferențele dintre creația românească şi cea franceză din opera cioraniană.Contrastele şi contradicțiile sunt, subliniază autoarea, însoțitoarele nelipsite ale celui mai mare moralist al secolului XX. (Fiu de preot, dar teolog ateu, pasionat de mistică, dar sceptic). Prieteni, din aceeaşi generație, Cioran consideră că Mircea Eliade nu e preocupat de religie, ci de religii, adică nu de credință ci de cunoaştere ca istoric. Dar Cioran însuşi este un mare admirator al budismului, de care ar fi fost mai ataşat dacă nu ar pretinde suprimarea dorinței, ca rezervor al tuturor relelor şi al suferinței. ("Ce-ar fi fost omul fără dorințe ?") Sunt reamintite câteva obsesii cioraniene. Dumnezeu ("Omul are nevoie de Dumnezeu pentru a fi, iar Dumnezeu are nevoie de om pentru a rămâne"; "Dumnezeu va dispărea odată cu memoria ultimului om"; "Dumnezeu ca perfecțiune n-ar fi trebuit să creeze lumea"; Muzica ("Dacă e cineva care îi datorează totul lui Bach, acela e Dumnezeu"). Răul ("Mă întreb de la cine e, doar de la Diavol?"). Durerea ("E ceea ce avem mai intim").

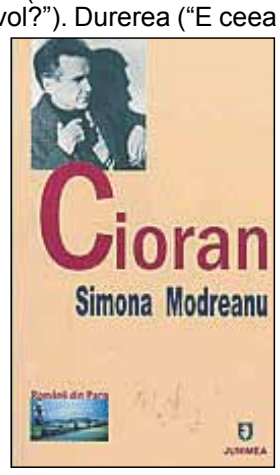

Autoarea departajează cele două cariere ale lui Cioran, înainte şi după expatriere, marcându-le cu finețe caracteristicile. Cioran român: impulsiv, excesiv, cârcotaş, vorbăreț, leneş, fatalist. Cioran francez: lucid, insolent, malițios, crud, ironic, rafinat. Cioran se desparte de stilul grandilocvent al primelor texte, iar locul discursivității îl ia fragmentul,aforismul.

Țin să fac doar două obiecții: una la adresa autoarei, cealaltă la adresa marelui moralist şi eseist. În mult discutata carte "Schimbarea la față a României" – scrie autoarea – Cioran îşi permite unele afirmații pe care, cum se ştie, le va regreta şi amenda ulterior (intoleranța față de elementul alogen: unguri,evrei), care pot părea injurioase în epoca "corectitudinii politice" (ar trebui spus, şi fără ironie, pur şi simplu, din punctul de vedere al corectitudinii, căci afirmațiile respective nu pot părea, ci sunt injurioase! – n.m.).

A doua obiecție se referă la o neînțelegere a lui Cioran, cu privire la termenul *Țimțum*, central în Cabala lurianică. În "Neajunsul de a te fi născut", Cioran notează: "*Țimțum*. Acest cuvânt ridicol (sic!) desemnează un concept major al Cabalei.Pentru ca lumea să existe,Dumnezeu, care era totul şi peste tot, a consimțit să se strângă (corect, să se restrângă – n.m.), să lase un spațiu *gol*. În această *gaură* a luat naştere lumea.Suntem produsul înghesuirii (corect, *replierii* n.m.) sale voluntare, al retragerii sale parțiale". Or, constructul lurianic (Isaac Luria,1534-1572) are o consecvență logică şi istorică. Mai întâi, Luria combate concepția panteistă, căci dacă Dumnezeu ar fi peste tot, s-ar confunda cu lumea.Or, El e separat, doar a făcut loc lumii (de aici şi liberul arbitru). Conceptul lurianic s-a articulat în jurul a trei momente cosmogenice esențiale: 1) *Țimțum*, contracția divinului; 2) *Şevirat kelim*, spargerea vaselor, în cursul procesului de emanație, deoarece receptacolele menite să primească lumina s-au spart, scânteile s-au amestecat cu cojile (*kelipot*), aşa încât nu există nici un rău care să nu cuprindă şi puțin bine şi nici un bine care să fie în întregime lipsit de rău; 3) *Tikun*, reparația, separarea binelui de rău, poporul evreu având misiunea de a aduna fărâmele împrăştiate în lume, într-un proces de răscumpărare, care se va încheia prin venirea vremurilor mesianice. Odată lămurite aceste obiecții, țin să subliniez, încă o dată, faptul că lucrarea Simonei Modreanu oferă numeroase chei de înțelegere a operei unui gânditor român şi francez care a marcat un secol.

ȚICU GOLDSTEIN

2016, anul organizării Congresului F.C.E.R.

(Urmare din pag. 2)

Menționez că pe 27 ianuarie a.c., la Bruxelles a avut loc întâlnirea anuală a Parlamentului European pentru comemorarea Zilei Mondiale a Holocaustului, România fiind reprezentată de Liviu Dragnea, iar din partea F.C.E.R. a participat Silviu Vexler consilierul preşedintelui.

La o întâlnire a Congresului Mondial Evreiesc, F.C.E.R. a fost reprezentată de directorul Cancelariei Rabinice, Eduard Kupferberg. De altfel, Federația se va înscrie în programul CME de abordare a situațiilor de criză din comunitățile evreieşti din lume.

– Anul 2016 este deosebit de important pentru evreii din România, deoarece va avea loc al treilea Congres al F.C.E.R.. Cum şi cine va putea lua parte la alegeri?

– Congresul va fi programat, aşa cum am spus, în luna iulie. Deşi Congresul al II-lea (anterior) a avut loc în 2010, din cauza condițiilor interne şi internaționale, a fost necesară modificarea Statutului Federației, astfel încât acesta să permită menținerea conducerii alese cu maximum doi ani mai mult decât termenul stabilit. Aşadar, acum suntem perfect statutari, conform aprobării Statutului nostru de către Secretariatul de Stat pentru Culte, iar orice reproş la adresa legalității actualei conduceri este total nefondat.

Există şi un program privind organizarea Congresului, aprobat de Comitetul Director la reuniunea sa din 7 ianuarie 2016, care va fi respectat întru totul. Avem un Regulament şi un calendar pentru alegeri, iar dacă vor mai fi propuneri, făcute în mod democratic şi transparent, vor fi analizate în conformitate cu Statutul actual, pentru că eventuale noi modificări statutare nu vor putea fi operate decât în limita unor solicitări intervenite la Congres.

Vor fi alese organele de conducere ale F.C.E.R., respectiv Consiliul de Conducere, Comitetul Director, preşedintele, vicepreşedintele şi secretarul general. Cât despre cine va putea candida, Regulamentele vor fi discutate şi aprobate în organele colective de conducere, condițiile vor fi respectate în deplină transparență. Oricine va întruni aceste criterii statutare, inclusiv pe cele privind anumite cerințe personale, va putea candida. De exemplu, se cere o anumită vechime în activitatea de conducere la comunități şi Federație, dar şi experiență managerială. Nu putem improviza, e nevoie de eficiență, dar vom face numai ce e legal, şi în condiții de transparență. În ultimii zece ani, Federația a înregistrat o serie de progrese remarcabile, ca de pildă în activitatea de cult mozaic, unde avem patru rabini, la Templul Coral din Bucureşti se asigură zilnic *minian*, la fel şi la Oradea, în ambele cazuri participanții fiind numeroşi de Şabat şi de sărbători. La Botoşani şi în alte comunități, *minian*-ul de Şabat este mereu asigurat. S-a dat atenție evenimentelor religioase în activitatea Centrelor Comunitare Evreieşti, la Bucureşti, rabinul Rafael Shaffer participând cu consultații, lecții şi conferințe. Remarcabil este şi programul nostru de refacere a patrimoniului de cult, în condițiile în care am beneficiat de un sprijin financiar important din partea Guvernului, a primăriilor şi, mai ales, a Fundației Caritatea.

O altă realizare de seamă o constituie chiar punerea pe picioare a Fundației Caritatea pentru a obține restituirea proprietăților evreieşti preluate abuziv de regimurile totalitare, pentru a sprijini activitățile de păstrare şi valorificare a moştenirii noastre istorice, culturale şi de cult, de asigurare a asistenței sociale şi medicale a populației vârstnice. Aceste realizări trebuie să rămână înscrise în activitatea Federației şi după Congres. Pentru anii 2016 şi 2017, cât durează actualul Memorandum încheiat cu Fundația Caritatea, avem şi alte proiecte importante în domeniile menționate.

Organizarea Congresului va necesita un efort financiar substanțial pentru asigurarea procesului de alegeri de reprezentanți, de candidați etc. Obligația mea, ca preşedinte, este să asigur desfăşurarea alegerilor în condiții absolut democratice, transparente, cu respectarea tuturor prevederilor statutare. Dar asta nu va însemna indiferență față de persoanele care vor răspunde în viitor de soarta Federației. Suntem pentru respectarea tuturor prevederilor legale şi statutare democratice, dar cu atenție pentru persoanele în mâinile cărora lăsăm Federația.

– *Să vă pun o întrebare care stă pe buzele tuturor. Veți mai candida?*

– Nu am luat încă o decizie deşi, inclusiv de ziua mea, am primit multe mesaje şi solicitări în acest sens. Mă voi decide, în funcție de evoluția mai multor lucruri.

– *Cum se procedează pentru a candida la alegerile pentru funcția de deputat al comunității evreieşti?*

– Nu este vorba numai de deputat, ci şi de candidații la alegerile locale, în județele unde vom avea posibilitatea de a înscrie candidați pe lista F.C.E.R. Pentru candidații la alegerile parlamentare, avem reguli care vor fi analizate şi eventual revăzute de către Comitetul Director. Astfel vom pune la punct Regulamentul de desemnare a candidaților F.C.E.R. Există un set de criterii şi condiții pentru candidații la alegerile locale, parlamentare şi pentru conducerea Federației.

– *2016 mai are şi alte evenimente majore, în afară de Congres. V-aş ruga să le trecem în revistă.*

– În 2016 se comemorează 75 de ani de la Pogromul antievreiesc legionar din Bucureşti, dar şi de la Pogromul de la Iaşi, ca şi de la deportările evreilor din Bucovina şi Moldova de Nord spre Transnistria. Vom adopta un proiect special, aşa cum am făcut la comemorarea ghetoizării şi deportărilor din Ardealului de Nord.

Să mai subliniem că manifestarea „Zilele Sebastian" va fi ridicată la rang de Festival, că vom lua parte la sărbătorirea a 140 de ani de la naşterea mişcării dadaiste, Tristan Tzara fiind un evreu din Moineşti. Vom merge concomitent cu aceste proiecte şi cu pregătirea Congresului, precum şi cu prezența noastră în viața politică românească.

Vreau să urez un an bun tuturor cititorilor dvs., precum şi celor care realizează revista *Realitatea Evreiască*, exprimând dorința de a se obține noi progrese în realizarea publicației.

– *Vă mulțumesc.*

AD MEA VEESRIM!

Preşedintele C.E. Huşi, **Costache Clim**, dovedeşte cât de importantă este o comunitate mică când pui grija pentru oameni mai presus de grijile tale. Comunitatea braşoveană, condusă de **ing. Tiberiu Roth**, a înregistrat, printre succese: renovarea sinagogii centrale; organizarea primului festival pe țară al corurilor de tineret evreu; recenta inaugurare a monumentului dedicat victimelor deportărilor din Ardealul de Nord, în timpul ocupației de către Ungaria fascistă. C.E. Sighet s-a impus în conştiința evreilor de pretutindeni prin realizarea casei memoriale „Elie Wiesel" – Sighetul fiind oraşul natal al scriitorului – în care au loc acțiuni educative organizate sub conducerea harnicului preşedinte al Comunității, **ing. Hari Markus**.

Tuturor – la mulți ani! şi *Ad Mea Veesrim*! **(R.E.)**

„Să trăim în bună înțelegere"

Lansarea romanului „Femeia în fața oglinzii", de Eric-Emmanuel Schmitt

O lansare cu stil – cartea unui scriitor renumit: Eric-Emmanuel Schmitt, un apreciat autor francez, tatăl fiind evreu. Romanul, al 14-lea apărut la *Humanitas*, cu autorul prezent a doua oară la Bucureşti. Prima dată – la Teatrul *Nottara*, unde i s-a jucat „Noaptea la Valognes". Acum – la Institutul *Cervantes*. Nimeni n-a ținut speech-uri. După succinta carte de vizită prezentată publicului de directorul general la *Humanitas Fiction*, Denisa Comănescu, şi lectura primei pagini din proza nou apărută, „Femeia în fața oglinzii", prozatorul a fost supus unui „foc încrucişat" de întrebări din partea editorului şi a prezentatorului, Luca Niculescu (la vremea respectivă încă director la RFI – România): arta de „a intra în pielea" personajelor feminine, experiență personală – ficțiune, credință şi ateism, relația cu natura, atitudinea în fața terorismului actual.

Răspunsurile s-au coagulat într-o confesiune estetică, filozofică, etică: descoperirea părții feminine ascunse în orice bărbat, cercetarea lumii prin ochii celuilalt gen; încercarea de preschimbare a eu-ului propriu în cel al personajului, trimitere nerostită la „Madame Bovary c'est moi", îmbinată cu buna cunoaştere a epocii în care personajul este plasat; trăirea unei experiențe-unicat: o noapte, rătăcit de ghid şi grupul de alpinişti din care făcea parte, petrecută pe cel mai înalt munte din Algeria, salvat a doua zi dimineață. „O noapte în care am intrat ateu şi am ieşit religios. Noaptea aceea a lăsat în mine umbra lui Dumnezeu, care nu m-a părăsit vreodată de atunci. […] O revelație e o revoluție. […] Toți suntem ignoranți; credincioşi, atei, indiferenți. […] Fiecare trebuie să-şi trăiască ignoranța. Nimeni nu are dreptate, nimeni nu se înşală. […] Soluția nu este să fim toți credincioşi sau toți atei, ci să trăim în bună înțelegere unii cu ceilalți". Relația cu natura e resimțită în maniera lui Francesco d'Assisi: „infinit respect față de toate creaturile lumii".

Privitor la atentatele teroriste din 2015 în Franța, opinia lui Eric-Emmanuel Schmitt a fost că răspunsul cuvenit este „a continua să trăim cu demnitate", iar referirile la mass media au fost critice. „Cred că epoca noastră cultivă pesimismul, anxietatea. Promovăm eroul Răului, nu al Binelui. […] Portrete de terorişti fanatici, prezentați pe larg în presă, sunt mai cunoscute decât Charles de Gaulle. […] Cred în rolul principal al educației, în rolul artei. Teroriştii refuză Legea Divină. […] Ei nu învață islamismul, iau drept bun ceea ce li se spune". Dacă decojim, din romanul lansat, ingrediente ca sex, accesorii feminine comune, frumusețe, bogăție, glorie până la sațietate, se ivesc toate aceste convingeri despre artă şi viață, având resort conflictual „spaimele unei epoci în care se războiesc diferitele credințe". Care epocă? Secolul al XVI-lea flamand, începutul vienez de veac XX, Hollywood-ul de azi?

IULIA DELEANU

Benjamin Netanyahu: din ce în ce mai multe state arabe se întorc spre Israel

În prima sa întâlnire din acest an cu reprezentanții presei străine acreditați la Ierusalim, prim-ministrul israelian Benjamin Netanyahu, în dubla lui calitate de premier şi de ministru de externe, a vorbit despre relațiile statului evreu cu statele lumii. Prezentând pe scurt situația acestor legături, el a menționat o evoluție, deocamdată incipientă dar promițătoare, cea a relațiilor cu unele state arabe. ”Avem, bineînțeles, două mari tratate de pace cu Egiptul şi Iordania. Dar avem relații în creştere şi în expansiune cu multe dintre statele arabe din Orientul Mijlociu. Întrebarea este: oare de ce?”. Netanyahu a explicat că schimbarea are două motive. ”Primul, creşterea militantismului islamic şi teroarea care afectează aproape toate țările lumii. Şi dacă aceste state se uită în jur şi se întreabă cine le-ar putea ajuta? Cine dispune de informații militare sau antiteroriste şi de experiența de a lupta împotriva acestor militanți şi experiența de a lupta împotriva terorismului? În mod firesc, apelează la Israel”. Al doilea motiv este faptul că aceste state doresc să aibă parte de ”beneficiile viitorului”, respectiv de acces la tehnologia israeliană din diverse domenii.

În ceea ce priveşte relațiile cu UE, premierul a făcut o diferențiere între relațiile cu statele europene în mod individual, care sunt foarte bune, şi cele cu UE în sine, mult mai proaste. Din cauza birocrației de la Bruxelles sau a unor vechi clişee, a spus el, se iau măsuri antiisraeliene, ca de pildă etichetarea produselor evreieşti din teritorii (ultima dată astfel de lucruri s-au întâmplat acum 70 de ani), sau problema distrugerii unor construcții arabe ilegale, măsuri condamnate de UE, deşi astfel de situații se întâmplă şi în alte teritorii în care se duc războaie. Este vorba aici de aplicarea unor standarde duble sau chiar triple.

Netanyahu s-a plâns de proastele relații cu o serie de instituții internaționale, cum sunt ONU sau Comisia pentru Drepturile Omului. Din păcate, a arătat el, a devenit un obicei să acuzi numai Israelul. ”În fiecare an, la Adunarea Generală a ONU se votează 20 de rezoluții împotriva Israelului şi câte una împotriva Iranului. Tot aşa, cele mai multe rezoluții ale Comisiei ONU pentru Drepturile Omului sunt antiisraeliene, mai multe decât cele împotriva tuturor țărilor lumii luate împreună, Siria, Coreea de Nord şi altele”. În acest context, el a condamnat luarea de poziție a ministrului suedez de externe Margot Wallström, care a sugerat că Israelul ar fi folosit forța excesivă pentru a suprima atacurile palestiniene împotriva cetățenilor israelieni şi a cerut o investigație internațională referitoare la „execuțiile extrajudiciare”. Netanyahu a considerat că şi în acest caz este vorba de aplicarea unor standarde duble, deoarece nimeni nu a condamnat folosirea forței când au avut loc atentatele de la Paris sau din Statele Unite.

În ceea ce priveşte Iranul, premierul a subliniat că acum, când în pofida protestelor Israelului acordul cu Teheranul a fost semnat, comunitatea internațională trebuie să mențină un control strict în ceea ce priveşte respectarea şi îndeplinirea de către Iran a obligațiilor asumate şi să organizeze o opoziție împotriva agresiunii regionale a Iranului. Luând poziție după anunțarea începerii ridicării sancțiunilor impuse Iranului, premierul Netanyahu a arătat că ”marile puteri şi AIEA trebuie să monitorizeze cu atenție activitatea la instalațiile nucleare ale Iranului şi în alte locuri pentru a verifica dacă nu continuă să dezvolte arme nucleare în secret. Israelul va continua să monitorizeze situația, va avertiza despre activitatea negativă a Iranului şi va face tot ce este necesar pentru a-şi salvgarda securitatea şi pentru a se apăra”.

EVA GALAMBOS

Top 3 din 30

O posibilă selecţie a unor evenimente întâmplate în ultimele 30 de zile

Creșterea economică a României – satisfacții și îngrijorări

Mugur Isărescu a ieşit la rampă cu două afirmații aparent contradictorii dar, de fapt, perfect compatibile şi care trag un semnal de alarmă pe care politicienii ar fi mai bine să îl ia în seamă. Pe de o parte, guvernatorul a recunoscut că, în România, creşterea salariilor este inevitabilă (pentru că altfel forța de muncă va pleca acolo unde este mai bine plătită – n.red.), iar pe de alta, şeful Băncii Centrale a avertizat că, dacă politicienii nu vor să ajungă din nou în situația de a lua înapoi ceea ce au dat într-un an electoral, „este bine să dea câte puțin, cu prudență”.

Evoluția economiei româneşti susține întru totul punctul de vedere exprimat de Mugur Isărescu. Cu o creştere de 3,7% pe primele nouă luni din 2015, față de acelaşi interval din 2014, mersul economiei noastre îi obligă pe specialiştii FMI să îşi ia vorba înapoi. În aprilie, aceştia estimaseră că produsul intern brut (PIB) al României va fi în 2015 cu numai 2,7% mai mare decât în anul precedent, iar în 2016 va atinge 2,9%, dar în raportul FMI din octombrie 2015, aceleaşi cifre crescuseră la 3,4% pentru 2015, respectiv 3,9% pentru 2016. Ca să vedem cum ne raportăm la alții, să mai spunem şi că Fondul a estimat creşterea economică a Europei Centrale şi de Est la 3% şi la 1,5% pentru Zona Euro.

Şi atunci, care-i baiul? Eurostat-ul arată că veniturile din impozitele percepute au ponderea cea mai mică în PIB în România (27,7%), urmată de Bulgaria (27,8%), în timp ce în Danemarca veniturile din impozite (pe producție, import, venit etc) reprezintă 50,8% din PIB. Cu alte cuvinte, o parte mai mare din PIB-ul Danemarcii este alocată pentru pensii, protecție socială, apărare, sănătate, justiție, poliție, învățământ etc.

Pe de altă parte, Institutul de Statistică de la Bucureşti consemnează că în trimestrul III din 2015, veniturile medii ale unei gospodării crescuseră cu 8,73% față de acelaşi interval din 2014, iar salariul mediu net a crescut anul trecut cu 7,5% față de 2014, dar productivitatea muncii, singura capabilă să alimenteze sustenabil astfel de evoluții, a scăzut şi rămâne de şase ori mai mică decât media europeană. Dacă mai adăugăm şi că impozitarea muncii este enormă în România față de UE, începem să înțelegem de ce, oricât ar creşte salariile, mai avem mult până să avem o prosperitate comparabilă cu cea a popoarelor din vestul Europei, dar dacă aceste salarii cresc prea repede şi concomitent cu scăderea taxelor, ne putem trezi din nou cu deficite bugetare, deci cu reduceri de pensii, de salarii pentru bugetari, cu diminuarea fondurilor alocate pentru învățământ şi sănătate şi aşa mai departe.

Îngrijorător de mulți adepți ai extremismului în statele arabe

Un sondaj dat publicității de cotidianul „The National” din Emiratele Arabe Unite şi realizat de Inst. Zogby pentru Fundația Tabah din Abu Dhabi arată că extremismul este respins de majoritatea tinerilor din statele arabe, numărul adepților variind însă foarte mult de la o țară la alta.

Cei mai puțini susținători ai ISIS şi Al Qaeda (sub 1% dintre cei chestionați) au fost găsiți în EAU şi Maroc, dar preşedintele Fundației care a comandat studiul, Habib Ali Al Jifri, a declarat cu îngrijorare că „există riscuri şi dacă numai 1% din cei intervievați sunt de acord cu DAESH”.

Şi mai îngrijorător este că 8% dintre tinerii repondenți din Emirate au spus că uneori aceste organizații teroriste ridică probleme cu care sunt de acord. Aceeaşi opinie a fost împărtăşită de 39% dintre repondenții din Kuweit, 28% dintre cei din Arabia Saudită, 21% din Bahrein şi 17% dintre palestinieni.

Printre motivele care îi determină pe unii tineri să adere la organizațiile extremiste, 69% dintre cei chestionați din Emirate, 50% dintre marocani, 38% dintre egipteni, 37% dintre iordanieni şi 36% dintre saudiți au indicat corupția guvernelor şi acțiunile represive ale acestora. Pe de altă parte, 46% dintre repondenții palestinieni, 33% dintre cei din Bahrein şi 30% dintre saudiți au dat vina pe „ocupația străină a unor teritorii arabe”.

Peste 80% dintre cei incluşi în studiu au declarat însă că „extremismul constituie o pervertire a islamului”. Dar şi aici răspunsurile au diferit substanțial de la o țară arabă la alta, afirmația fiind susținută de numai de 45%, 57% şi respectiv 61% dintre kuweitienii, saudiții şi iordanienii chestionați. Dimpotrivă, 15% dintre persoanele intervievate în teritoriile palestiniene, 13% în Iordania şi 10% în Arabia Saudită nu cred că acțiunile grupărilor jihadiste reprezintă o pervertire a islamului.

Studiul a fost realizat pe un eşantion de peste 5000 de subiecți din opt state arabe, respectiv EAU, Iordania, Egipt, Maroc, Bahrain, Arabia Saudită şi Kuweit, precum şi Palestina.

Un trai mai bun pentru minoritățile din Israel

Guvernul de la Ierusalim a anunțat că a aprobat un plan pentru îmbunătățirea condițiilor de viață pentru minoritățile musulmană, creştină, beduină, druză şi circaziană din Israel. Valoarea proiectului, care se întinde pe o perioadă de cinci ani, nu a fost comunicată de autorități, dar presa israeliană o evaluează la 2,5-3,8 miliarde de dolari (10-15 miliarde de şekeli). După cum au subliniat în repetate rânduri preşedintele Rivlin şi premierul Netanyahu, reducerea diferențelor în ceea ce priveşte condițiile de locuit şi accesul la locurile de muncă pentru populația arabă față de majoritatea populației constituie o necesitate pentru asigurarea dezvoltării economiei israeliene. Arabii israelieni, minoritatea cea mai numeroasă, reprezintă aproximativ o cincime din populația țării.

Conform proiectului aprobat şi transmis redacției noastre de purtătorul de cuvânt al premierului Netanyahu, vor fi operate „modificări structurale în mecanismele guvernamentale de alocare a fondurilor, pentru a fi reduse discrepanțele şi a stimula dezvoltarea economică”. Sectoarele incluse în proiect sunt învățământ, transport public, şosele, infrastructură, protecție socială, aplicarea legii, autorități locale, sport, servicii comunitare, iar fondurile alocate vor fi aprobate de guvern. Primul ministru a precizat că vor fi stimulate construcțiile de locuințe cu mai multe etaje.

„Ați făcut un pas important, vital pe calea reducerii diferențelor care au existat de mulți ani încoace”, a spus preşedintele Rivlin, felicitând Cabinetul Netanyahu pentru adoptarea proiectului.

ALX. MARINESCU

Scrisoare deschisă evreilor din Bucureşti

C.S.I.E.R.
Din istoria C.E.B.

Ne referim la un document tipărit, care a circulat probabil sub formă de foaie volantă, căci în presa timpului nu a apărut. Scrisoarea este semnată de membrii conducerii impuse Comunității Evreilor din Bucureşti de către Centrală în februarie 1942 şi este prilejuită de debarcarea lor în noiembrie 1944. Prevăzând, în noul context politic, acuzațiile care li se vor aduce, Lazăr Halbertal şi ceilalți membri din conducere au considerat necesar să informeze obştea evreiască bucureşteană despre activitatea lor desfăşurată timp de aproape trei ani, ani ai Holocaustului distrugător. Este un text justificator al activității desfăşurate, care, însă, nu poate să mintă căci se referă la date şi fapte concrete.

Aşadar, în ciuda învinuirilor aduse pentru un aşa-zis colaboraționism cu regimul de tristă amintire, o descriere obiectivă a activității comunitare în perioada respectivă nu poate face abstracție de acest document , fie şi pentru ineditul lui, căci formula scrisorilor deschise nu prea a fost o practică curentă în viața comunitară. Deci, care sunt realizările evidențiate în scrisoare? In primul rând, desigur, în domeniul asistenței sociale. Conform datelor citate, situația este mult superioară etapei anterioare. Astfel, dacă la preluarea conducerii s-au găsit doar 300 de dosare de asistați, la plecare se lasă 11000; în prevederile bugetare, la capitolul asistență vechea conducere afectase cinci milioane lei, în timp ce înainte de părăsirea postului, conducerea Halbertal a distribuit 85 milioane lei. În legătură cu aceste date credem, însă, că autorii scrisorii trebuiau să țină cont de procesul de pauperizare a evreilor în contextul Holocaustului, o stare de fapt care impunea mărirea cheltuielilor şi a numărului de asistați. Important este, totuşi, faptul că s-a încercat să se țină pasul cu creşterea nevoilor. O obligație a serviciului de asistență, şi căreia i s-a făcut față, a fost echiparea evreilor din detaşamentele de muncă obligatorie, a deținuților din lagăre şi închisori. Totodată, trebuiau ajutate familiile nevoiaşe, date afară din casele românizate şi care, negăsind soluții corespunzătoare, au locuit în adevărate bordeie, lipsite de încălzire şi instalații sanitare. S-au comandat pentru ei aparate de încălzire cu petrol, care au fost montate cu ajutorul elevilor de la şcoala „Ciocanul”. S-a organizat un serviciu de medicină preventivă pentru stăvilirea epidemiilor, în special în cartierele nevoiaşilor. Au fost ajutate văduvele, orfanii, femeile lehuze, tinerele fete care se pregăteau de căsătorie. S-au cumpărat scule pentru meseriaşi, dându-le posibilitate să-şi câştige existența. Se consideră ca un titlu de glorie faptul că au fost salvați de la muncă silnică coreligionarii care nu au fost în stare să se conformeze dispozițiunilor legii privind depunerea de efecte în folosul armatei şi a populației civile. Pe lângă ajutoarele acordate coreligionarilor localnici, au fost ajutați şi refugiații veniți ilegal din Polonia şi Ungaria.

Sunt de reținut informațiile privind atenția acordată cultivării tradiției iudaice, atât în viața religioasă cât şi în cea laică. S-au organizat serbări şi s-au tălmăcit în temple „minunile” trecutului istoric al poporului evreu, „izvor de nădejde pentru viitor”. A fost întărit învățământul ebraic în şcoli. La cererea unor conducători ai mişcării sioniste, a fost înființat un gimnaziu ebraic. A fost respectată sărbătorirea zilei de sâmbătă şi n-au fost uitate nici sărbătorile tradiționale. În templele, sinagogile şi casele de rugăciuni au fost oficiate cu regularitate serviciile divine.

Iată, în rezumat, conținutul scrisorii cu care grupul lui Lazăr Halbertal a ținut să-şi ia rămas bun de la obştea evreiască bucureşteană.

LYA BENJAMIN

Program Expozițional - ROMEXPO 2016*

TTR I (www.targuldeturism.ro) 25-28.02
Târgul de turism al României

TMA (www. tma-expo.ro) 25-28.02
Festival de spiritualitate, medicină alternativă și terapii complementare

ROMANIAN NAUTIC EXPO (www.exponautic.ro) 25-28.02
Expoziție internațională de ambarcațiuni de agrement, sportive și de pescuit, echipamente și accesorii

EXPO SPORT ȘI AGREMENT (www.exposport.ro) 25-28.02
Expoziție de articole sportive, echipamente și accesorii

TÂRG DE PRODUSE TRADIȚIONALE I (www.targprodusetraditionale.ro) 25-28.02
Târg de produse cu specific românesc

EXPO UTILAJE AGRICOLE (www.expo-utilajeagricole.ro) 03-06.03
Expoziție de sisteme agricole, tehnologii și utilaje

BUCHAREST PET EXHIBITION (www.petexhibition.ro) 04-06.03
Expoziție de animale de companie

PRIMĂVARA LA ROMEXPO (www.targdeprimavara.ro) 04-06.03
Târg de bunuri de larg consum

EXPO IT HOUSE (www.expoithouse.ro) 17-20.03
Expoziție de gadget-uri, hardware, software și gaming

CONSTRUCT EXPO (www.constructexpo.ro) 07-10.04
Târg internațional de tehnologii, echipamente, utilaje și materiale pentru construcții

IMMOEX 07-10.04
Salon de servicii imobiliare în cadrul Construct Expo

AEDIFICIUM 07-10.04
Salon de proiecte rezidențiale în cadrul Construct Expo

ELEVATEX 07-10.04
Salon de ascensoare în cadrul Construct Expo

AMBIENT EXPO (www.ambient-expo.ro) 07-10.04
Târg internațional de produse și sisteme pentru amenajări interioare și exterioare, decorațiuni, mobilier și piscine

ROMTHERM (www.romtherm.ro) 07-10.04
Expoziție internațională pentru instalații, echipamente de încălzire, răcire și de condiționare a aerului

ROMENVIROTEC (www.romenvirotec.ro) 07-10.04
Expoziție internațională pentru tehnologii și echipamente de protecția mediului

MOBILA EXPO (www.mobila-expo.ro) 07-10.04
Târg de mobilă cu vânzare

EXPO FLOWERS & GARDEN (www.expoflowers.ro) 07-10.04
Expoziție internațională de flori, amenajări peisagistice, horticultură și grădinărit

ANTIQUE MARKET I (www.antiquemarket.ro) 07-10.04
Târg de obiecte de artă și antichități

TÂRG DE PRODUSE TRADIȚIONALE II (www.targprodusetraditionale.ro) 07-10.04
Târg de produse cu specific românesc

DENTA I (www.denta.ro) 14-16.04
Expoziție internațională de produse și echipamente pentru medicină și tehnică dentară

ROMMEDICA (www.rommedica.ro) 14-16.04
Târg internațional de medicină și farmacie

EXPOVIEW 14-16.04
Salon de optică medicală și oftalmologie în cadrul Rommedica

BEAUTIFY 14-16.04
Salon de chirurgie estetică în cadrul Rommedica

AUTOEXPOTEHNICA (www.autoexpotehnica.ro) 22-24.04
Expoziție internațională de componente și accesorii auto

AUTO EXPO (www.autoexpo.ro) 22-24.04
Expoziție de autoturisme, camioane și utilitare

EXPOMIL (www.expomil.ro) 18-22.05
Expoziție internațională de tehnică militară

BUCHAREST WOMEN DAYS 03-05.06
Festivalul Femeilor

TIBCO (www.tibco.ro) 02-05.06
Târg internațional de bunuri de larg consum

PROSHOP 02-05.06
Salon de sisteme de expunere spații comerciale în cadrul Tibco

EXPO SERVICES 02-05.06
Salon de servicii în cadrul Tibco

KIDEX (www.kidex.ro) 02-05.06
Expoziție de produse și servicii pentru bebeluși, viitoare mămici, părinți și copii

TÂRG DE PRODUSE TRADIȚIONALE III (www.targprodusetraditionale.ro) 02-05.06
Târg de produse cu specific românesc

SENIOR EXPO 02-05.06
Târg dedicat seniorilor

URBAN FEST 17-19.06
Festival de cultură urbană

SHOWROOM MOBILĂ 15.06-15.08
Expoziție permanentă de mobilă

BIFE-SIM (www.bife-sim.ro) 14-18.09
Târg internațional de mobilă, echipamente și accesorii

ANTIQUE MARKET II (www.antiquemarket.ro) 14-18.09
Târg de obiecte de artă și antichități

TÂRG DE PRODUSE TRADIȚIONALE IV (www.targprodusetraditionale.ro) 14-18.09
Târg de produse cu specific românesc

ECO FEST 23-25.09
Festival dedicat comunității eco-bio din România

COSMETICS BEAUTY HAIR (www.expocosmetics.ro) 29.09-02.10
Expoziție internațională de produse și echipamente pentru cosmetică, îngrijire corporală și coafură

MODEXPO (www.modexpo.ro) 29.09-02.10
Expoziție internațională de țesături textile, îmbracăminte, pielărie, blănărie, încălțăminte și marochinărie, accesorii

TÂRG DE PRODUSE TRADIȚIONALE V (www.targprodusetraditionale.ro) 29.09-02.10
Târg de produse cu specific românesc

TIB (www.tib.ro) 12-15.10
Târgul Tehnic Internațional București

EXPOENERGIE (www.eee-expo.ro) 12-15.10
Târg internațional de energie regenerabilă, energie convențională, echipamente și tehnologii pentru industria de petrol și gaze naturale

INVENTIKA (www.expoinventika.ro) 12-15.10
Salon de invenții și inovații

TÂRG DE PRODUSE TRADIȚIONALE VI (www.targprodusetraditionale.ro) 12-15.10
Târg de produse cu specific românesc

DENTA II (www.denta.ro) 20-22.10
Expoziție internațională de produse și echipamente pentru medicină și tehnică dentară

INDAGRA (www.indagra.ro) 02-06.11
Târg internațional de produse și echipamente din domeniul agriculturii, horticulturii, viticulturii și zootehniei

INDAGRA FOOD (www.indagra-food.ro) 02-06.11
Târg internațional pentru industria alimentară

ALLPACK (www.all-pack.ro) 02-06.11
Expoziție internațională pentru ambalaje, materiale, mașini și echipamente specifice

EXPO DRINK & WINE (www.targdevinuri.ro) 02-06.11
Târg de vinuri, băuturi alcoolice și non-alcoolice

TÂRG DE PRODUSE TRADIȚIONALE VII (www.targprodusetraditionale.ro) 02-06.11
Târg de produse cu specific românesc

TTR II (www.targuldeturism.ro) 17-20.11
Târgul de Turism al României

ROMHOTEL (www.romhotel.ro) 17-20.11
Expoziție internațională de echipamente, mobilier și dotări pentru hoteluri și restaurante

FOOD INTERNATIONAL 17-20.11
Salon internațional de gastronomie în cadrul Romhotel

TÂRG DE PRODUSE TRADITIONALE VIII (www.targprodusetraditionale.ro) 16-20.11
Târg de produse cu specific românesc

TÂRGUL CADOURILOR DE CRĂCIUN (www.expo-cadou.ro) 01-11.12
Târg de cadouri, decorațiuni și suveniruri

YABBA DABA DOO 09-10.12
Festival dedicat familiei și copiilor

REVELION 2017 31.12

www.romexpo.ro

*Program actualizat la data de 7 octombrie 2015

Blvd. Mărăști nr. 65 – 67, Sector 1, București - ROMÂNIA, C.P. 32-3, Cod Poștal 011465
Tel.: (004) 021 207 70 00 / (004) 021 202 57 00; Fax (004) 021 207 70 70; e-mail: romexpo@romexpo.ro

Timişoara culturală și parteneriatele româno-israeliene

De vorbă cu istoricul VICTOR NEUMANN, *director al Muzeului de Artă din Timişoara*

(Urmare din pag. 16)

La redactarea ei au luat parte 15 cercetători provenind din România, Serbia şi Ungaria. Istoria aceasta este o noutate din punct de vedere informațional şi interpretativ, al triplei perspective istoriografice – română, sârbă şi ungară –, precum şi din acela al înțelesului dat identității regionale. Cartea include bogăția de date, fapte, nume, narațiuni despre oameni, comunități, locuri, limbi şi culturi, administrații, învățământ, congregații religioase şi politici şi prezintă perioada cuprinsă între anii 1718 şi 1919. Încă ceva: e cea dintâi istorie regională a României, una recunoscând şi discutând pe larg coexistența mai multor grupuri religioase şi cultural-lingvistice. Multi şi interculturalitatea, contextualizarea central şi sud-est europeană, comparația cu alte regiuni din zonele amintite sunt ilustrate prin contribuții solide ce evidențiază particularitățile Banatului. O bună parte dintre acestea rezultă din poziția geografică, din straturile culturale şi de civilizație, din colonizările austriece, din amalgamul de moşteniri ce au conturat acest spațiu situat între două mari imperii şi între două mari religii. Un capitol de sine stătător se referă la reforma religioasă iudaică şi la emanciparea evreilor, dezvăluind încă una dintre trăsăturile ce particularizează regiunea. Titlul cărții este *Istoria Banatului. Studii privind particularitățile unei regiuni transfrontaliere* şi este publicată de Editura Academiei Române. Numără 620 de pagini şi are un cuvânt înainte semnat de academicianul Răzvan Theodorescu.

– Ce oferă special astăzi Timişoara, cultural şi nu numai?

– Prin candidatura oraşului pentru titlul de capitală europeană a culturii, Timişoara arată lumii că este un oraş care intră în competiție cu alte oraşe ale României şi, cine ştie, poate cu alte oraşe ale Europei. Cert este că sunt aici oameni care au îndrăznit să creadă că Timişoara va avea din nou de spus şi de arătat ceva lumii, ceva special. Nu doar în sens revoluționar. Marginalizată ori izolată în deceniile postbelice, Timişoara n-a fost şi nu cred că este, prin trecutul său de trei secole, un burg revoluționar. Oraşul este prin excelență unul cu vocație reformatoare, cu cetățeni ce şi-au însuşit şi au practicat toleranța religioasă încă în secolul Luminilor. Viața comunitar-urbană a beneficiat adesea de orizonturi intelectuale şi spirituale care au fuzionat. Ceea ce înseamnă că nicicând spiritul nu a fost unul revoluționar. Aidoma altor oraşe româneşti şi central-europene, locuitorii Timişoarei s-au făcut remarcați prin contribuții ieşite din comun în ştiință şi tehnică, în muzică, arte plastice şi arhitectură, în istoriografie şi muzeologie. S-au afirmat prin buna intenție de a-şi însuşi mai multe limbi şi mai multe culturi, de a coabita paşnic. Clasa de mijloc a modelat societatea şi nu elitele. În pofida nemulțumirilor şi criticilor formulate de locuitorii de astăzi – unele, perfect îndreptățite –, câteva bune tradiții n-au dispărut întrutotul. Ținând seama de instituțiile publice şi mai ales de cele private de astăzi, de oamenii talentați din orice profesie, de ceea ce mereu s-a făptuit prin ei, de potențialul creativ existent (insuficient pus în valoare), vom fi de acord că Timişoara are şansa să se restarteze. Desemnarea drept capitală europeană a culturii în anul 2021 va fi un excelent prilej de reînvățare a principiilor care au dominat societatea timişoreană de altădată şi care sunt fundamentate prin conceptele: toleranță, spirit cosmopolit, cultură competițională.

Victor Neumann, „un om al Luminilor”

(Urmare din pag. 16)

Concluzia profesorului A. Cornea închide în sine o caracterizare a lui V. Neumann: „un om al Luminilor, un bănățean aflat sub înrâurirea Imperiului austriac, un iluminist moderat față de radicalismul iacobin al Revoluției franceze, un om al dialogului, al prieteniei şi al împrietenirii cu celălalt; [...] un om al Luminilor, într-o lume prea adesea dominată de romantism pasional, mitologii arbitrare, mult relativism şi, în general, dispreț față de națiuni şi naționalitate”.

Victor Neumann a atras atenția asupra relațiilor dintre diversele comunități cultural-lingvistice sau cele confesionale din Europa Centrală şi de Sud-Est; a reliefat profilul personalităților din spațiile învecinate (ale „culturilor confraterne”: sârbă, maghiară, bulgară, greacă), nu doar acelea din sfera de limbă română ori din *mainstream* (cultura germană, franceză, italiană). Profesorul Neumann a subliniat importanța de a observa similitudinile existente între spațiul românesc şi zonele învecinate – sub aspectul națiunii şi al politicii –, influențele culturale care derivă din contactul cu regiunile limitrofe (cuvinte care indică habitatul, cultura mâncării şi înrudirea cu obiceiurile culinare turceşti şi sârbeşti; terminologia de origine slavă în cadrul confesiunii ortodoxe; elemente împrumutate din cultura central-europeană – austriacă, ungară, germană), personalități ca Dimitrie Cantemir, membrii Şcolii Ardelene, dar şi Paul Iorgovici, Constantin Diaconovici Loga fiind analizate în context european. Concluziile aduc argumente pentru a regândi problematica românească din perspectiva viitoarei integrări europene, a discuta suplimentar elementele sociale (nu numai cum au evoluat elitele) şi a propune o reconstrucție la nivelul clasei de mijloc. Idealul proiectat asupra acestei grupări sociale este de a fi educată prin efortul şcolii şi al administrației, de a avea o cultură extinsă pe orizontală (colectivă) şi una individuală, astfel încât membrii clasei de mijloc să adere în mod conştient la comunitate (europeană, regională, religioasă, națională) şi să îi ofere o contribuție intelectuală în măsură să-i definească identitatea socială.

Clipe de mândrie pentru obştea noastră

(Urmare din pag. 10)

Evidențiind una din consecințele cercetării – „crearea unei bănci de date privind aspectele demografice şi onomastice care salvează de la uitare peste 400 de nume” – , laureatul a trecut în revistă direcțiile de studiu care l-au ghidat: „universul religios şi cultural, mişcarea sionistă, tragedia Shoah-ului, ataşamentul față de locurile natale ale evreilor hârlăuani”. Născută din „datoria memoriei” şi „necesitate ştiințifică”, această carte poartă dedicații semnificative: față de bunicii căzuți pe câmpul de luptă în primul război mondial, fără a avea cetățenie română, eşantion al participării masive, uneori făcând jertfa supremă, a evreilor români la Războiul de reîntregire a României; față de părinții orfani de război, care n-au avut posibilitatea să învețe decât clasele primare; față de soție şi copii – expresie a comuniunii, respectiv, a continuității spirituale.

Premiul Academiei Române „este încă o confirmare a valorii operei” domniei sale, „apreciată de cei mai importanți reprezentanți ai intelectualității româneşti”, se scrie în mesajul de felicitare adresat laureatului de preşedintele şi vicepreşedintele F.C.E.R. A fost o dublă sărbătorire, fiindcă decernarea premiului a avut loc la scurt timp după apariția volumului „*In honorem* Carol Iancu”, editat de prof. univ. dr. Alexandru-Florin Platon, tipărit de Editura Universității „Al. I. Cuza” din Iaşi, la scurt timp după ce profesorul Iancu a primit titlul de Membru de Onoare al Institutului de Istorie „A.D. Xenopol” al Academiei Române – Filiala Iaşi. În primele capitole, sugestiv intitulate „Dosar ştiințific”, sunt incluse *curriculum vitae*, direcții de cercetare, liste de publicații.

Acad. *Alexandru Zub*, director onorific al Institutului, se referă la teme centrale din istoria evreilor asupra cărora s-a axat Carol Iancu: „mituri fondatoare, permanențe şi rupturi, excludere şi integrare, solidarități specifice, figuri eminente ale iudaismului”. Acad. Zub creionează caracterizări generale: „păzitor al memoriei”, inclusiv în poezie, sub numele de Tristan Janco; „datoria de a asuma critic trecutul”; „lecția convieţuirii”. După o definire a preocupărilor lui Carol Iancu – istoria comunităților evreieşti din România şi istoria evreilor „din lumea mediteraneană din Antichitate în timpurile moderne” – prof. univ. dr. *Alexandru-Florin Platon* conturează mai întâi poziția, între 1970 - 1990, a statului totalitar față de istoria minorităților naționale, parte a istoriei României, constând în „anumite tabuuri şi prejudecăți latente”, drept pentru care „istoriografia era constrânsă […] la unele opacități față de minoritățile naționale”. Prin cercetările sale, bazate pe „o solidă documentare de arhivă”, profesorul Iancu a „restituit istoriografiei româneşti un amplu fragment din istoria ei modernă şi contemporană” privind „evreii din România de la mijlocul secolului al XIX-lea până la finele celui de-al doilea război mondial”. Alte domenii în care s-a ilustrat profesorul Iancu, apreciate de profesorul Platon: formarea de generații de cercetători ştiințifici în istorie; promovarea dialogului iudeo-creştin, prin înființarea, în 2001, a Şcolii de Studii Superioare de Iudaism, în Franța.

Carol Iancu

Corneliu Sabetay

Premiul „Ion Hațieganu” pentru medicină a mers către prof. univ. dr. Corneliu Sabetay, coordonator al „Tratatului de Chirurgie, vol. III: Chirurgie Pediatrică, ediția a II-a. Acelaşi volum a fost distins anul trecut cu Premiul Academiei de Ştiințe Medicale. „Volumul este o lucrare colectivă, la care au participat specialişti de la centrele universitare din Bucureşti, Constanța, Timişoara, Iaşi şi cercetători din străinătate; respectiv – prof. univ. dr. Yehuda Yona, din Chicago, şi prof. univ. dr. Benoît Galifer, din Montpellier. Am dedicat lucrarea profesorilor mei Constantin Vereanu, A. Pesamosca şi Petre Georgescu, personalități de la care am învățat foarte mult”, a declarat profesorul Sabetay, autor, până în prezent, a 12 cărți de medicină. Tradiția medicală continuă: fiul lui, Sergiu, stabilit în Israel, este cadru universitar şi şeful Clinicii de neurologie din Haifa. Cinstirea profesorilor Iancu şi Sabetay – cinstirea obştii evreieşti din România, azi.

Laureați ai Premiului „Virgil Madgearu” pentru economie au fost prof. univ. dr. Dinu Marin şi dr. Teodor Brateş, coautori ai lucrării „Răzbunarea trecutului”.

Armenii și evreii – experiență comună în genocid

(Urmare din pag. 14)

împreună cu o echipă de cercetători, a elaborat articole despre evrei, armeni şi creştinii din Orient (Siria, Liban şi Irak), constatând cu durere că astăzi este pe cale eradicarea comunităților creştine din aceste regiuni, cele mai vechi din istorie, de către islamismul radical. Volumul este realizat de cei mai buni specialişti. Au fost redactate studii comparative, care tratează convergențele şi diferențele genocidurilor. Profesorul Iancu a vorbit şi despre unicitatea Shoah-ului, despre unicitatea distrugerii evreimii europene, arătând că fenomenul are trei caracteristici: este un fenomen creştin, toate cultele creştine participând la distrugerea iudaismului; este un fenomen al modernității, cu justificarea că evreii trebuie distruşi fiindcă s-au născut; şi este un fenomen occidental, neexistând nici o inițiativă de a-i salva pe evrei.

Prof. Iancu a amintit şi prigonirea evreilor din România şi l-a menționat pe diplomatul francez Jacques Truelle care, deşi reprezenta guvernul de la Vichy (de fapt era un susținător al generalului de Gaulle), în informările trimise a vorbit pentru prima dată despre exterminarea evreilor din România pusă la cale de Germania şi pusă în aplicare de guvernul român. De aceea, situația din România trebuie prezentată şi făcută publică pentru ca generațiile mai tinere să cunoască adevărul istoric. În ceea ce priveşte genocidul armenilor, a arătat vorbitorul, primii care au menționat acest fenomen au fost evreii, Carol Iancu referindu-se la romanul lui Franz Werfel ”Cele 40 de zile de pe Musa Dagh”.

Lansarea a fost urmată de întrebări şi discuții, participanții dorind să afle mai multe detalii despre tematica volumului.

Hanuca - zile de mare bucurie

(Urmare din pag. 15)

Entuziasmul lor tineresc ne-a cuprins şi pe noi, sala a răsunat de aplauzele, cântecele şi veselia întregii asistențe, lucru rar întâlnit îmtr-un Cămin pentru oameni în vârstă. Mulțumim din toată inima lui Silvian Horn, coordonatorul formației.

Au fost şi alte mari bucurii de Hanuca. Într-o seară am participat la aprinderea lumânărelelor la Templul Coral, în altă seară, la aprinderea lumânărelelor la JCC. De fiecare dată au fost programe festive excepționale. Într-o dimineață am primit vizita unui grup de copilaşi de la grădinița Gan Eden, care ne-au încântat cu cântecele lor.

Un moment deosebit a fost în seara în care, la aprinderea lumânarelelor de Hanuca la Cămin, am primit vizita doamnei Shelly Hugler Livne, adjunct al şefului Misiunii Diplomatice a Statului Israel în România, şi a doamnei Rina Djerassi, consul. A fost o atmosferă neprotocolară, ne-am simțit ca în familie. De altfel, doamna Hugler a venit împreună cu fiul ei, un copil drăgălaş de câțiva anişori, care ne-a uimit, dovedindu-se un bun cunoscător al binecuvântărilor la aprinderea lumânărelelor şi al cântecelor tradiționale. Oaspeții au fost însoțiți de dr. Mona Bejan, din conducerea C.E.B. şi a D.A.S.M.

Hanuca 5776 a însemnat zile de mare bucurie pentru rezidenții Căminului “Rosen”.

JEWISH REALITY

75 years from the legionary Pogrom in Bucharest, January 21-23, 1941

The Pogrom in Bucharest on January 21-23, 1941, was committed within the background of the Legionary rebellion: the open conflict between Marshal Ion Antonescu and the Iron Guard. The 75 years ago tragic Pogrom has claimed over 120 victims. Massacres were committed in the Jewish quarters in central Bucharest, in Jilava Forest, in Fundeni and Pantelimon areas, and at the slaughterhouse in Bucharest. The headquarters, the legionary police centers were transformed into places of torture.

Many Jewish properties were robbed, synagogues – devastated, some places of worship – destroyed. Among the victims was also Rabbi Zvi Guttman's family. Two of Rabbi's sons, Iosef and Iancu-Iaacov, young intellectuals preoccupied with philosophy and sociology, were killed right in his arms, in Jilava Forest, while their father escaped alive by a miracle. Subsequently, the survivors of Guttman family made Allyiah. A synagogue was built in Tel Aviv in the memory of Iosef and Iaacov Guttman, bearing their names.

In the morning of January 21st, 2016, a ceremony was hold at the Holocaust Memory erected on the courtyard of the Choral Temple. After the religious ceremony and the speeches of the community leaders, wreaths of flowers were laid on behalf of FJCR, JCB, BBR. The event continued with a commemorative symposium at the Choral Temple moderated by FJCR president, Dr. Aurel Vainer, member of the Parliament. Invited to deliver speeches were: Sergiu Nistor, presidential adviser, HE Tamar Samash, Israel's ambassador in Romania, Raluca Alexandra Prună, Minister of Justice, Adrian Cioflâncă, CSIER director, Anca Tudorancea PhD, Lya Benjamin PhD, Professor Alexandru Florian, general manager INSHR - EW, president of the Central Association of Friendship and Cultural Cooperation with Israel (ACPCCI), Gral (in reserve) Professor Mihai Ionescu.

Honor Medals awarded by FJCR

At the end of last year, at the Choral Temple in Bucharest, FJCR granted the Medal of Honor "Friend of the Jewish Communities from Romania" and "Medal of Honor for Devotion". Among those who received the Medal of Honor "Friend of the Jewish Communities from Romania" were: Petru Gabriel Vlase, member of the Parliament, vice-president of the Deputies Chamber, vice-president of the Parliamentary Assembly of NATO, president of the Parliamentary Group of Friendship Romania-Israel; Florin Iordache, member of the Parliament, vice-president of the Deputies Chamber, and Angel Tâlvăr, member of the Parliament; Professor Sorin Dimitriu, president of the Chamber of Commerce and Industry of the City of Bucharest.

Stelian Tănase

Ovidiu Miculescu, president general director, Carol Mălinescu, Valeriu Dăescu, Remus Rădulescu, Angela Cerven and Cristina Toma from Radio Romania received the distinctions. The prestigious medal was granted to: Professor Titus Vîjeu, Stelian Tănase, writer and journalist, Colonel Constantin Moroşanu, chief inspector of constabulary Botoşani, Professor Iosif Urs and Professor Sorin Ivan from "Titu Maiorescu" University from Bucharest.

Iulian Olteanu, who coordinated the rehabilitation of the Choral Temple in Bucharest, was also awarded, as Corina Gaftoi, sales manager of Adesgo.

Medals of Honor for their devotion were granted to Maia Morgenstern, actress and director of the Jewish State Theatre, Rudy Rosenfeld, actor, Dr. Alexandru Elias, Attila Gulyas, chief of MSAD, Silviu Vexler, couselor of FJCR president, Eduard Kupferberg, director of the Rabbinical Chancellery.

Proud moments for our community

The Romanian Academy Award winners for 2013, honored at the end of December 2015 were: Carol Iancu, eminent historian, a native of Romania, professor at the University Paul Valéry - Montpellier, Professor Corneliu Sabetay, chairman of the Jewish Community in Craiova, a leading authority in pediatric surgery, and Teodor Brateş, PhD in economics.

Professor Carol Iancu received the "Alexandru D. Xenopol" prize for the monograph "The Jews in Hârlău. The history of a community", a pioneering work in the field of micro-history, both of the national minorities and of the town planning in Romania. In his reception speech, Professor Carol Iancu considered the award as "a recognition of his contribution to scientific research and a recognition of the Jewish community's contribution to the development of Hârlău town." "Writing it was for me a moral duty towards the community to which I belonged till the age of 17, and which today no longer exists. Hârlău Jews are scattered throughout the world and especially in Israel", said the professor.

The Prize "Ion Hațieganu" for medicine went to Professor Corneliu Sabetay, coordinator of the Treaty of Surgery, Vol. III: Pediatric Surgery Edition II. The same volume has reiceved last year the Academy Award for Medical Sciences. "The volume is a collective work, with the participation of specialists from the universities of Bucharest, Constanța, Timişoara, Iaşi and researchers from abroad; respectively – Professor Yehuda Yona, Chicago, and Professor Benoît Galifer from Montpellier. I dedicated the work to my teachers Constantin Vereanu, A. Pesamosca and Petre Georgescu, personalities from whom I learned a lot", said Professor Sabetay, author till today of 12 medical books.

The laureates of Prize "Virgil Madgearu" for economy were Professor Dinu Marin and Teodor Brateş PhD, co-authors of the work "The revenge of the past."

An important progress in the Judaic-Christian dialogue

The end of 2015 marked the apparition of two documents that created a fruitful atmosphere for the development of the dialogue between Judaism and Catholic Church. The first is a Vatican study document supporting the precedent pontifical statements that Jews are "our elder brothers" (Pope John Paul II) or "our fathers in faith" (Pope Benedict XVI), and "a Christian cannot be anti-Semite due to the Jewish roots of Christianity" (Pope Francis) and stipulates that all Catholics should be sensitive to the meaning of Holocaust for Jews and "must do all possible to fight together with our Jewish friends against the anti-Semitic tendencies".

The quoted text concludes that the Church dialogue with Judaism cannot be considered in the same light as other interfaith relations, therefore "the Catholic Church cannot support any specific institutional mission aimed to convert the Jews". The document we refer to was presented at a press conference in the Vatican by two cardinals, together with two Jewish representatives, on the occasion of the 50th anniversary of the Vatican II declaration "Nostra Aetate".

A response to the Vatican initiative came from a group of Orthodox rabbis in Israel, US and several European countries. The 54 signatories recognized facing a "historic opportunity" and declared that "by the separation between Judaism and Christianity, God wanted a separation between partners with significant theological differences, but not a separation between enemies".

Since the Catholic Church has recognized the eternal covenant between the Jews and God, the rabbis believe that "we, the Jews, we can recognize the continuing validity of Christianity as constructive partner in the redemption of the world, without any fear that this opening will be exploited for missionary purposes". The signatories also emphasized that "both Jews and Christians have a common covenantal mission to perfect the world under the sovereignty of the Almighty" and Jews and Christians had "more in common than what divides us: the ethical monotheism of Abraham".

At the end of the document, the 54 rabbis remind us that "our partnership in no way minimizes the ongoing differences between the two communities and two religions". The organization "Jews for Jesus" opposes the Vatican initiative to abandon the conversion of Jews.

Professor Ladislau Gyémánt: "Jews from Romania still have a future"

Professor Ladislau Gyémánt, historian, had an exceptional career, due to the teaching and research work. In the interview to our review, he pointed out several important moments of his life. The parents were Holocaust survivors, but as he admitted, he learned too little from them. It was a time when talking about the Holocaust "was not very fashionable." After graduating he worked for many years as a researcher at the History Institute of the Romanian Academy in Cluj, specializing in the history of Transylvania. He was the first to find out that since the eighteenth century, the Romanians were the majority in Transylvania. One of his favorite research topics was "The history of the nations of Transylvania" by Ion Budai-Deleanu. He discovered that the writer who entered the public consciousness by "*Țiganiada*" was a modern historian, "the best of the Transylvanian School members and also the first Romanian Hebrew researcher".

After meeting in Cluj in the 90s Dr. Carmilly- Moshe Weinberger, former Chief Rabbi of Cluj in the interwar period, his life changed. He was invited to take over the Judaic Studies Institute, after its foundation was proposed by Carmilly. For 20 years he has dealt with it, bringing this prestigious institute to a European level. In this context, he was involved in the research of the problem of Jews in Central and Eastern Europe and wrote several studies related Transylvanian Jews. Professor Gyémánt was also the dean of the Faculty of European Studies, creating the first school of this kind in Romania. Unfortunately, he told us, the Judaic Studies Institute no longer functions at normal parameters, and that's why the Jewish studies and the related issues were taken over by the Jewish Community in Cluj. "Through community friends, we were assured the logistics, we can organize international conferences and continue to edit Studia Judaica", he told us. Referring to the future of Jews in Romania, Professor Gyémánt sees some signs of recovery of the Jewish life, but we have to act at institutional level to attract Jews to the various manifestations of Jewish life.

"Happy Birthday" and "Ad Meah Veesrim" for Aurel Vainer!

On his 84 birthday the president of the Federation of the Jewish Communities from Romania, Dr. Aurel Vainer, MP, was celebrated by colleagues at the Choral Temple Library "M.A. Halevy ". There a meeting of the Leadership Committee of FJCR was organized, but the ceremony changed the decoration: instead of folders with documents on the table, there were true culinary delights due to the *chefs* from the "Rosen" Home and MSAD.

The president celebrated with "the people of the Federation" from the highest positions to the lowest, sharing the joy of reaching the age to live this tonic *Yom Holedeth*. The wishes of "Happy Birthday" came from Eng. Paul Schwartz, vice-president of FJCR and president of JCB, who read a document with a concise summary of the activities of dr.Vainer in the last year, honored by the academic, the business and socio-political circles, in Romania and in the Jewish international world, signed by the speaker himself, by the general secretary of the Federation, Albert Kupferberg and the economic Director, Ovidiu Bănescu. Edi Kupferberg, Rabbinical Chancellery Director, made a Chinese inspired wish: that the celebrated would live interesting eras. So far, the fate has kept her word; there is no reason not to keep it in the future. A *mishiberah*, the traditional Jewish blessing for health, came from Iosif Adler, first cantor. What helped Dr. Aurel Vainer to succeed in life was his lucid trust in people, Rabbi Rafael Shaffer noted. There were also messengers: Lya Benjamin PhD, with an erudite "Happy Birthday!" written by her husband, Harry Kuller, PhD. Sofia Nagy, a close collaborator of the Joint director, brought Israel Sabag's thought: the wish that the celebrated will continue his important social work. And a musical surprise made by Silvian Horn, the president's Cabinet Director, coordinator of Bucharest Klezmer Band, by its conductor Bogdan Lifşin, the soloists Geni Brenda, Arabela Neazi, Carmen Iovițu, Rodica Doija. The celebrated said "thank you" for the expressed or sang wishes with sugar and pepper. **(J.R)**

TIBORIU BENEDEK (z.l.) a trecut în eternitate

VALOAREA UNUI NUME BUN

„Nu-i bine să trăieşti mult, că ajungi să nu mai cunoşti pe nimeni şi să nu te mai cunoască aproape nimeni", îşi făcea din umor o a doua natură. „Dacă toţi îşi pun titlurile înaintea numelui, a exclamat odată, agasat de infatuarea atâtora, atunci, poftim!: prof. univ. dr. arh. Tiboriu Benedek". Persiflări, autopersiflări. Conducător al unuia dintre cele mai importante departamente din Federaţie, după '90, Serviciul Bunuri, care în noile condiţii economice se metamorfoza capital, intrând în primele linii de preocupări ale conducerii de atunci a F.C.E.R., consilier în ampla formulă organizatorică de după 2005 – Serviciul Bunuri devenit Centrul de Administrare a Patrimoniului Imobiliar (CAPI) –, se bucura de integritate intelectuală deplină. Cunoştea şi era cunoscut de multă lume, dovadă – lideri ai F.C.E.R., C.E.B., BBR, JCC, afluxul de colegi şi prieteni veniţi să-l conducă pe ultimul drum la Cimitirul Evreiesc Sefard, solidari cu durerea familiei.

Mai mult decât faptul de a fi construit case, Tiboriu Benedek se mândrea că a construit arhitecţi. Şi o confesiune rar enunţată: „dintr-o familie de 41 de suflete, am rămas patru" – una din sutele de mii de tragedii evreieşti din Holocaust în Ardealul de Nord. Singurul frate în Bucureşti, Zoltan – Zoli, pentru apropiaţi – s-a stins cu câţiva ani înaintea sa. „Fie ca sufletul lui să se roage pentru dumneavoastră!", i-am spus odată la *Şahrit*. „*Ei* au mai multă nevoie de rugile noastre". Altfel zis: cât trăim, cei dragi trăiesc în noi.

La catafalcul lui – consideraţii despre înţelepciune, calm, profesionalism, umor delicat: directorul CAPI, ing. Rudy Marcovici. Rememorări despre: profunzimea observaţiilor la Comitetul Director al Federaţiei, ascultate cu „respect şi admiraţie"; zidăria, prima meserie practicată cu „seriozitate şi tenacitate"; perseverenţa de a-şi împlini vocaţia; elevi pe care i-a modelat; buna consiliere privind reabilitarea de la temelie a Templului Coral; „ataşamentul extraordinar faţă de mozaism", prin mersul regulat la sinagogă şi principiul frăţietăţii; exemplu în viaţa familială şi comunitară – preşedintele F.C.E.R., dr. Aurel Vainer. Observaţii despre demnitate în epoci opresive, devotament pentru a construi, nu pentru a dărâma ce-au făcut înaintaşii – ing. Paul Schwartz, vicepreşedinte F.C.E.R. şi preşedinte C.E.B.. Dragostea pentru sinagogă a lui Isohor Ben Avraam, Tiboriu Benedek z.l. – rabin Rafael Shaffer. Psalmi, *El Male Rahamim*, rugi rostite de rabinul Rafael Shaffer şi Yehuda Livni, l-au însoţit până la marea graniţă.

IULIA DELEANU

THEODOR DANETTI (z.l) ne-a părăsit

Teatrul Evreiesc de Stat anunţă cu profundă tristeţe trecerea în nefiinţă a actorului Theodor Danetti, un maestru al scenei şi un desăvârşit mânuitor al artei dramatice. Născut la 23 august 1926, în oraşul Corabia, a absolvit Institutul de Artă Teatrală şi Cinematografică din Bucureşti în anul 1955, la clasa profesorului Costache Antoniu. A fost repartizat la Teatrul de Stat din Baia Mare, după care a jucat la mai multe teatre din ţară: Teatrul Naţional din Craiova, Teatrul Tineretului din Piatra-Neamţ, Teatrul Naţional din Târgu-Mureş, iar din 1973, la Teatrul Evreiesc de Stat. A mai jucat şi pe alte scene bucureştene - Teatrul Bulandra şi Teatrul Metropolis.

Primul rol interpretat pe scena Teatrului Evreiesc de Stat a fost *Himelfarb*, din celebra comedie "Lozul cel mare", de Şalom Alehem. Un rol de referinţă în cariera sa a fost *Rafail Fridlender*, din "Sonata Kreutzer", de Iacob Gordin, interpretat memorabil în două variante regizorale diferite, cea a Olimpiei Arghir, din 1988, şi a lui Moshe Yassur, din 2001. Ultimul său rol pe scena Teatrului Evreiesc a fost *Briquet*, din "Cel care primeşte palme", de Leonid Andreev.

Remarcabil pentru vioiciunea spiritului, umorul său incontestabil, modestia şi eleganţa sa, ataşamentul faţă de cultura şi limba idiş, Theodor Danetti va rămâne în memoria noastră, a tuturor.

Adio, Dodo! Să-ţi fie memoria binecuvântată!

OANA MONICA NAE

In memoriam ANDREI DEVENYI (z.l.)

Ne-a părăsit luna trecută prof.univ. dr. Andrei Devenyi. Născut la 22 decembrie 1932 la Cluj, Andrei Devenyi a fost supraviţuitor al Holocaustului. Părinţii lui au fost donatori principali ai Sinagogii Neologe din Cluj. Într-un interviu acordat revistei noastre, el a povestit cum a scăpat cu viaţă familia lui în timpul Holocaustului. Tatăl lui, specialist în pielărie, a fost reţinut la fabrica Dermata iar el şi mama lui, scoşi din ghetou şi ţinuţi în închisoarea din Cluj şi apoi ascunşi pe teritoriul fabricii.

Fizician de excepţie, a lucrat ca cercetător I la Institutul de Fizică şi Tehnologie a Materialelor de la Măgurele, asociat cu Academia Română. A participat şi a ţinut prelegeri la conferinţe internaţionale din ţară şi străinătate, a publicat numeroase lucrări de specialitate, a fost distins cu medalii româneşti şi străine şi a fost membru al unor institute de cercetări din Germania şi din Ungaria. Dumnezeu să-l odihnească! (**E.G.**)

✡ DECESE ✡ COMEMORĂRI ✡

LEVENTER SIMON a încetat din viaţă în ziua de 28 octombrie 2015, fiind înmormântat în Cimitirul Evreiesc din Rădăuţi. Să-i fie amintirea binecuvântată.

Avocatul **MARTIN ABRAMOVICI**, din Piatra Neamţ, a încetat din viaţă în noiembrie 2015.

La 15 februarie 2016 comemorăm 20 de ani de la dispariţia minunatului soţ, tată şi bunic **DAVID BĂNESCU**. Veşnică amintire! Familia Bănescu.

Soţia, Ani, sora, Mia, nepoatele anunţă cu aceeaşi durere împlinirea, la 5 ianuarie 2016, a patru ani de la încetarea din viaţă a celui care a fost un om minunat şi un regizor de talent la Teatrul de Revistă din Bucureşti timp de 50 de ani, **BIŢU FĂLTICINEANU**.

Au trecut 5 ani de când buna mea prietenă **MARIA HOROVITZ**, salarită F.C.E.R., a plecat dintre noi. Alături de Bebe Bercovici, fratele ei, şi Trici Abramovici, cumnată, o vom purta mereu în suflet şi nu o vom uita niciodată. Victoria Demayo

Înhumaţi în cimitirele C.E.B., în luna decembrie 2015: **BUNESCU ANGELA** (84 de ani, Cimitirul Giurgiului), **GRUNSTAIN BENO** (90 de ani, Cimitirul Giurgiului), **RAPAPORT MARCEL** (90 de ani, Cimitirul Giurgiului), **BENEDEK TIBORIU** (92 de ani, Cimitirul Sefard), **STĂNESCU ARIN** (65 de ani, Cimitirul Filantropia), **VOINEA ELISABETH** (90 de ani, Cimitirul Sefard).

Înhumaţi în cimitirele C.E. din ţară în luna decembrie 2015: **SCHEWACH LUIGI SAMUEL** (79 de ani, Craiova), **SINGER BERTINA** (76 de ani, Craiova), **LAZĂR IOSEF** (92 de ani, Drobeta Turnu Severin).

FILE DE CALENDAR (FEBRUARIE)

Evrei născuţi în luna februarie

Emilio Gino Segre – fizician. Născut la Tivoli, Italia, 1 februarie 1905, emigrat în SUA, 1938. Descoperitor al elementelor *technetium* şi *astatin* şi al antiprotonului. Premiul Nobel pentru fizică, 1959. Decedat la Lafayette, California, 1989.

Solomon R. Guggenheim – colecţionar de artă şi filantrop. Născut la Philadelphia, 2 februarie 1861, a întemeiat *Solomon R. Guggenheim Foundation* (1937) şi *Museum of Non-Objective Painting* din New York (1939), redenumit *Solomon R. Guggenheim Museum*. Decedat la Long Island, 1949.

Felix (Jakob Ludwig) Mendelssohn-Bartholdy – compozitor, pianist, dirijor. Născut la Hamburg, 3 februarie 1809, stabilit la Berlin. Convertit de părinţi la luteranism, a fost totuşi mândru de originea sa evreiască. Decedat la Leipzig, 1847.

Shlomo Goren (Gorencik) – rabin, autor de studii halahice, general în Armata de Apărare a Israelului. Născut la Zambrow (Polonia), 3 februarie 1917, imigrat cu familia în Palestina, 1925. Şef-rabin aşkenaz al Israelului, 1973-1983. Decedat la Ierusalim, 1994.

Florin Mugur – poet şi scriitor. Născut la Bucureşti, 7 februarie 1934. Premiul Uniunii Scriitorilor, 1977. Dintre cărţi: *Mituri*; *Piatra palidă*; *Schiţe despre fericire*. Decedat la Bucureşti, 9 februarie 1991.

Boris Leonidovici Pasternak – poet şi scriitor. Născut la Moscova, 10 februarie 1890. Convertit la ortodoxie, dar identificat ca evreu. Premiul Nobel pentru literatură, 1958. Dintre scrieri: *Blizneţ v tuceah*; *Doktor Jivago*. Decedat la Peredelkino, Moscova, 1960.

Joseph Kessel – scriitor. Născut la Villa Clara (Argentina), mutat cu familia în Franţa, 1908. Premiul Academiei Franceze, 1926. Dintre romane: *Les captifs*; *Belle de jour* (după care a fost turnat un film cu acelaşi titlu). Decedat la Avernes (Franţa), 1979.

Else (Elisabeth) Lasker-Schuller – poetă şi scriitoare. Născută la Elberfeld (Germania), 11 februarie 1869, emigrată în Palestina, 1939. Premiul Kleist pentru literatură. Dintre cărţi: *Mein Herz*; *Die Wupper*; *Samtliche Gedichte*. Decedată la Ierusalim, 1945.

Chaim (Herman Harold) Potok – scriitor. Născut la Buffalo, New York, 17 februarie 1929. National Jewish Book Award for Fiction. A scris romanele: *The chosen* (best-seller); *My name is Asher Lev*; *The gift of Asher Lev*. Decedat la Merion, Pennsylvania, 2002.

Mayer Amschel Rotschild – bancher, întemeietor al "dinastiei" Rotschild. Născut la Frankfurt-am-Main, 23 februarie 1744. Unul dintre cei mai influenţi oameni de afaceri din istorie. Decedat la Frankfurt-am-Main, 1812.

Leopold Trepper – luptător antifascist. Născut la Nowy Targ (Polonia), 23 februarie 1904, emigrat în Palestina, 1924, expulzat de britanici pentru comunism, 1929. Organizator al reţelei de spionaj antinaziste "Rote Kapelle", Franţa, 1938-1944. Arestat în URSS până în 1955, revenit în Polonia, emigrat în Israel, 1974. Decedat la Ierusalim, 1982.

Ariel Sharon (Arik Scheinermann) – militar şi om politic israelian. Născut la Kfar Malal, 26 februarie 1928. Ministru al apărării, 1981-1983 şi prim-ministru al Israelului, 2001-2006. Iniţial susţinător al aşezării evreieşti în regiunile Iudeea şi Samaria, a retras în mod unilateral armata israeliană din Gaza, 2005. Decedat la Havat Shikmin, 2014.

Evrei decedaţi în luna februarie

Max Perutz – biolog. Născut la Viena, 1914, convertit de părinţi la catolicism, refugiat în Anglia, 1938. Profesor la Cambridge University. Premiul Nobel pentru chimie, 1962, pentru studii asupra hemoglobinei şi myoglobinei. Decedat la Cambridge, 6 februarie 2002.

Gherasim Luca (Zalman Locker) – poet şi ideolog suprarealist avangardist. Născut la Bucureşti, 1913, stabilit la Paris, 1952. A scris: *Un lup printr-o lupă*; *Dialectique de la dialectique*; *Satyres et satrape*. S-a sinucis aruncându-se în Sena, 9 februarie 1994.

Arthur (Asher) Miller – dramaturg, eseist, figură a teatrului american contemporan. Născut la Harlem, New York, 1915. Premiul Pulitzer pentru teatru, 1949; Premiul Ierusalim , 2003. Dintre piese: *Moartea unui comis voiajor*; *The crucible*. Decedat la Roxbury, Connecticut, 10 februarie 2005.

Avraham Stern ("**Yair**") – poet ebraic şi luptător pentru întemeierea statului evreu. Născut la Suwalki (Polonia) 1907, imigrat în Palestina, 1925. În septembrie 1940 a întemeiat organizaţia "Lohamey Herut Israel" ("Lehi") sau "Grupul Stern". Împuşcat de englezi la Tel Aviv, 12 februarie 1942.

Shoshana Damari – cântăreaţă şi actriţă de film israeliană. Născută la Dhamar (Yemen) 1923, imigrată cu familia în Palestina, 1924. Denumită "Regina Muzicii Ebraice". Premiul Israel pentru muzică ebraică, 1988. Decedată la Tel Aviv, 14 februarie 2006.

Heinrich Heine – poet şi scriitor. Născut la Düsseldorf, 1797, stabilit în Franţa. Convertit la creştinism, dar rămas în legătură cu lumea evreiască. Scrieri: *Buch der Lieder*; *Reisebilder*. Poezia sa *Lorelei* a devenit celebră. Decedat la Paris, 17 februarie 1856.

Isser Harel (Halperin) – întemeietor şi şef al Serviciului Secret Israelian ("Shin-Bet"). Născut la Vitebsk (Belarus) 1912, emigrat în Palestina, 1929. Şef al instituţiei "Mosad" (1952-1963), cadru în care a organizat capturarea lui Adolf Eichmann, despre care a povestit în cartea *Casa din strada Garibaldi*. Decedat în Israel, 18 februarie 2003.

René Samuel Cassin – jurist, profesor universitar de drept. Născut la Bayonne (Franţa) 1887. Activ în organizaţia "Alliance Israélite Universelle". Premiul Nobel pentru pace, 1968. Decedat la Paris, 20 februarie 1976.

Baruch (**Benedictus**) **Spinoza** – filosof raţionalist. Născut la Amsterdam, 1632. Respins de comunitatea evreiască din cauza ideilor sale, asupra lui a fost pronunţat un "herem". Scrieri: *Ethica*; *Tractatus theologico-politicus*. Decedat la Amsterdam, 21 februarie 1677.

Gershom (Gerhard) Scholem – filosof, istoric, cercetător al misticii iudaice. Născut la Berlin, 1897, emigrat în Palestina, 1923. Profesor la Universitatea Ebraică din Ierusalim. Premiul Israel pentru studii iudaice, 1958. Dintre lucrări: *Major trends in Jewish mysticism*; *On Kabbalah and its symbolism*; *Sabbatai Zevi*, *the mystical Messiah*. Decedat la Ierusalim, 21 februarie 1982.

Stefan Zweig – scriitor şi publicist. Născut la Viena, 1882, emigrat în Anglia, 1934 şi în Brazilia, 1942. Unul dintre cei mai populari scriitori din lume în perioada 1929-1930. Dintre romanele lui: *Amok*; *Brief einer unbekannten*. S-a sinucis la Petropolis, în Brazilia, la o zi după apariţia autobiografiei sale, *Die Welt von Gestern*, la 22 februarie 1942.

Levi Eshkol (Shkolnik) – om politic israelian. Născut la Oratov (Ucraina) 1895, imigrat în Palestina, 1914, membru în kibuţul Deganya Bet. Prim-ministru al Israelului, 1963-1969, decedat în funcţie la Ierusalim, 26 februarie 1969.

Donald Arthur Glaser – fizician şi neurobiolog. Născut la Cleveland, Ohio, 1926. Profesor la University of California, Berkeley. Premiul Nobel pentru fizică pentru inventarea camerei cu bule, 1960. Decedat la Berkeley, 28 februarie 2013.

LUCIAN-ZEEV HERŞCOVICI

המציאות היהודית

כ׳ טבת תשע״ו – כ״א שבט תשע״ו • כתב–עת של איחוד הקהילות היהודיות ברומניה

75 שנים מהפרעות הליגיונריות שבעיר בוקרשט, 21–23 בינואר 1941

פרעות בוקרשט, 21–23 בינואר 1941, נערך על בסיס המרד הליגיונרי: הסכסוך הגלוי בין התנועה הליגיונרית לבין המרשל יון אנטונסקו. המאזן הטרגי של הפרעות מלפני 75 שנים כלל 120 קורבנות בנפש. מעשי הרצח היו בשכונה היהודית שבמרכז העיר בוקרשט, ביער ז׳לאווה, באזורים פונדני, פאנטלימון, ובבית המטבחיים. בתי המשכן של הליגיונרים ומרכזי המשטרה הליגיונרית הפכו למרכזי עינויים. בעלויות יהודיות רבות נשדדו, בתי כנסת הוחרבו, מקומות פולחן נהרסו. בין הקורבנות הייתה גם משפחתו של הרב צבי גוטמן. שניים מבין בניו של הרב, יוסף וינקו–יעקב, צעירים משכילים ידועים בפילוסופיה ובסוציולוגיה,נרצחו בזרועות אביהם ביער ז׳לאווה. אביהם נשאר בחיים דרך נס. כעבור זמן, בני משפחת גוטמן עלו לארץ ולזכרם של יוסף ויעקב גוטמן הוקם בית כנסת בתל אביב שנושא את שמותיהם.

בבוקר ה–21 בינואר, בבית העלמין שברחוב ג׳יורג׳יולוינערכה עלייה לקברי הקורבנות שבפרעות בוקרשט. אחרי הטקס הדתי והנאומים שנשאו ראשי הקהילה, הונחו זרי פרחים מטעם הפדרציה של הקהילות היהודיות מרומניה, קהילת יהודי בוקרשט,"בני ברית רומניה".

האירוע נמשך עם כנס בהיכל הכוראלי. יו״ר הכנס היה יו״ר הפדרציה, ד״ר אאורל ויינר, חבר בפרלמנט. הוזמנו לנאום: היועץ הנשיאותי סרג׳יו ניסטור; שגרירת ישראל, תמר שמש; שרת המשפטים, ראלוקה אלכסנדרה פרונא; מנהל המרכז ללימוד תולדות יהודי רומניה, אדריאן צ׳יופלנקא; ד״ר אנקה טודוראנצ׳אה; ד״ר ליאה בנימין; מנכ״ל המכון לחקר השואה ברומניה ״אלי ויזל״, פרופ׳ אלכסנדרו פלוריאן; יו״ר האגודה המרכזית לידידות ושיתוף תרבותי עם מדינת ישראל, הגנרל מיכאי יונסקו.

״תזכה לשנים רבות״ ו״עד מאה ועשרים״ לאאורל ויינר

יום הולדתו ה–84 של יו״ר הפדרציה של הקהילות היהודיות מרומניה, ד״ר אאורל ויינר, חבר בפרלמנט, נחגג על ידי חברים בספריית ההיכל הכוראלי ״מ.א.הלוי״. שם היה כנס של ועד המנהל של הפדרציה, והחגיגה שינתה את פניה: במקום תיקים מלאי מסמכים, על השולחן הניחו תבשילים טעימים, שהכינו הטבחיות שבמעון ״רוזן״ ומן המנהל לסעד ורפואה. החוגג חגג את יום הולדתו וחלק את שמחתו על שהגיע לגיל זה עם ״אנשי הפדרציה״. השתתפו מאחלי ״תזכה לשנים רבות״, החל מהמהנדס פאול שוואַרץ, סגן יו״ר הפדרציה ויו״ר קהילת יהודי בוקרשט, שקרא מסמך המפרט את מעשיו של החוגג שבשנת 2015 קיבל תוארי כבודמהעולם האקדמי, מעולם העסקים ומן העולם החברתי–פוליטי מרומניה ומכל העולם היהודי. על מסמך זהחתמו הדובר, מזכ״ל הפדרציה, אלברט קופפרברג ומנהלה הכלכלי, אובידיו בנסקו. ראש לשכת הרבנות, אדי קופפרברג, איחל לנחגג איחול סיני.....: שיחיה בתקופות מעניינות. עד עכשיו מנבאות העתיד הקפידו על דבריהן: אין סיבה שלא יקפידו על דבריהן גם בעתיד. ״מי שבירך״, איחול מסורתי–יהודי לבריאות ארוכה וטובה, נאמר על ידי החזן הראשי, יוסף אדלר.

״מה שעזר לד״ר אאורל ויינר להצליח בחיים היה האמון הצלול באנשים״, כך אמר הרב רפאל שפר. כמו כן בירכו: ד״ר ליאה בנימין, עם ״תזכה לשנים רבות״ כתוב על ידי בעלה, ד״ר הרי קולר; סופיה נוגי, עובדת מקורבת למנהל הג׳וינט בשביל רומניה, דיברה בשם ישראל סבג ואמרה שהרצון הוא שהחוגג ימשיך בפעילותו החברתית החשובה. והייתה גם הפתעה מוזיקלית שאירגנו ראש לשכת היו״ר, סילביאן הורן, מתאם להקת ״בוקרשט כלי זמר באנד״, ומנצח הלהקה, בוגדאן ליפשין והזמרות ג׳ני ברנדא, ארבלה נאזי, קרמן יוביצו, רודיקה דויז׳א. עם סוכר ועם פלפל על האיחולים שנאמרו או שזומרו, הנחגג ענה ״תודה״.

״המציאות היהודית״

רגעים של גאווה בשביל הקהילה שלנו

בין חתני פרסי האקדמיה הרומנית לשנת 2013 שהוענקו בסוף דצמבר 2015, היו ההיסטוריון הדגול קארל ינקו, יליד רומניה, פרופסור באוניברסיטת ״פול ואלרי״, מונפלייא; פרופסור קורנליו שבתאי, יו״ר קהילת יהודי קראיובה, מומחה בכירורגיה של ילדים; ד״ר לכלכלה, תיאודור בראטש. פרופסור קארול ינקו קיבל את פרס ״אלכסנדרו ד. כסנופול״ על המונוגרפיה ״יהודי הרלאו: היסטוריה של קהילה״, עבודה חלוצית בתחום המיקרו–היסטוריה, גם של המיעוטים הלאומיים וגם של תולדות הערים ברומניה. בנאום הקבלה, פרופ׳ קארול ינקו חשב את הפרס בתור ״הכרה לתרומתו במחקר המדעי וכהכרה של תרומת הקהילה היהודית לקידום העיירה הרלאו״. ״כתיבתו הייתה בשבילי חובה מוסרית כלפי הקהילה שהייתי חלק בה עד גיל 17 ושאיננה עוד. יהודי הרלאו מפוזרים בכל העולם ובישראל במיוחד״, אמר הפרופסור.

פרס ״יון הצייגאנו״ לרפואה הוענק לפרופ׳ קורנליו שבתאי, מתאם הספר ״לימוד של הכירורגיה״, כרך ג׳: כירורגיה של ילדים, מהדורה שנייה. אותו כרך קיבל בשנה שעברה את פרס האקדמיה למדעי הרפואה. ״הכרך הנ״ל הוא תוצאה של עבודה בצוות, שהשתתפו בה מומחים ממרכזים אוניברסיטאיים מבוקרשט, קונסטאנצה, טימישוארה, יאסי, וחוקרים מחו״ל, כגון פרופ׳ יהודה יונה משיקגו ופרופ׳ בנוא גאליפר ממונפלייא. הקדשתי את העבודה למורים שלי, הפרופסורים קונסטאנטין וראנו, א׳ פסאמוסקא וגם פטרה ג׳אורג׳סקו, אישים שמהם למדתי הרבה מאוד״, אמר פרופ׳ שבתאי, מחבר 12 ספרי רפואה עד עתה.

חתני פרס ״וירג׳יל מאג׳ארו״ לכלכלה היו פרופ׳ דינו מארין וד״ר תיאודור בראטש, שותפים בכתיבת הספר ״נקמת העבר״.

פרופ׳ לדיסלאו גיאמנט: ״ליהודי רומניה יש עוד עתיד״

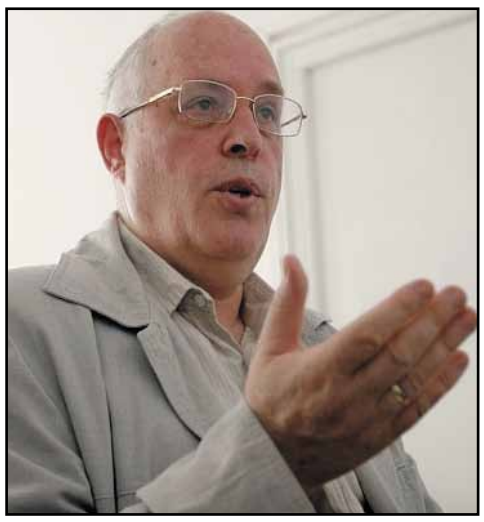

להיסטוריון לדיסלאו גיאמנט הייתה קריירה יוצאת מן הכלל, מתוך פעילותו בהוראה ובמחקר. בריאיון שהעניק לעיתון ״המציאות היהודית״, ציין ההיסטוריון כמה רגעים חשובים בחייו. הוריו היו ניצולי שואה, אבל, כפי שהוא מודה, שמע פחות מדי דברים מהם. זאת הייתה תקופה ש״לא היה כל כך באופנה״ לדבר על השואה. אחרי סיום לימודיו באוניברסיטה עבד שנים רבות בתור עובד מחקר במכון להיסטוריה של האקדמיה הרומנית בעיר קלוז׳, מומחה להיסטוריה של טרנסילבניה. הוא היה הראשון שגילה שהרומנים היו הרוב בטרנסילבניה עוד במאה הי״ח. אחד הנושאים המועדפים שלו במחקר היה ״תולדות העמים בטרנסילבניה״ של יון בודאי–דלאנו. הוא גילה שהסופר הנ״ל, שנכנס לתודעה הציבורית באמצעות האפוס ״ציגאניאדה״ היה היסטוריון מודרני, ״הטוב ביותר מבין חברי הזרם ׳האסכולה הטרנסילבנית׳ וגם ההבראיסט הרומני הראשון״.

אחרי המפגש שלו, בשנות ה–90, עם ד״ר משה כרמילי–ויינברג, הרב הראשי לשעבר של קלוז׳ בתקופה שבין שתי מלחמות העולם, חייו השתנו. הוא הוזמן לנהל את המכון ללימודי יהדות, שאת הקמתו הציע כרמילי ומשך עשרים שנה התעסק בו תוך כדי בניית מכון יוקרתי ברמה אירופאית. במסגרת הזאת עסק גם במחקר על שאלת היהודים באירופה המרכזית והמזרחית וכתב מחקרים רבים על אודות יהודי טרנסילבניה. פרופ׳ גיאמנט היה גם דיקן הפקולטה ללימודים אירופאיים תוך כדי הקמת הפקולטה הראשונה בתחום זה ברומניה.

לצערי, הצהיר הוא, המכון ללימודי יהדות איננו פועל עוד בפרמטרים רגילים, ולכן מדעי היהדות והבעיות הקשורות בהם נתקבלו על ידי הקהילה היהודית של קלוז׳ על עצמה. ״באמצעותם של ידידי הקהילה, הובטחה לנו תמיכה, ואנו יכולים לארגן כינוסים בינלאומיים ולהמשיך להוציא לאור את כתב העת ׳סטודיה יודאיקה׳״, הוא אמר.בהתייחסו לעתיד היהדות ברומניה,פרופ׳ גיאמנט מבחינבסימנים של תחייה בחיים היהודיים, והוסיפשצריכים לפעול גם מבחינה ממסדית לקירוב היהודים לצורות שונות של פעילות בחיים היהודיים.

צעד חשוב בדו–שיח יהודי–נוצרי

את סוף שנת 2015 ציין הופעתם של שני מסמכים שנראים כיוצרי אווירה מתאימה לפיתוח הדו–שיח בין יהדות לבין קתוליות.

המסמך הראשון הוא מחקר של הוותיקן. המחקר תומך בדברי האפיפיורים הקודמים לפיהם ״היהודים הם אחינו הגדולים״ (האפיפיור יואן פאול השני) או ״אבותינו באמונה״ (האפיפיור בנדיקטוס הט״ז) וכן ש״נוצרי אינו יכול להיות אנטישמי בגלל שורשיה היהודיים של הנצרות״ (האפיפיור פראנצ׳סקו) ומפרט ש״כל הקתולים צריכים להיות רגישים לסמליות השואה ליהודים וצריכים לעשות כל האפשר כדי לצאת נגד מגמת האנטישמיות, יחד עם ידידינו היהודים״.

הקטע המוזכר מסכם שהקשרים של הקתוליות עם היהדות אינם יכולים להיות שווים ליחסיה של הכנסייה הקתולית עם דתות אחרות ולכן ״הכנסייה הקתולית לא יכולה ליזום ולא יכולה לתמוך בפעולות להמרת הדת של היהודים״. המסמך שאליו מתייחסים הוצג במסיבת עיתונאים בוותיקן על ידי שני חשמנים יחד עם שני נציגים של היהודים לרגל יובל ההצהרה ״נוסטרה אטאטה״.

תשובה ליוזמת הכס הקדוש הגיעה מקבוצת רבנים אורתודוכסים מישראל, ארצות–הברית ומדינות אירופאיות רבות. 54 החותמים מודים בכך שהם עומדים בפני ״הזדמנות היסטורית״ ומצהירים כי ״בהפרדה בין יהדות לבין נצרות, הקדוש–ברוך–הוא רצה הפרדה בין שותפים בעלי עמדות תיאולוגיות אופייניות, ולא הפרדה בין אויבים״. מרגע שהכנסייה הקתולית הכירה בברית לנצח בין עם ישראל לבין הקדוש–ברוך–הוא, הרבנים חושבים כי ״אנחנו, היהודים, יכולים להכיר בתוקף הרצוף והקונסטרוקטיבי של הנצרות בתור שותף בכפרתחטאי העולם, ללא חשש שמתיחות זו תנוצל ביעדים מיסיונריים״. החותמים מדגישים עוד, כי ״גם היהודים, גם הנוצרים, יש להם במשותף את השליחות שקיבלו דרך הברית ׳לתקן עולם במלכות שדי׳״, וליהודים ולנוצרים יש ״יותר במשותף מאשר מה שמפריד ביניהם: האמונה המוסרית באל אחד של אברהם״.

בסוף המסמך, 54 הרבנים מזכירים כי ״השותפות שלנו אינהמפחיתה בשום פנים את ההבדלים הקיימים בין שתי הקהילות והדתות״.

הארגון ״יהודים למען יהושע״ מתנגד ליוזמת הוותיקן לוותר על הרצון להמרת הדת של היהודים לנצרות.

Drumul spre teatru

Petrică Ionescu, un om-spectacol

„Visul unei nopți de vară”l-a readus la Bucureşti pe regizorul *Petrică Ionescu* (acelaşi care în 2006 a pus în scenă, tot la Național, „Burghezul gentilom”). Un artist talentat, de mari îndrăzneli şi, totodată, un personaj fascinant prin pitorescul înfățişării sale, de mic demon malițios, cu frunte înaltă, cu ochi negri incandescenți şi o lungă mustață *à la Dali* (neondulată însă), prelingându-se pe lângă buze. Un om căruia i-am descoperit cândva, la o conferință publică, marele har al evocării autobiografice rocamboleşti, vocație epică dublată de o vervă nebună, o ironie tăioasă şi chiar de un cinism dezinvolt care nu cruța pe nimeni (nici chiar pe el însuşi!).

Copil teribil al teatrului românesc din anii ’60, Petrică Ionescu a pus în scenă, student fiind, „Lecția” lui Ionesco (cu care a ajuns la Nancy). Intrarea în scenă ca nonconformist „turbat” şi-a făcut-o însă la „Nottara” printr-un nemaipomenit „Conu Leonida…”; spectacol interzis pentru lectura „în răspăr” şi pentru sugestiile sale licențioase. În 1970, turneul în Franța al „Nepotului lui Rameau” i-a dat tânărului regizor (care era şi mânuitor de oglinzi în spectacolul lui Esrig) prilejul să dea Dâmbovița natală pe Sena.

Stabilit la Paris, Petrică Ionescu montează între 1973-1990, în Hexagon, în Anglia, Irlanda, Germania, piese de Shakespeare, Kleist, Arrabal, Artaud, ori creații proprii. Frapează… Incită… Îi merge buhul de ingenios de nimic temperat, cu soluții trăznite, aiuritoare, de efect, şocante. (Îmi amintesc de o cronică din „Le Monde” intitulată – pe modelul „Vicleniile lui Scapin” – „Les fourberies de Petrika”!).

Semnează scenografii (şi *lighting design*-uri) la coregrafii ale lui Nureev ori Carolyn Carlson, la musicaluri, la opere (de la Mozart la Ceaikovski, de la Musorgski la Wagner). Şi asta nu oriunde ci la Opera Garnier sau la Metropolitan (New York). Se face cunoscut şi prin spectacole pe stadioane, ori „evenimente speciale” – ceea ce îl va recomanda ca director al Festivalului spațiului din Disneyland (Paris). Activități care i-au adus înalte titluri şi medalii!

„Visul…” confirmă gustul pentru monumental şi pentru sincretismul de un baroc (ori manierism) flamboaiant. Şi aici se întâlnesc contribuții frapante ale luminii şi decorurilor (*Helmut Stürmer*), ale costumelor (*Corina Grămoşteanu*), ale coregrafiei (*Florin Fieroiu*) şi ale muzicii (*Jean Schwartz*) topite în imagini de mare, învăluitoare plasticitate şi dinamism.

Regăsim şi aici abordarea neortodoxă a textului (cu alt fir epic, alte situări, relații, motivații). Întâlnim inclinația spre eroi hibrizi, ambigui, proteiformi, cu metamorfoze insolite şi perverse. Ne confruntăm cu un bombardament de senzații violente (în ciuda stilizării estetice). Un lanț de explorări ale vieții ca vis devenit coşmar. Un delir al erupției inconştientului tulbure. Un panopticum de imaginar fabulos, când mirific, când terifiant prin sexualitate şi morbid. Stimuli obsesivi, al căror dramatism este – programatic! – subminat şi răsturnat de parodie şi de un grotesc *à la Bosh* ori *Ensor*.

Spectacolul de la Național antrenează un amplu corp-ansamblu de zâne şi elfi. Cu toții, dar cu deosebire interpreții titulari, intră cu dăruire sub vraja „magicianului”. Niciodată surprinşi ori derutați de volutele fantastice ale imaginarului straniu, de revărsările de bizarerie şi insolit visceral şi instinctual. Descoperim o Titania expresiv neliniştită şi dominatoare (*Maia Morgenstern / Daniela Nane*); un Oberon cu coarne şi copite, cinic şi crud (*Marius Bodochi*); un Puck diabolic deşi bătrân şi obosit (*Claudiu Bleonț*); un Chitră (*Doru Andone*) chelner la Tezeu, dar şi autor dramatic ce va plăti crunt inspirația sa din ceea ce vede. Descoperim noi talente – tineri actori care trăiesc frenetic şi hipnotic coşmarul nebuniei amoroase.

NATALIA STANCU

Încrederea este pentru proşti?

Gândul scris

Vechiul proverb, chiar dacă e înțelept şi prudent, este incompatibil cu însăşi existența societății contemporane, pentru că doi dintre pilonii ei fundamentali se prăbuşesc fără mortarul încrederii: băncile şi instituțiile politice.

Scăldată într-o originalitate păguboasă de un sfert de veac încoace, România pare să se fi angajat în a demonstra, prin metoda reducerii la absurd, că o țară poate supraviețui ruperii poporului de clasa care o conduce. Rezultatul nu poate fi, însă, decât dezastruos. Dovadă că înainte de ’89, liderii comunişti făceau ce voiau şi poporul făcea ce putea, dar asta a durat până în luna decembrie a aceluiaşi an, când ulciorul nu a mai mers la apă şi a explodat în mâinile celor care încercau să îl mai ducă la fântână, aşa crăpat şi ciobit cum era.

Azi, aleşii noştri se baricadează în spatele unei palisade de privilegii, ignorându-i pe cei proşti, dar mulți, rămaşi pe dinafară, care îşi pierd încrederea (şi răbdarea), părând astfel să dea dreptate proverbului amintit.

Preşedintele Iohannis a simțit primejdia şi a atras atenția că „ne confruntăm cu cea mai gravă formă de criză”, anume cu „o criză de încredere a cetățeanului în politician”. Ar fi însă interesant să vedem mai îndeaproape cum se instalează această criză şi unde ne poate duce.

O cale este cea a instituirii de privilegii care îi separă pe politicieni de popor. Cum 2016 este an electoral, după care nu se ştie ce va mai fi, parlamentarii şi-au aprobat pensii speciale de 1550-4600 lei, față de pensia medie de 893 de lei. Noile pensii au fost promulgate fără a fi atacate la Curtea Constituțională, deşi Alina Gorghiu promisese că PNL va face acest demers. Aleşii susțin că aceste pensii li se cuveneau. „Nu putem să punem egalitate între un demnitar şi un cetățean normal”, explică Marius Manolache, iar Anghel Stanciu consideră că prin aceste pensii aleşii au oferit Legislativului „şansa de a fi puternic”. În stupiditatea lor, cei proşti, dar mulți nu înțeleg şi încrederea lor în politicieni se macină zi de zi.

În schimb, aceiaşi aleşi sunt surzi la solicitarea de a modifica statutul propriei lor imunități în fața legii. E drept, preşedinții partidelor promit, de fiecare dată când DNA cere ridicarea imunității vreunui deputat sau senator, că respectiva formațiune nu va obstrucționa justiția dar asta se tot întâmplă, iar încrederea se diminuează.

Un alt mod de a adânci prăpastia dintre politicieni şi oamenii de rând este tentativa celor dintâi de a-i duce cu preşul pe cei din urmă, de a le exploata sentimentele şi convingerile. Iar tentativa se pedepseşte. De pildă, Cristian Buşoi nu se sfieşte să folosească o poză de la „Colectiv” pentru a-şi consolida mesajul electoral, iar Traian Băsescu şi Victor Ponta încearcă să exploateze interesul şi emoția publicului pentru situația din Moldova şi pornesc un şuvoi de acuze privindu-l pe cel care, din punctul lor de vedere, împinge țara de peste Prut în brațele ruşilor. Ba, mai rău decât atât, Traian Băsescu vrea să câştige puncte mizând pe sentimentele românilor față de cele 63 de victime de la „Colectiv” şi acuză că expertiza tehnică merge suspect de încet, probabil pentru a acoperi unele aspecte incomode. Din fericire, omul de pe stradă pricepe astfel de tentative şi le sancționează dar, din nefericire, această sancțiune înseamnă şi mai puțină încredere în clasa politică.

În momentul de față, ruptura între conduşi şi conducători este atât de mare, încât majoritatea alegătorilor (51% dintre repondenții la un sondaj făcut în decembrie de Agenția de Rating Politic-ARP) ar vota pentru un partid nou, iar numărul lor a crescut cu 13% din aprilie până în decembrie, 70% dintre repondenți considerând că actualele partide lucrează numai pentru propriile lor interese! Principala calitate pe care o cer azi românii din partea unui politician nu este competența acestuia (numai 21% dintre răspunsuri indică această opțiune), ci să nu fie corupt (48,5%), ceea ce subliniază deja exasperarea alegătorilor față de lipsa de onestitate a politicienilor.

Partide noi va fi dificil să avem până ajungem iar în fața urnelor, pentru că noua lege electorală a lăsat neschimbat pragul de acces în Parlament (5%), deşi îți poți face un partid cu numai trei membri. Numai că de la trei membri fondatori până la 5% din voturile exprimate e un drum greu de parcurs în câteva luni.

Mergând pe cifrele de pe site-ul ARP, şi anume că 34% din voturi vor fi câştigate de PSD, 35% de PNL şi tot atâtea de o ipotetică nouă formațiune condusă de Klaus Iohannis (imposibil, conform Constituției) sau de Dacian Cioloş (tocmai a declarat că nu va participa la alegeri), rezultă că vom avea mulți indecişi, mulți absenți, iar partidele de 5-10% vor înclina balanța în formarea majorității parlamentare şi a noului guvern.

În afară de cazul în care un partid, vechi sau nou, izbuteşte să recâştige electoratul, demonstrând că încrederea nu e pentru proşti.

ALX. MARINESCU

Realitatea cărții

Moise Cordovero, într-o traducere de excepție

Şi traducerile fac parte din literatură, mai ales atunci când vizează opere fundamentale ale patrimoniului cultural al umanității, iar rezultatul, în limba-țintă, este el însuşi o operă cu valoare estetică intrinsecă.

Este cazul recentei traduceri semnate de Lucian-Zeev Herşcovici din opera cabalistului Moise Cordovero, intitulată *Palmierul Deborei*. Realizarea cărturarului israelian de origine română (colaborator permanent al revistei “Realitatea Evreiască”) este cu atât mai remarcabilă, cu cât, deşi textul original are un grad ridicat de dificultate nu numai lingvistică, ci şi conceptuală, versiunea românească este accesibilă specialiştilor ca şi nespecialiştilor, evreilor şi neevreilor deopotrivă.

Moise (Moşe) Cordovero, cabalist originar din Spania, a făcut parte din marele cerc teologic şi intelectual de la Țfat, unde a studiat, între alții, cu Rabi Iosef Caro şi l-a cunoscut, se pare, şi pe Isaac Luria. Specialitatea lui Cordovero a fost problematica etică văzută din perspectiva Cabalei, iar scrierile sale (*Pardes rimonim/* “Grădina rodiilor”, *Or iakar/* “Lumina de preț”) au exercitat o considerabilă influență asupra gândirii cabalistice, în epocă şi în posteritate.

Tomer Dvora (“Palmierul Deborei”) este, într-un anume sens, extensia cea mai pronunțat etică a sistemului de gândire al lui Moise Cordovero. Savantul din Țfat alcătuieşte aici, pornind de la Cabala, un sistem de determinări etice, pornind de la ideea de *imitatio dei*. După cum arată Lucian-Zeev Herşcovici în substanțialul studiu introductiv, *Palmierul Deborei* este prima lucrare de teologie iudaică în care simbolismul *Cabalei* este pus în relație cu comportamentul etic cotidian al omului. Ale cărui fapte trebuie să se modeleze paradigmatic după modelul emanațiilor divine (cele zece *sefirot*), până când viața sa, în întregul ei, va fi o reflectare a universului divin.

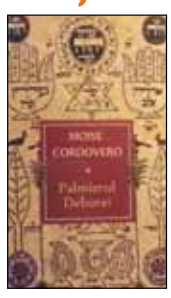

Spuneam că *Palmierul Deborei* este (şi datorită excepționalei traduceri şi interpretări semnate de Lucian-Zeev Herşcovici) accesibilă şi nespecialiştilor, ca şi neevreilor în general. Aceasta, deoarece gândirea lui Cordovero are un pronunțat caracter de universalitate: ancorată solid în iudaism, ea se deschide către oamenii din toate timpurile şi de toate etniile. Înțeleptul din Țfat ne-a furnizat, de fapt, un minunat manual de îndreptare morală, pe care oricine îl poate urma, pentru a se îmbunătăți ca om, pentru a-şi înțelege mai bine propria personalitate şi a căpăta o viziune armonioasă asupra lumii.

Iată un asemenea îndemn, cu valoare universală, în atât de potrivita traducere românească a lui Lucian-Zeev Herşcovici: “[...] orice om trebuie să se obişnuiască cu aceste însuşiri deosebite în mod treptat, puțin câte puțin, iar cea mai însemnată dintre ele pe care trebuie să o dobândească – ea fiind cheia tuturor celorlalte –, este umilința, pentru că ea se află în fruntea tuturor”.

Contribuție de prim ordin la cunoaşterea operei unuia dintre cei mai importanți cabalişti medievali, traducerea lucrării *Palmierul Deborei*, realizată de Lucian-Zeev Herşcovici, acoperă o lacună a culturii române şi oferă cititorului obişnuit un foarte bun punct de pornire în cunoaşterea gândirii iudaice. Ştiu că e un clişeu des întrebuințat, dar în cazul de față se potriveşte: traducerea aceasta este un autentic act de cultură.

RĂZVAN VONCU

*MOISE CORDOVERO - *Palmierul Deborei,* traducere din limba ebraică, prefață şi note de Lucian-Zeev Herşcovici, Editura Herald, Bucureşti, 2015.

REALITATEA EVREIASCĂ

REDACȚIA: Bucureşti,
str. Maria Rosetti, nr. 17, sector 2
COD POŞTAL 020481 OP 9
Tel. / fax: 021-322.75.60
www.jewishfed.ro
realitateaevreiasca@gmail.com
Serie nouă a
REVISTEI CULTULUI MOZAIC
Fondată în 1956
de Şef-Rabin dr. Moses Rosen

Redactor-şef:
ALEXANDRU MARINESCU

Secretar general de redacție:
ELENA MARINESCU

Redactori:
CLAUDIA BOSOI
IULIA DELEANU
DAN DRUȚĂ, LUCIANA FRIEDMANN
EVA GALAMBOS (senior editor),
GEORGE GÎLEA, BORIS M. MEHR

Corectură: MIHAELA OBERSCHI
Foto: SANDU CÂLȚIA
Traducători:
Ebraică: SARIT BLONDER
LUCIAN-ZEEV HERŞCOVICI
Engleză: SANDA LEPOIEV

Relații, administrator: MIHAIL TUNSOIU
Telefon: 021-314.96.90

DTP: GABRIEL IONESCU
GABI@ETIPOGRAFIE.RO
COSMIN MIUȚE

ISSN 1223-7736
5 948474 000551 05

Potrivit art. 206 C.P., responsabilitatea juridică pentru conținutul fiecărui text aparține autorului. Redacția nu împărtăşeşte în mod obligatoriu punctele de vedere exprimate în articolele semnate de colaboratori. Redacția nu primeşte spre publicare decât articole scrise cu diacritice.

Prețul unui abonament pe un an este de 30 lei. Abonamentele pentru cititorii din provincie se vor face la comunitățile evreieşti din localitatea respectivă. ABONAȚII SUNT RUGAȚI SĂ COMPLETEZE ADRESA EXPEDITORULUI PE CUPON! Pentru cei din Bucureşti – la sediul F.C.E.R. din str. Sfânta Vineri nr. 9 – 11, cod poştal 030202. Cod fiscal F.C.E.R.: 7426470. Abonamentele se mai pot achita şi prin mandate poştale fie pe adresa F.C.E.R. – la oficiile poştale din localitate, fie la BCR SECTOR 3, SUCURSALA UNIREA. Adresa băncii: BD-UL UNIRII NR. 43-45 BL. E2-E3, SECTOR 3, BUCUREŞTI. Contul IBAN: BCR RO51RNCB0074011952750001(LEI), RO40RNCB0074011952750005 (USD), RO94RNCB0074011952750003 (EURO), swift: RNCBROBU, sau BANK LEUMI ROMÂNIA, SUCURSALA MOŞILOR, Adresa băncii: CALEA MOŞILOR NR. 280, SECTOR 2, BUCUREŞTI, Contul IBAN: RO89DAFB108000090989RO02, RO06DAFB108000090989US02, RO46DAFB108000090989EU02, swift: DAFB RO22. Pentru EUROPA, un abonament pe un an costă 45 de euro (cu toate taxele incluse). Pentru EXTRA EUROPA, un abonament costă 95 de dolari USA (cu toate taxele incluse). Pentru Israel, un abonament pe un an costă 40 de dolari USA.

Contents

75 de ani de la Pogromul legionar antievreiesc din Bucureşti din 21-23 ianuarie 1941 1
Tu Be'Şvat 1
2016, anul organizării Congresului F.C.E.R. 2
„La mulţi ani" ºi „Ad Mea Veesrim" pentru Aurel Vainer! 2
Medalii de Onoare acordate de FC.E.R. pentru prietenii comunităţii evreieşti ºi pentru devotament în activitate 2
75 de ani de la Pogromul legionar antievreiesc din Bucureşti din 21-23 ianuarie 1941 3
75 de ani de la Pogromul legionar antievreiesc din Bucureşti 4
75 de ani de la Pogromul legionar antievreiesc din Bucureşti 5
Iacob Gutstein, martor ºi victimă a rebeliunii legionare 5
Ziua Internaþionalã a Memoriei Holocaustului – importantă pentru generaţiile tinere6
Andreea Păstârnac, invitată la emisiunea „Ambasador România" 6
Revista "Conta" nr. 21/2015 6
Evreii ºi Unirea Principatelor – 24 ianuarie 1859 6
Aplauze pentru un spectacol-manifest 6
La ei se poate! 6
Tu Be'Şvat a venit: sărbătoare pentru pomi 7
Un pas important în dialogul iudeo-creştin 7
Bat Miţva la Templul Coral din Bucureşti 7
Tecuci 8
Comunitatea îºi respectă seniorii! 8
Casa Corpului Didactic organizează de opt ani cursuri despre Holocaust 8
Bacău 8
Satu Mare 8
Expoziţie de arhitectură la Sinagogă 8
Hanuca împreună 8
Zalău 8
Keshet VII 8
Piatra Neamţ 8
Târgovişte 8
Eveniment omagial: „Etica secolului XX. Holocaustul" 8
Sărbătoarea luminii 8
Botoşani 8
Act de dreptate pentru ing. Aurel Rozei - Rozenberg 8
Galaţi 8
Atmosferă interetnică armonioasă la Arad 9
Alegeri în comunitãþi 9
Eminescu, omagiat la Tel Aviv 9
Ziua Internaţională a Minorităţilor 9
Iaşi 9
Descoperire arheologică lângă Tel Aviv10
Mai aproape de Jupiter... 10
Inovaţii în sistemul de apărare antirachetă 10
Invazia greierilor-robot... 10
Progres în tratarea cancerului de prostatã 10
Clipe de mândrie pentru obştea noastră 10
Prof. univ. dr. LADISLAU GYÉMÁNT: "Evreii din România mai au un viitor" 11
Împreună din primele zile ale anului 12
Ciorberia la ediþia a VII-a 12
Cinci ani de radio evreiesc în România 12
Petrecerea naturii 12
Actualitatea în dezbatere 12
O nouã ediţie Keshet 12
Revelion anti-singurătate 12
Sărbători 12
Unitate în diversitate 12
Alia din România de azi – o alegere personală 13
De-a stânga ºi de-a dreapta Milcovului 13
Edgar Papu – o „introspecţie centrifugă" 14
Armenii ºi evreii – experienþã comunã în genocid 14
„Espresso dublu la Haifa" 14
Albumul bilingv „România lui Iosif Berman" 14
Norman Manea: „Sertarele exilului", tradus în francezã 14
Cum sã fii Überlebenskünstler ºi Lebenskünstler 15
„Pasărea efemeră", un spectacol de lirică ebraică 15
Un valoros grafician: Albert Poch (z.l.) 15
Hanuca – zile de mare bucurie 15
Un semn de prietenie din partea Lojii BB de la Frankfurt 15
Bilanţ ºi prognozã la Revelionul BBR 15
TIMIŞOARA CULTURALĂ ºi parteneriatele româno-israeliene 16
Profesorul Victor Neumann, „un om al Luminilor" 16
Proletari din toate ţările... 16
Cioran – un eretic de geniu ºi câteva derapaje 17
2016, anul organizãrii Congresului F.C.E.R. 17
AD MEA VEESRIM! 17
„Sã trãim în bunã înţelegere" 17
Benjamin Netanyahu: din ce în ce mai multe state arabe se întorc spre Israel 18
Scrisoare deschisã evreilor din Bucureşti 18
C.S.I.E.R. 18
Din istoria C.E.B. 18
Timişoara culturală ºi parteneriatele româno-israeliene 20
Clipe de mândrie pentru obştea noastră 20
Hanuca - zile de mare bucurie 20
Armenii ºi evreii – experienþã comunã în genocid 20
Victor Neumann, „un om al Luminilor" 20
75 years from the legionary Pogrom in Bucharest, January 21-23, 1941 21
Proud moments for our community 21
An important progress in the Judaic-Christian dialogue 21
Professor Ladislau Gyémánt: "Jews from Romania still have a future" 21
Honor Medals awarded by FJCR21
"Happy Birthday" and "Ad Meah Veesrim" for Aurel Vainer! 21
TIBORIU BENEDEK (z.l.) a trecut în eternitate 22
THEODOR DANETTI (z.l) ne-a părăsit 22
In memoriam ANDREI DEVENYI (z.l.) 22
Petrică Ionescu, un om-spectacol 24
Moise Cordovero, într-o traducere de excepţie 24
Încrederea este pentru proşti? 24